

de Kanttekening

JULI 2023 | DEKANTTEKENING.NL | PRIJS €5,99

Vrij, moedig & inclusief

Sylvana Simons: 'Herstellen van de slavernij gaat nog eeuwen duren'

'Griekenland is de
vluchtelingenvuilmisbelt
van Europa'

Een cruise, hard werken
of naar Marokko? Dit doet
ons panel in de vakantie

Inhoudsopgave

de Kanttekening MAGAZINE

COLOFON

Juli 2023

Jaargang 6 - nr. 66

UITGEVER

De Kanttekening B.V.

HOOFDREDACTEUR

Mehmet Cerit

EINDREDACTEUR

Mariska Jansen, Remco van Mulligen

AAN DIT NUMMER WERKTEN MEE

Tayfun Balcik, Ahlem Benali, Tineke Bennema, Thomas von der Dunk, Kalle Duvekot, Anne-Rose Hermer, Mariska Jansen, Ahmedjan Kasim, Ewout Klei, Reyis Kurt, Remco van Mulligen, Masse Ndiaye, Jürgen Oliveira, Kivilcim Pinar, Roos Ykema

BEELD COVER

Sylvana Simons
(beeld: BIJ1)

CONTACT / INFORMATIE

010-2013740

info@dekanttekening.nl

www.dekanttekening.nl

Vrij, moedig & inclusief

De uitgave van dit blad wordt
mede mogelijk gemaakt door:

Derman Projects B.V.

6

Sylvana Simons: 'Herstellen van de slavernij gaat nog eeuwen duren'

● OP DE COVER

14

Een cruise, hard werken of old school naar Marokko? Dit doet ons panel in de vakantie

● SAMENLEVING

● OP DE COVER

06 Sylvana Simons: 'Herstellen schade slavernij gaat nog eeuwen duren'

● SAMENLEVING

10 Asielzoekers klagen over beroerde opvang in Hendrik-Ido-Ambacht

12 Hendrik-Ido-Ambacht stemt in met komst asielboot

13 Hertzbergers dédain geeft geen pas

14 Een cruise, hard werken of old school naar Marokko? Dit doet ons panel in de vakantie

16 'Woonsegregatie en discriminatie in Amsterdam doelbewust beleid van gemeente'

18 Hoe Arameeërs en Turken in Enschede in gesprek gaan over genocide

21 Rutger ontmaskert de nationalist

23 'Hindostanen worden over het hoofd gezien'

● NIEUW IN NEDERLAND

24 'Asielhotel' in Albergen gaat pas na zomer open

26 'Gewetenloos en van God los'. Statushouder vertelt over Nederlandse azc's

16

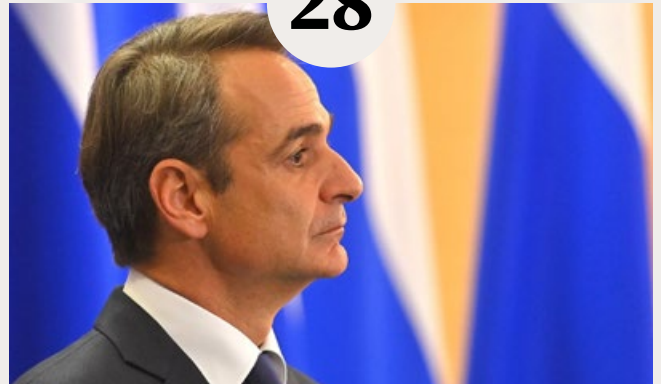
‘Woonsegregatie en discriminatie zijn doelbewust beleid van gemeente Amsterdam’

● SAMENLEVING

‘Griekenland is de vluchtelingenvuilnisbelt van Europa’

● WERELD

28

32

Zet alle grenzen open

● OPINIE

● WERELD

28 ‘Griekenland is de vluchtelingenvuilnisbelt van Europa’

31 Voormalig GroenLinks-politicus El Fassed maakt historische podcast over Palestina

● OPINIE

32 Zet alle grenzen open

33 ‘Op Vaderdag denk ik aan zijn glimlach’

34 Contractarbeid is onvergelykbaar met trans-Atlantische slavernij

35 Beste moslim, zet tijdens Offerfeest je ‘dierenwelzijns- en klimaatbril’ op

36 Stel arbeidsmarkt open voor alle vluchtelingen

37 Senegal dreigt af te glijden naar een dictatuur

38 Joden en de Koran

● INTERVIEW

40 Video-activist Max Mitchell maakt verschil door racisme live te streamen

● KUNST & CULTUUR

42 Versterkt Erdogan nu ook zijn greep op de Turkse diaspora?

43 Een zwarte superheld voor mijn zoon

44 Ketu Koti? Deze vijf boeken moet je gelezen hebben

● ZINGEVING

46 Karim Amghar ging op bedevaart: ‘In Mekka wordt je hart verzacht’

In het kort.

Groen licht voor vier islamitische middelbare scholen

BEELD: PIXABAY

Ons land krijgt er vier islamitische middelbare scholen bij. Door de nieuwe wet 'Meer ruimte voor nieuwe scholen' is het eenvoudiger een nieuwe school te beginnen. In totaal zijn er straks zes middelbare scholen van islamitische snit in Nederland.

Een van die nieuwe scholen is het Aida College in Den Haag. Dat schrijft het *Algemeen Dagblad*. Vorig jaar werd de aanvraag van het Aida College nog afgewezen, maar dit jaar is het wel raak. Hiermee voegt Den Haag zich bij de steden Amsterdam en Rotterdam, waar al jaren islamitisch middelbaar onderwijs bestaat: het Van Haga Lyceum in de hoofdstad en het Avicenna College in Rotterdam.

Yusuf Altuntas, directeur van de Stichting Islamitisch Onderwijs in Amsterdam is opgetogen. 'Wij hebben G-E-W-E-L-D-I-G nieuws!', schrijft hij op LinkedIn, 'Wij willen u laten weten dat onze langgekoesterde droom werkelijkheid is geworden! Met grote trots delen wij het geweldige nieuws dat onze aanvraag voor Fiducie College, de Islamitische school voor het voortgezet onderwijs, is toegekend! Woorden schieten tekort om onze dankbaarheid en blijdschap te uiten voor het behalen van deze mijlpaal.'

Met de komst van het Fiducie College verdubbelt het aantal islamitische middelbare scholen in Amsterdam. Van één, naar twee scholen. •

Controle Alt Delete schort gesprek met politie op wegens aanstelling NTA-directeur

Najib Tuzani is vanaf 1 juli verantwoordelijk voor de landelijke aanpak van racisme binnen de politie. Voor Controle Alt Delete, een actiegroep tegen etnisch profileren en politiegeweld, reden om de gesprekken met de politie op te schorten. Tuzani was medeverantwoordelijk voor het bespioneren van Nederlandse moskeeën.

Tuzani is oprichter van NTA (Nuance door Training en Advies), een particulier onderzoeksbureau dat met geld van de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV) en in opdracht van meerdere gemeenten moskeeën en moskeegangers in het geheim onderzocht op radicalisering. In oktober 2021 onthulde NRC dat in ieder geval tien gemeenten gebruik hadden gemaakt van de diensten van NTV dat, zonder zich kenbaar te maken, sprak met moskeebezoekers, moskeebezoekers en imams.

Het artikel van NRC heeft voor grote deining binnen de Nederlandse moslimgemeenschap geleid, en het vertrouwen van moskeebesturen in de (lokale) overheid ernstig beschadigd. Het feit dat NTA-directeur Tuzani straks racisme binnen het politiekorps moet bestrijden is Controle Alt Delete in het verkeerde keelgat geschoten.

'De aanstelling van Tuzani als programmamanager is een zorgwekkende ontwikkeling gezien zijn rol bij NTA en de geheime onderzoeken', zegt Controle Alt Delete in een persverklaring. 'Het is onwenselijk om de directeur van een omstreden organisatie waar vanuit de islamitische gemeen-

BEELD: YOUTUBE

schappen veel weerstand tegen is, aan te stellen als programmamanager tegen racisme en discriminatie binnen de politie. Wij zetten alle gesprekken met politiemedewerkers die onder zijn verantwoordelijkheid en aansturing vallen 'on hold' zolang de directeur van NTA werkzaam is als programmamanager.'

De Nederlandse politie denkt hier echter anders over. Tuzani zou 'zowel binnen als buiten de organisatie veel draagvlak onder verschillende netwerken en gemeenschappen' hebben. De politie stelt ook dat de integriteit van Tuzani niet ter discussie staat, evenmin zijn geschiktheid in deze rol. •

'Kabinet duikt weg voor juridische gevolgen erkenning Indonesische onafhankelijkheid'

Jeffrey Pondaag van Stichting K.U.K.B. (Stichting Comité Nederlandse Ereschulden) vindt de Nederlandse erkenning van 17 augustus 1945 als datum van de Indonesische Onafhankelijkheid halfslachtig. Mark Rutte zegt dit eerst 'volledig en zonder voorbehoud' te willen erkennen. Zijn woordvoerder zegt daarna echter dat deze erkenning voor juridische aangelegenheden niet geldt. Dan klopt er iets niet.

Pondaag vervolgt: 'Als Rutte vasthoudt aan wat de woordvoerder heeft gezegd, dan betekent dat dat Nederland zijn eigen burgers heeft vermoord.' De Nederlandse koloniale overheersing was sowieso illegaal: 'Indonesië was nooit van Nederland.'

Dat de Nederlandse autoriteiten die datum nog steeds niet juridisch willen erkennen komt omdat de Nederlandse strijdkrachten zich dan, ook volgens Nederland, schuldig zouden hebben gemaakt aan een illegale agressie-oorlog tegen de (nu erkende) staat Indonesië. In dat geval is er sprake van een internationaal gewapend conflict tussen twee staten waarop het dan bestaande oorlogsrecht – inclusief diens strafrechtprincipes als

oorlogsmisdaden – van toepassing was. En als de datum in 1949 blijft liggen, gaat het 'slechts' om 'structureel extreem geweld' zonder een erkenning van illegale oorlog en/of oorlogsmisdaden.

De betiteling 'structureel extreem geweld' wordt gebruikt in het onderzoek 'Onafhankelijkheid, dekolonisatie, geweld en oorlog in Indonesië 1945-1950' uit 2022. De conclusies hiervan zijn door het kabinet onderschreven. Pondaag vindt dat Indonesië recht heeft op herstelbetalingen. 'Het gaat om de toen 4,5 miljard gulden aan schulden, die Indonesië gedwongen werd over te nemen van de kolonie Nederlands-Indië, maar ook om alle schade die tijdens de oorlog werd geleden, en de schade van zo'n 350 jaar koloniale exploitatie.' •

Keti Koti, nationale feestdag!

MEHMET CERIT

Hoofdredeacteur / Directeur.

Honderdzesig jaar geleden besloot Nederland de slavernij in Suriname en op de Antillen af te schaffen. Op 1 juli is het Keti Koti ('ketenen verbroken') en staan we stil bij het opheffen van de slavernij. Dan bezinnen we ons op deze duistere eeuwen van het koninkrijk.

Sylvana Simons, voorvrouw van BIJ1 vertelt in een interview met de Kanttekening dat nazaten geen herstelbetalingen willen, maar vooral een einde wensen aan het huidige Nederlandse racisme.

De bewustwording van de Nederlandse schuld in deze eeuwenlange tragedie groeit. Steeds meer Nederlanders, waaronder veel jongeren, bezoeken de nationale slavernijherdenking in Amsterdam. Vanwege de verwachte hoge bezoekersaantallen zal de slavernijbevrijding worden gevierd op het Museumplein. Dat het Amsterdamse Oosterpark te klein is geworden is een goed teken.

Eindelijk begint de aandacht voor deze inhumane episode van de vaderlandse geschiedenis proportioneel te worden. Keti Koti verovert langzamerhand zijn plekje op de kalender van nieuwe feestdagen.

Dat deze piketpaal pas nu is geslagen is wonderlijk. De islamitische feestdagen, zoals het Ramadanfeest, zijn al vele jaren ingeburgerd in de samenleving. En wordt niet alleen onder moslims maar ook samen met niet-moslims onder het genot van een iftarmaaltijd gezamenlijk gevierd. Het was voor Surinamers en Antil-

'Misschien moet de overheid toch eens een stap extra zetten in de strijd tegen institutioneel racisme'

lianen niet makkelijk om in Nederland een goede positie te bemachtigen. Misschien is dat niet zo vreemd, als je weet dat de slavernij hen een grote achterstand heeft gegeven in politieke en maatschappelijke organisatiekracht. Turkse en Marokkaanse Nederlanders konden in tegenstelling tot zwarte Nederlanders gebruik maken van hun culturele en religieuze tradities en gaven elkaar onderling financiële steun om die tradities hier in ere te houden.

Nu breekt eindelijk het tijdperk aan dat zwarte burgers van Nederland zichzelf op de kaart zetten. Nieuw zelfbewustzijn hoort daarbij. De Black Lives Matterdemonstraties in 2020 en succesvolle protesten tegen de figuur van Zwarte Piet hebben de acceptatie van Keti Koti versneld.

De logische vervolgstap is een nationale vrije dag op Keti Koti, zeggen biculturele Nederlanders in een rondvraag van de Kanttekening. Een andere, meer vrijblijvende optie is het cafetariamodel: een keuzemenu waarin je zelf bepaalt welke vrije dagen je wilt: Ramadanfeest, Pinksteren, Bevrijdingsdag of Keti Koti.

Keti Koti zou als een nationale vrije dag een belangrijke symbolische waarde hebben. Want het symboliseert de overgang van slavernij naar vrijheid. Het zou een symbool zijn van hoop, veerkracht en het overwinnen van onrecht. Het vieren van Keti Koti zou een stap zijn in de richting van sociale rechtvaardigheid en gelijkheid. Het zou een erkenning zijn van het feit dat de gevolgen van het slavernijverleden nog steeds voelbaar zijn en dat er verdere inspanningen nodig zijn om ongelijkheid in de samenleving aan te pakken.

Een andere reden waarom wij Keti Koti als nationale feestdag uit zouden moeten roepen is dat het een belangrijk middel is om het gevoel van gemeenschap en saamhorigheid te bevorderen. Al met al is de afschaffing van de slavernij een heel belangrijk moment in de geschiedenis van Nederland, dat gevierd en herdacht moet worden.

Is met deze groeiende bewustwording een begin gemaakt met het verminderen van racisme en discriminatie? Dat is wellicht te rooskleurig gedacht. Met het toeslagenschandaal van de Belastingdienst in gedachten, is het recente incident bij de Dienst Uitvoering

Onderwijs verontrustend. In juni werd bekend dat studenten met een migratieachtergrond vaker van fraude met de basisbeurs worden verdacht.

Het heeft er alle schijn van dat dit meer zegt over de opsporingsmethode dan over de fraudeurs. Wederom zijn er aanwijzingen dat racisme is geïnstitutionaliseerd. Er is weer een algoritme dat etnisch profileert. Daardoor kan het bijna niet anders of de boosdoener wordt gevonden in biculturele hoek.

Minister Robbert Dijkgraaf van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap heeft gereageerd door de selectie per algoritme per direct stop te zetten en een onderzoek in te stellen. Er mag nu alleen met hulp van een steekproef onder studenten worden gecontroleerd. Dat is al meer dan wat minister Wopke Hoekstra deed toen er institutioneel racisme werd geconstateerd op Buitenlandse Zaken. Hij zei te gaan werken aan een 'cultuurslag', maar voegde toe dat dit een zaak 'van de lange adem' was.

Misschien moet de overheid toch eens een extra stap zetten, om daarmee te bewijzen dat het nu eindelijk echt mens is. Ik vraag mij oprecht af waarom het Openbaar Ministerie tot nu toe de verantwoordelijken voor bewezen institutionele racisme en discriminatie bij de Belastingdienst, met duizenden verwoeste mensenlevens als gevolg, niet heeft aangeklaagd. De overheid moet haar burgers dienen, faciliteren en beschermen. De overheid mag de levens van haar burgers niet verzuren. Kom voor je burgers op. Laat zien waar je staat. ●

Op de cover.

Sylvana Simons: 'Herstellen schade

Sylvana Simons zit nu twee jaar in de Tweede Kamer. In die tijd is ze uitgegroeid tot een van de meest spraakmakende parlementariërs van Nederland. Haar partij BIJ1 heeft van de strijd tegen racisme en de erkenning van het slavernijverleden een speerpunt gemaakt. Hoe kijkt zij naar het huidige debat over honderdvijftig jaar afschaffing van de slavernij?

● EWOUT KLEI

Premier Mark Rutte bood vorig jaar excuses aan voor het slavernijverleden. Verschillende belangorganisaties hadden kritiek op het kabinet, onder andere vanwege het arbitraire moment waarop excuses gemaakt werden. Wat vindt Simons van de Nederlandse slavernijexcuses? Wanneer zijn de wonden eindelijk geheeld? En hoe zit het met het ingewikkelde vraagstuk van de herstelbetalingen?

U reageerde positief op Ruttes excuses. Waarom?

'De manier waarop Mark Rutte zijn excuses verwoordde was mooi, waardig. Maar het proces eromheen niet. De organisaties waren er onvoldoende bij betrokken. De timing was bovendien ongelukkig: 1 juli 2023 was volgens de organisaties een veel beter moment geweest, de dag waarop in Suriname en op de voormalige Nederlandse Antillen de afschaffing van de slavernij wordt herdacht. Er zijn daarnaast nog een boel open eindjes, die nu afgehecht moeten worden.'

Welke open eindjes?

'Mark Rutte zei terecht dat na zijn excuses geen punt kwam maar een komma, maar wat komt er na die komma? BIJ1 heeft hier wel ideeën over. We hebben het Tienpuntenplan voor Herstelbetalingen van Caricom omarmd, een intergouvernementele organisatie waar veel

Caribische landen lid van zijn, ook Suriname. Al deze landen hebben met de trans-Atlantische slavernij te maken. Het Tienpuntenplan dat ze voorstellen is breed. Het gaat over verbeteringen op het gebied van onder meer onderwijs, cultuur en medische gezondheid, en is geschreven op basis van jarenlang onderzoek. De Nederlandse regering is niet positief over dit plan, maar voor BIJ1 is dit een goed begin.

Als BIJ1 vinden we dat het een goed gegeven samenspel van zaken moet zijn, wat er na de komma komt. Het gaat niet alleen om her-

'Het een lastige kwestie. We hebben het over trans-Atlantische slavenhandel, die is inderdaad breder dan alleen Suriname. Maar Surinaamse activisten namen bij de slavernijherdenking het voortouw. Dankzij hen hebben we het Nationaal Slavernijmonument in het Oosterpark in Amsterdam gekregen, om maar een voorbeeld te noemen.'

Maar dit is niet het hele verhaal. In Amsterdam is er bijvoorbeeld een voorstel geweest om het leed van contractarbeiders ook een plek te geven tijdens Ketikoti...

'Veel nazaten vertellen mij dat ze geen herstelbetalingen willen, maar een einde aan racisme'

stelbetalingen, maar ook om andere vormen van herstel. Denk aan maatschappelijke achterstelling waar we wat aan willen doen, schade aan de natuur. Kortom: heel veel emancipatoire actie moet nog volgen.'

Antilliaanse activisten vinden de slavernijherdenking te veel gedacht vanuit Surinaamse nazaten. Zij willen de Surinaamse benaming Ketikoti vervangen door een andere, meer inclusieve benaming, bijvoorbeeld Emancipatiedag. Is BIJ1 het hiermee eens?

heeft uitgespeeld. We moeten de Nederlandse staat juist ter verantwoording roepen.

BIJ1 vindt dat er recht moet worden gedaan aan de verschillende groepen. De herdenking is op dit moment al inclusief. Er zijn ook altijd Antilliaanse vertegenwoordigers aanwezig. Maar of de naam Ketikoti veranderd moet worden? Dat vind ik echt heel lastig.

Vorig jaar maakte ik voor mijn werk een reis naar Suriname. Ik sprak ook met de nazaten van de Hindostaanse en Javaanse contractarbeiders. Ik vind dat iedere groep haar verhaal moet kunnen doen. Deze verhalen hoeven niet met elkaar te botsen. We moeten elkaars geschiedenissen respecteren.'

Moeten de verschillende groepen de handen ineenslaan?

'Niet per se. Ik snap de behoefte van groepen om hun eigen strijd te voeren. Maar dat kan naast elkaar, niet tegen elkaar.'

Vorig jaar interviewde de Kanttekening Regillio Vaarnold, die wil dat de overheid 40.000 euro overmaakt aan elke nazaat van tot slaaf gemaakten. Waarom noemt BIJ1 geen concreet bedrag, als het over herstelbetalingen gaat?

'Wij noemen inderdaad geen bedrag. Aan de ene kant doen we dat niet omdat we belangrijke wetenschappelijke onderzoeken willen afwachten, maar aan de andere kant kun je je afvragen of je wel een concreet bedrag moet vragen. Want welk bedrag kun je noemen, als het gaat om het verschrikkelijke leed van de slavernij? Geen bedrag is hoog genoeg. Caricom noemt ook geen concreet bedrag, maar pleit voor een herstel van de gemeenschappen van de nazaten van de tot slaaf gemaakten. Als er een concreet bedrag komt, dan moet dat komen van de gemeenschappen zelf.

Veel nazaten vertellen mij dat ze geen herstelbetalingen willen, maar een einde aan racisme. Ze willen dat hun kinderen niet langer gediscrimi-

'Inderdaad. Er zijn meerdere groepen die op verschillende manieren geraakt zijn door de slavernij. Te beginnen met de inheemse bewoners, die van hun land zijn verdreven en ook tot slaaf zijn gemaakt. Ook de Hindostaanse contractarbeiders is onrecht aangedaan. Wat we vooral niet moeten doen is met elkaar ruzie maken over wie het meeste onrecht heeft ervaren. We moeten elkaars leed niet ontkennen of bagatelliseren. Dan vallen we voor het verdeel-en-heers-spelletje van de Nederlandse staat, die deze groepen al eeuwen tegen elkaar

slavernij gaat nog eeuwen duren'

(BEELD: BIJ1)

mineerd worden bij het verkrijgen van een stageplek, bijvoorbeeld. We moeten toekomstgericht investeren in gemeenschappen. De gevolgen van de slavernij spelen nog steeds een grote rol in deze samenleving. Denk bijvoorbeeld aan onderwijsachterstand. Daarom vinden wij als BIJ1 dat het opleidingsniveau van ouders niet mag meetellen bij de schooladviezen, want daar profiteren alleen kinderen van rijke, vaak witte ouders van.

Daarnaast moeten we ook meer bewustwording kweken bij de nazaten van de kolonisator. Bij hen zit er ook een diep trauma. Er is weerstand, velen zitten nog steeds in de ontkenningfase. Ze moeten de geschiedenis onder ogen zien en daarmee in het reine komen.'

Wanneer zijn de relaties eindelijk hersteld?

'Dat kan heel lang duren. Nadat ik een kind had gekregen voelde ik mij lichamelijk zwak, en vroeg ik de vroedvrouw hoelang het nog zou duren voordat ik weer de oude was. Ze antwoordde dat het herstel negen maanden duurt, net zo lang als de zwangerschap. Er gaan dus nog eeuwen overheen, voordat de relaties helemaal hersteld zijn. Ik ga dat niet meer meemaken. We staan nu pas aan het begin.'

Ik kan mij voorstellen dat veel BIJ1-kiezers dit wel erg lang vinden duren. Wat zegt u tegen hen?

'Dankzij BIJ1 veranderen er zaken. Dat Nederland excuses aan heeft

geboden voor de slavernij is mede dankzij ons. Veel mensen hebben hier jarenlang voor gestreden, maar wij hebben wel voor het noodzakelijke parlementaire zetje gezorgd.

Ook andere partijen worden bewuster. Laatst hoorde ik een Kamerlid van een andere partij zeggen: 'We moeten kennis halen bij de mensen waarover het gaat.' Dat is het BIJ1-effect.

Als partij willen we het grote en het kleine bewerkstelligen. Sommige zaken krijgen veel aandacht, andere niet. Als ik in de plenaire zaal van de Tweede Kamer het demonstratierecht van Kick Out Zwarte Piet verdedig, krijgt dat uiteraard veel aandacht. Maar als ik bij een minister lobby voor het dichten van het AOW-gat voor Suri-

namers is die aandacht er niet. Terwijl ook die strijd belangrijk is. De laatste tijd ben ik wat minder in de spotlights, vanwege mijn werk voor de Parlementaire Enquêtecommissie Fraudebeleid en Dienstverlening. Maar dit werk raakt veel BIJ1-aanhangers. Ik probeer zowel aan de wortel te raken, als aan de actualiteit van de dag.'

Schrijver Gerald Vreden vindt een te sterke focus op racisme en slavernij verkeerd, omdat je dan te veel uitgaat van slachtoffer-schap. Je moet juist denken vanuit je eigen kracht, trots zijn op je eigen roots. Wat vindt u van deze kritiek?

'BIJ1 is geen culturele instelling maar een politieke partij. Maar Vre-

Op de cover.

den heeft een punt. We moeten trots zijn. We zijn nazaten van de sterksten der sterken, die de gruwelen van de slavernij hebben overleefd. Het frame van slachtofferschap is verkeerd. Het gaat ons om rechtvaardigheid. *Justice should be done*. Ik zie veel black pride, waar het zwarte mensen betreft. Als ik 's ochtends in de spiegel kijk, dan zie ik een winnaar. We hebben veel dingen waar we trots op kunnen zijn als zwarte gemeenschap. We excelleren bijvoorbeeld in de muziek, en vinden onze weg nu ook naar de literatuur en de politiek.

Tegelijkertijd moeten we beseffen dat het slachtofferschap helaas reëel is, gebaseerd bovendien op de dagelijkse realiteit van racisme. Daarom is het een goede zaak dat we meer aandacht geven aan die mensen die tegen onrecht strenden. Denk aan Tula, die zich verzette tegen de slavernij op Curaçao. We moeten hem en andere helden eren, hun verhalen vertellen, verankeren in het onderwijs, straatnamen aan wijden, om ons te empoweren.'

Het koloniale verleden van Nederland gaat niet alleen over Suriname en de voormalige Nederlandse Antillen, maar natuurlijk ook over Indonesië, waar de Tweede Kamer vorige week over debatteerde. Hoe kijkt BIJ1 op dit debat terug?

'Helaas kon ik vanwege mijn werk in de enquêtecommissie niet bij dit debat aanwezig zijn – we hebben maar één zetel – maar ik ben blij met de excuses van Mark Rutte voor wat Nederland gedaan heeft in Indonesië. Dit is voor de Indonesische gemeenschap ontzettend belangrijk.

Ook ten aanzien van Indonesië bestaat het gevaar van verdeel-en-heers. De Nederlandse staat heeft ontwrichting veroorzaakt, verschillende groepen in Indonesië tegenover elkaar gezet. Ik ben geen onderdeel van de Indonesi-

sche gemeenschap, dus ik kan niet namens hen spreken, wat ze voelen of vinden, maar vind wel dat er aan de verschillende groepen recht gedaan moet worden.'

Sommige Indonesië-activisten hebben felle kritiek op BIJ1, vanwege de steun aan de Molukse RMS-regering in ballingschap, die voor een onafhankelijke Republiek Zuid-Molukken strijdt. Bent u niet bang aan de verkeerde kant van de geschiedenis te staan?

'Nee. We zijn als BIJ1 juist heel erg antikoloniaal. We steunen de Molukse zaak omdat we voor de mensenrechten zijn. We steunen om die reden ook de strijd van de Papoea's.'

Twee jaar geleden schreef Radicaal, de jongerenorganisatie van BIJ1, nogal onkritisch over de Afghaanse Communistische Partij en de Sovjet-invasie van Afghanistan in 1979. BIJ1 strijdt tegen imperialisme, maar heeft uw partij geen blinde vlek voor communisme?

'Ten eerste, als partijleider van BIJ1 ga ik niet over de uitlatingen van BIJ1-jongeren. Dat is hun verantwoordelijkheid. En dan het communisme. Dat is een politiek-ideologische stroming die het Westen nog steeds veel angst inboezemt, terwijl het communisme ook goede elementen heeft. Voor de duidelijkheid: wij willen wel een revolutie, maar zijn niet uit op onderdrukking of misbruik van mensen. Wij willen niet de democratische rechtsstaat omverwerpen. We willen gelijkwaardigheid en solidariteit. Maar we verzetten ons wel met hand en tand tegen het kapitalisme, dat imperialisme in zich draagt.

Alle grote machten, ook de Sovjet-Unie toen en China nu, maken zich schuldig aan misdaden, aan uitbuiting, aan het onderdrukken van minderheden. Dat ontkennen wij niet. Maar dat mag

geen excuus zijn om het kapitalisme niet kritisch te bevragen. Het kapitalisme leidt tot armoede, dat mensen hun rekeningen niet meer kunnen betalen.'

Hoe kijkt BIJ1 naar de toekomst, als het over het slavernijverleden en het koloniale verleden gaat?

'Wat mij blij maakt is dat we midden in een bewustwordingsproces zitten, van pijn, erover praten, ongemak. We moeten hier niet overheen springen of eromheen lopen. Het is een proces waar verschillende partijen hun weg in moeten vinden.

Ik ben blij met al die verwarring die er nu is, want dat is een teken dat we hier goed mee bezig zijn. Dit proces gaat veel pijn doen,

vooral bij witte mensen. Zij moeten het verleden eerlijk onder ogen zien en ook verantwoordelijkheid nemen. Zoals N.E.R.D. en Rihanna al, zongen: 'The truth will set you free, but first, it'll piss you off.'

Het is mijn stelligste overtuiging dat we hier rijker uit gaan komen, omdat we elkaar beter gaan begrijpen. Ik gun ook de nazaten van de witte daders de reis van bewustwording.

Uiteindelijk moeten we het verhaal over ons leed achter ons kunnen laten. Ik hoef straks ook niet nog meer onderzoeken te lezen over hoe erg de slavernij wel niet was. Dat weten we nu wel. Het is de taak nu om hiermee aan de slag te gaan.' •

Na de komma begint nu

Op 19 december 2022 bood de Nederlandse regering excuses voor het Nederlandse slavernijverleden. 'Geen punt, maar een komma' stond hierin centraal. Voor BIJ1 zijn de stappen die na de komma volgen allerbelangrijkst: herstelmaatregelen zijn hard nodig. Toch is hier weinig over bekendgemaakt. BIJ1 heeft hier wel ideeën over.

Om die reden werkt BIJ1 aan een voorstel om het proces waarin herstelmaatregelen ontwikkeld en vormgegeven worden goed te laten verlopen. Met als voorwaarde een gelijkwaardige rol en stem voor niet alleen Aruba, Bonaire, Curaçao, Saba, Sint-Eustatius en Sint-Maarten, maar ook voor maatschappelijke organisaties die de belangen van nazaten van tot slaaf gemaakten en zwarte mensen vertegenwoordigen.

Verder diende BIJ1 in janu-

ari samen met Denk, Groen-Links en de PvdA een motie in om DNA-onderzoek voor nazaten van tot slaaf gemaakten mogelijk te maken. Verschillende steden bieden nu de optie om de achternaam te veranderen als die een link heeft met het slavernijverleden? De tot slaaf gemaakten werd alles ontnomen: hun naam, hun familiebanden, hun identiteit. Vandaar dat er een gedegen proces hiervoor ontwikkeld moet worden, vindt BIJ1. De populaire wangslijm-onderzoeken die online worden aangeboden zijn volgens de partij niet transparant: 'Je weet niet met wie jouw DNA-gegevens gedeeld worden. Die kunnen in handen komen van farmaceutische bedrijven, of in handen komen van autoriteiten en gebruikt worden bij onderzoek in een moordzaak', zegt BIJ1-woordvoerder Charie Helmijr. •

TINEKE BENNEMA

Journalist en historicus.

Hertzbergers dédain geeft geen pas

Weg met 'De aardappelters', 'Het melkmeisje', 'Meisje met de parel' en 'Het Joodse bruidje'. Weg met de vele Haagse beeldjes van anonieme meisjes: op een bankje, op een skippybal, bij de waterkraan, met een mandje. En, van over de grens: weg met de 'Mona Lisa', 'Het danseresje' van Degas, 'Guernica', en zo kan ik deze column wel vullen.

Wat hebben zij gemeen? Dat zij niets hebben gepresteerd, geen heldinnen of helden waren, niet geregeerd hebben. Ze waren geen koningen, keizers of admiralen. Integendeel, soms waren ze juist slachtoffers. Ook van hun schoonheid moeten ze het lang niet allemaal hebben. Maar als we Rosanne Hertzbergers ziedende, Geen-Stijlachtige column in de *NRC* moeten geloven, dan geldt voortaan als criterium voor menselijke afbeeldingen in de kunst dat mensen een verdienste moeten hebben.

Hertzberger zet zich af tegen het nieuwe, vier meter hoge standbeeld in Rotterdam van een zwarte jonge vrouw. Naast het arme beeld krijgen in de column ook kunstenaars, geëngageerde kunst, beleidsmakers en minderheden – 'irrelevant rand-verschijnsel etniciteit' – ervan langs.

Breng dan liever de meritocratie in de kunst terug, vindt ze. Een winner takes all-mentaliteit, die gezellig de enorme verschillen in onze samenleving nog wat meer vergroot.

Naast haar – op de lachspieren werkende – idee dat alleen vips een standbeeld behoeven, heb ik twee serieuze bezwaren tegen Hertzbergers column. Allereerst is het een achterhaalde aanname dat gewone mensen geen onderwerp kunnen zijn van schrijvers, kunstenaars, wetenschappers en politici. Blijkbaar heeft ze gemist dat met name sociale wetenschappers in de twintigste eeuw juist de dominantie van onderzoek naar elites en machthebbers afwezen. Zo ging de Annales-school, een beweging in de geschiedwetenschap, op zoek naar stromingen, groepen, structuren en mentaliteit.

Maar mijn kritiek treft vooral haar gebrek aan empathie dat inmiddels een patroon vormt. Nog niet zolang geleden schreef ze ook een neerbuigende en provocerende column over de trots van Marokkaanse topvoetballers op hun moeders tijdens het WK. Dat deze vrouwen extra hard hebben moeten knokken, speelde voor Herzberger geen rol. Ze moeten blijkbaar niet te veel kapsones krijgen, die minderheden.

Vrouwen van kleur hebben het nieuwe beeld ontroerd en met trots

verwelkomd. Herzberger zou respect kunnen tonen voor hun gevoel. Maar ze maakt 'kunst met een boodschap' belachelijk. In de shredder dus maar, Picasso's 'Guernica'. Ik denk ook aan de vele beelden over het leed uit de Tweede Wereldoorlog, waar we stil bij willen blijven staan. Het beeld van Zadkine, dat het verwoeste Rotterdam vertegenwoordigt, de vele sculpturen van weggevoerde Joodse mensen, 'De dokwerker'. Is onrecht als reden voor kunst echt zo mal?

Herzbergers cynisme en dédain geven geen pas. Stuitend is haar gebrek aan solidariteit met mensen die zo lang zijn onderdrukt. Mensen voor wie de regering pas dit jaar excuses maakte voor alle niet te beschrijven schendingen van universele mensenrechten. Aan die schendingen en aan de morele overwinning daarop mag iedereen de daders en nazaten net zolang helpen herinneren, totdat er nooit meer een recht wordt geschonden.

Je hoeft geen jurist te zijn om respect op te brengen voor elementaire universele rechten. Dat is het uitgangspunt van echte gelijkwaardigheid, schrijft de Brits-Indiase schrijver Kenan Malik in zijn nieuwe boek *Not so black and white*.

Het onrecht dat de voorouders van deze jonge vrouw is aangedaan en het hedendaags racisme zouden ook mijn en Herzbergers aange-

dane onrecht moeten zijn. Haar succes moet juist ook onze blijdschap oproepen.

Zou het kunnen zijn dat het beeld van de jonge, zelfverzekerde en strijdbare vrouw ongenoegen oproept vanwege het simpele feit dat ze 'is'? Dat ze ongenoegen oproept omdat we niet meer om haar heen kunnen, ook letterlijk niet? Omdat ze opeist dat we haar in ons leven toelaten en haar bestaan, en dat van haar ouders, haar voorouders en ons aandeel van schuld aan hun ellende en verdriet erkennen? En omdat zijzelf het bewijs is van hun kracht, waardoor niemand hen heeft klein gekregen.

Sarcastisch schrijven over anderen is zo makkelijk. Veel moeilijker is het om gewoon een beetje aardig voor elkaar te zijn. Het is ieders verantwoordelijkheid hoe naar je medemens te kijken en hoe je te verhouden. Deze zwarte vrouw is er. Zij gaat niet meer weg. Verdiep je in haar bestaan. Verbeeld je. Door de kunst. De rechterkant van haar gezicht is wat afstandelijk mischien, de linkerkant is lief. Zie de menselijkheid van het beeld, van mensen wiens menselijkheid en bestaan zo lang is ontkend. Probeer je in deze vrouw te verplaatsen, in plaats van te schuimbekken. Doe 's gek, beeld je in dat je vriendinnen kan worden. ●

Asielzoekers klagen over beroerde

In Hendrik-Ido-Ambacht doet een sporthal dienst als noodopvang voor vluchtelingen. Bewoners luiden de noodklok over de slechte hygiëne en het gebrek aan privacy.

● ANNE-ROSE HERMER

De klachten komen van vier Turkse mannen, die hun verhaal onder pseudoniem vertellen. Hun identiteit is bij de redactie van *de Kanttekening* bekend. Ze zijn hoogopgeleid. Een van hen is ingenieur, de anderen zijn docent. De reden dat ze asiel aanvragen is dat ze tegen het regime van president Recep Tayyip Erdogan zijn.

In Turkije zouden ze gegarandeerd in de gevangenis belanden, vertellen ze. Ze horen bij de Gülen-beweging, die door de Turkse regering verantwoordelijk wordt gehouden voor de mislukte coup van 15 juli 2016. De beweging ondervindt genadeloze vervolging en dat maakt de vier mannen heel voorzichtig. Twee van de mannen, Omer en Arif, zijn twintigers en spreken prima Engels. Af en toe vertalen ze iets in het Turks voor de twee anderen, die in de veertig zijn.

Buiten slapen

Natuurlijk zijn ze blij dat hier worden opgevangen, ook al zijn de omstandigheden niet altijd ideaal. Ze verblijven tussen de negen en twaalf maanden in Nederland. Ze hebben een pasje met daarop gegevens, waaruit blijkt dat ze legaal in ons land zijn, maar ze wachten op een datum voor de tweede beoordeling door immigratiedienst IND. Na het tweede gesprek valt de beslissing.

Omer is redelijk zeker van zijn

zaak, ook omdat volgens hem veel Turkse asielzoekers hier mogen blijven. Wat nog veel belangrijker is: hij kan bewijzen dat hij in Turkije echt gevaar loopt om in de gevangenis te belanden. 'Ik ben geen economische vluchteling, maar echt om politieke redenen naar Nederland gevlucht. Ik heb een technisch beroep en ik kan in mijn eigen land een goed salaris verdienen. Dát is het probleem niet.'

De vier mannen verbleven in het asielzoekerscentrum in Ter Apel toen daar vorig jaar mensen buiten moesten slapen. Dat leidde in de samenleving tot veel verontwaardiging. 'We sliepen in het gras zonder enige beschutting', vertelt Omer. Na Ter Apel kwamen ze terecht in diverse asielzoekerscentra in de regio Utrecht, waarvan één locatie een crisisnoodopvang was. Sinds kort verblijven ze in een sporthal aan de Weteringsingel in het Zuid-Hollandse Hendrik-Ido-Ambacht. En daar zijn de omstandigheden heel slecht.

Plastic bordjes hergebruiken

'We wisten niet wat we zagen toen we in die sporthal arriveerden,' vertelt Arif. 'De toiletten zijn vies, we douchen in onfrisse cabines en er is amper voldoende privacy om je aan en uit te kleden. We slapen op opklapbedden en niet in een eigen kamer. Iedereen kan je zien liggen. Er is geen keuken. Het avondeten wordt bezorgd en daarna wordt het verdeeld bij de toiletten. Iedereen heeft plastic bestek, plastic bordjes en bekertjes. Die moeten we goed bij ons houden, na elke maaltijd afwassen en eindeloos hergebruiken.'

BEDDEN IN DE NOODOPVANG IN HENDRIK-IDO-AMBACHT

'Er is geen keuken. Het avondeten wordt bezorgd en daarna bij de toiletten verdeeld'

Omer en Arif hebben geprobeerd om hierover een gesprek met de manager aan te gaan. Eerst kregen ze te horen dat het plastic een kwestie van financiën is. Later was het antwoord dat dit vanwege veiligheidsredenen is. Met een glas of een metalen mes kunnen mensen zichzelf of een ander verwonden.

'Een beetje begrijpen doe ik dat wel,' zegt Omer. 'Toch klopt hun redenering niet. We wezen naar een stoel en zeiden dat je daarmee ook iemand behoorlijk pijn kunt doen. 'Nee, dat was iets anders', werd er gezegd. En als het ons niet beviel, dan konden we vertrekken. Maar we kunnen niet vertrekken.'

opvang in Hendrik-Ido-Ambacht

wel grondig doorzocht.

Arif en Omer storen zich ook aan de huns inziens nogal willekeurige huisregels. Als je vertrekt en langer dan een kwartier weg blijft, moet je aangeven waar je naartoe gaat. Daar valt misschien iets voor te zeggen, maar ze vinden het storend dat je tussen elf uur 's avonds en zes uur 's ochtends de sporthal niet mag verlaten. Omer: 'Dit voelt als een gevangenis. Precies waar we niet naartoe willen.'

Vervelende vragen van een bewaker

Het idee dat ze niet naar buiten mogen is op zich al genoeg om zich opgesloten te voelen. Maar de Turkse politieke vluchtelingen kampen met nog een ander probleem: de lange arm van Erdogan.

'In Turkije bestaan twee meningen,' legt Omer uit. 'Je bent vóór Erdogan of je bent tegen hem. Ben je tegen Erdogan, dan wordt er automatisch gedacht dat je aan de kant van Fethullah Gülen staat en loop je het risico om in de cel te belanden. Van de Turkse mensen die in de USA, Canada of Engeland wonen, stemt ongeveer 10% op Erdogan. In Nederland stemde ruim 70% van de stembusgangers op Erdogan. We zijn best geschrokken van het aantal mensen dat in Nederland de straat op ging om de overwinning van Erdogan te vieren. Maar verbaasd hierover waren we niet. Sommige bewakers van het azc waarin wij eerder verbleven, waren van Turkse afkomst. We hebben ons een keer bedreigd gevoeld, omdat een Turkse bewaker heel erg op ons lette en allerlei persoonlijke vragen stelde. Maar nadat we een klacht indienden over hem, hebben we hem niet meer gezien. Gelukkig gedragen niet alle bewakers van Turkse afkomst zich zo.'

De lange arm van Erdogan maakt de mannen soms zenuwachtig. 'Als ik hier mag blijven dan vertel ik op mijn werk aan niemand wat mijn politieke ideeën zijn,' vertelt Arif. 'Dat is veiliger.' •

COA: 'Niet onze verantwoordelijkheid'

Het Centraal Orgaan Opvang Asielzoekers, het COA, is op de hoogte van de situatie in de sporthal, maar meldt dat het daarvoor geen verantwoordelijkheid draagt. 'De opvang in deze sporthal is een crisisnoodopvang en die valt rechtstreeks onder de veiligheidsregio. In dit geval is de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht het directe aanspreekpunt,' legt een woordvoerder uit.

Ze weet dat er vorige week een groep asielzoekers naar Hendrik-Ido-Ambacht is overgeplaatst vanuit Utrecht, omdat daar de crisisnoodopvang werd gesloten. Ze heeft begrip voor de klachten over de locatie in Hendrik-Ido-

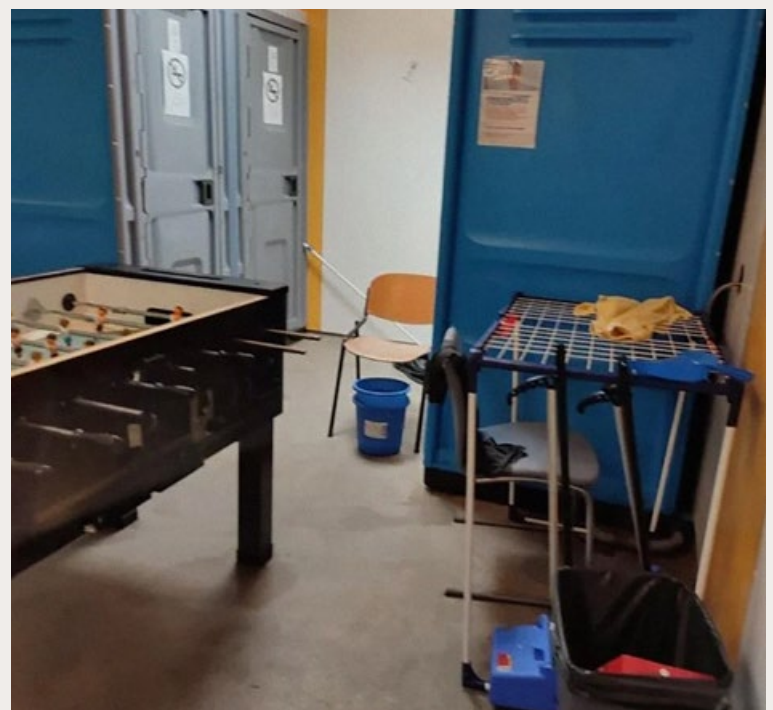
Ambacht en erkent dat de overgang naar de sporthal vrij pittig is. Er wordt op dit moment gezocht naar nieuwe locaties, verzekert ze. 'Op dit moment zijn er te weinig locaties, vooral in Zuid-Holland. Daarom spreken wij niet van een asielcrisis, maar van een opvangcrisis. Als COA willen wij dat er goede, duurzame plekken ontstaan die voldoen aan de eisen. Daarom gaan we samen met gemeente op zoek naar die plekken. Een regulier azc is zodanig ingericht, dat je er drie jaar of langer kunt verblijven. Bij crisisnoodopvang is dat anders.'

De gemeente Hendrik-Ido-Ambacht heeft ondanks meerdere verzoeken van de redactie nog niet gereageerd. •

We hebben dat asiel echt nodig. Daarom houden we ons aan de regels.'

En er is nog iets. Een van de mannen laat een foto zien die een andere asielzoeker hen heeft gestuurd vanuit een andere noodlocatie. Hij zit achter een keurig gedekte tafel, compleet met een tafelkleed, met een normaal bord en metalen bestek. Ook het eten ziet er goed uit. Het kan dus wel, benadrukken de heren. Ze hebben in andere azc's zelf ook veel betere omstandigheden meegemaakt.

De vier vinden het veiligheidsargument maar onzin. Arif: 'We zijn het absoluut niet van plan, maar wie het wil, kan met gemak een mes de sporthal in smokkelen. Je tas wordt niet gecontroleerd als je weg bent geweest.' Dat laatste is alleen gebeurd toen hij net aankwam, vertelt Arif. Toen is zijn tas

RECREATIERUIMTE IN DE NOODOPVANG

Hendrik-Ido-Ambacht stemt in met

Op een cruiseschip in Hendrik-Ido-Ambacht worden binnenkort 200 vluchtelingen opgevangen. Ook de bewoners van een noodopvang in een gymzaal verhuizen naar de boot. Dat was de uitkomst van een pittig maar beschaafd gemeenteraadsdebat afgelopen week dat drie uur duurde.

● ANNE-ROSE HERMER

‘Veiligelanders mogen niet geweigerd worden’

Door een toename van het aantal asielzoekers en de gebrekkige doorstroming naar woningen, stijgt de vraag naar opvang. Het Centraal Orgaan Opvang Asielzoekers (COA) heeft aangegeven vóór 1 januari 75.500 opvangplekken nodig te hebben. Ook een relatief kleine gemeente als Hendrik-Ido-Ambacht, gelegen tussen Rotterdam en Dordrecht, draagt een steentje bij en gaat meer vluchtelingen opvangen. De meningen binnen de gemeenteraad over de opvang zijn verdeeld.

Asielboot

Hendrik-Ido-Ambacht faciliteert de opvang van 200 Oekraïense vluchtelingen op een boot én 35 crisisnoodopvangplekken in een sporthal aan de Weteringsingel. De situatie in de sporthal is slecht, zie

het andere artikel over Hendrik-Ido-Ambacht in dit magazine.

Tijdens een recent regionaal overleg kreeg de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht het verzoek om per 1 juli het schip Bellriva te laten aanleggen, met daarop ongeveer 200 opvangplekken voor asielzoekers. Het schip verhuist van Dordrecht naar Hendrik-Ido-Ambacht en kan worden afgemeerd aan het Citadelterrein aan de Rietlaan tot 1 juli 2025. Het is de bedoeling dat de 35 mensen die nu in de crisisnoodopvang aan de Weteringsingel worden opgevangen ook naar de Bellriva gaan. Voordat een meerderheid van de gemeenteraad ‘ja’ zei, moest er eerst stevig gedebatteerd worden.

Zorg en veiligheid goed regelen

Van links tot rechts hadden partijen vragen en opmerkingen. De VVD van Hendrik-Ido-Ambacht had bedenkingen, ook vanwege niet nagekomen afspraken. De opvang in de sporthal zou tot oktober 2022 zijn en daarna zou het Rijk het overnemen. Dat is niet gebeurd. En waarom moet Hendrik-Ido-Ambacht de taak van Dordrecht overnemen? En hoe zit het met de beëindiging van de opvang? Is er daarna een menswaardig alternatief?

Een van drie lokale partijen, Realistisch Ambacht, heeft volgens eigen zeggen een conservatief-liberaal karakter.

Fractievoorzitter Oene Doevendans is bang ‘dat ons prachtige Hendrik-Ido-Ambacht zal veranderen in een mini Ter Apel. Dat is ons dorp onwaardig,’ aldus Doevendans. Kort daarna raakte hij verbaal slaags met een gemeenteraadslid van D66 in verband met zijn geschetste horrorscenario. Hij had zijn woordje klaar: ‘Onze partij heet Realistisch Ambacht en geen Naïef Ambacht.’ Doevendans wil dat de veiligheid en de leefbaarheid kunnen worden gegarandeerd. Hij wil weten hoe hard de datum van 1 juli 2025 is en hoeveel ‘veiligelanders’ er op de Bellriva worden opgevangen. Het liefst wil hij dat de veiligelanders worden geweigerd. Veiligelanders is een term voor mensen die uit landen komen die niet als onveilig worden aangemerkt, met als gevolg dat ze weinig tot geen kans maken op asiel. Doevendans wijst erop dat asielzoekers die overlast veroorzaken vaak uit veilige landen komen. Dat is de achtergrond van zijn verzoek.

Raadslid Melis Nugteren van Gemeente Belangen stelde

GEMEENTE HENDRIK-IDO-AMBACHT

komst asielboot

ASIELZOEKERS IN AMSTERDAM (BEELD: YOUTUBE)

gerichte vragen wat betreft de medische hulp aan de bewoners van de Bellriva. Niet iedereen in Hendrik-Ido-Ambacht kan een huisarts vinden, een probleem dat op veel plaatsen in Nederland speelt. Zeker in de wat kleinere plaatsen. Medische hulp blijkt verzorgd te worden door het COA, met uitzondering van gespecialiseerde hulp. Dat geldt ook voor jeugdhulpverlening. Overigens zijn er geen kinderen aan boord van de Bellriva, want dat is wettelijk niet toegestaan.

Vanuit de gemeenteraad kwamen vaak vragen over de veiligheid. Leo Platschorre van de SGP-ChristenUnie, in Hendrik-Ido-Ambacht geen kleine partij, wil dat er afspraken gemaakt moeten worden omtrent de inzet van politie en boa's. De raad moet ook op de hoogte gehouden worden van eventuele problemen.

COA verantwoordelijk

Het COA heeft aardig wat verantwoordelijkheden in het kader van de overeenkomst rondom de Bellriva en de bewoners. Veiligelan-

ders mogen niet geweigerd worden, maar deze varende opvanglocatie wordt zoveel mogelijk benut voor vluchtelingen uit zeer kwetsbare gebieden. De eerste groep vluchtelingen bestaat uit de groep van de Marconiweg uit Dordrecht plus de vluchtelingen uit de sporthal. Het COA zet genoeg personeel in dat zowel bevoegd als gecertificeerd is. Hierdoor wordt de professionele zorg en de veiligheid van bewoners en omwonenden geborgd. Zo is er 24/7 een contactpersoon beschikbaar, zodat bewoners en omwonenden altijd ergens terecht kunnen met hun meldingen, vragen en zorgen. Bovendien moet het COA de ondernemers en omwonenden rond de Bellriva goed op de hoogte houden van alle ontwikkelingen. Tot slot is het de taak van het COA om te zorgen dat eventuele overlast wordt opgelost.

Kortom, de gemeente Hendrik-Ido-Ambacht wil graag bijdragen aan het oplossen van de landelijke problematiek rondom de opvang van asielzoekers, maar neemt niet alle verantwoordelijkheid op zich

en hoeft dat ook niet te doen. Deze informatie was bekend bij de raadsleden, maar het stelde niet altijd gerust.

Veel ervaring met opvang vluchtelingen

Hoewel het onderwerp veiligheid stevast onder de burgemeester valt, wordt alles rond de sporthal en de Bellriva behandeld door wethouder André Flach. Onder zijn portefeuille vallen Financiën, Economie, Bouwen en Wonen, Onder-

wijshuisvesting en Regionale Samenwerking. Opvang van asielzoekers heeft alles te maken met regionale samenwerking. In Dordrecht moet de Bellriva weg en niet alle steden in de omgeving hebben ruimte voor een dergelijk schip. Hendrik-Ido-Ambacht is een optie. Flach benadrukte in zijn betoog dat het voorstel aan de raad om de Bellriva bij hen te laten aanmeren uitstekend past in de lange traditie die Hendrik-Ido-Ambacht heeft wat betreft het opvangen van vluchtelingen. In 1914 werden er al Belgen opgevangen die waren gevlucht als gevolg van de Eerste Wereldoorlog. In de jaren negentig werden er vluchtelingen opgevangen uit voormalig Joegoslavië en sinds 2015 Syriërs en later Oekraïners. De asielzoekers die alarm sloegen over de slechte omstandigheden in de Sporthal aan de Weteringsingel merkten op dat als je zelf vriendelijk was de bewoners van Hendrik-Ido-Ambacht dat ook waren. Men staat in deze kleine stad beslist niet vijandig tegenover mensen in nood, ongeacht waar ze vandaan komen. In de regio Zuid-Holland Zuid zijn er afspraken gemaakt en iedere gemeente vangt asielzoekers op en niet alleen Oekraïners.

In ieder geval lijkt de einddatum van het verblijf van de Bellriva behoorlijk hard. Na die datum gaat er op die plek gebouwd worden. Dan zal de Bellriva naar elders verhuizen. ●

GEMEENTE HENDRIK-IDO-AMBACHT

Een cruise, hard werken of old school Dit doet ons panel in de vakantie

De zon schijnt en aan het mooie weer lijkt geen einde te komen. Bij veel mensen gaan de gedachten automatisch naar vakantie, reizen, relaxen. Daarom vraagt *de Kanttekening* voor dit zomernummer aan haar panel: waar gaan jullie eigenlijk op vakantie?

(BEELD: PIXABAY)

**Leontine Vreeke (45),
salesmanager**

‘Dit jaar heb ik geen vakantieplannen, slechts dromen. Mijn dochter en ik fantaseren erover om samen naar Suriname gaan. Om het land van mijn moeder te zien en te ervaren. Om de oudste broer van mijn moeder, die op leeftijd raakt, en zijn gezin te ontmoeten. Maar vooral om dat deel van onze roots samen te omarmen.

Na deze *family trip* zouden we onze weg vervolgen naar Los Angeles. Daar woont Monique, een vriendin die ik al sinds 2007 niet meer gezien heb. Ze stuurt altijd cadeautjes voor mij en mijn dochter. Boe-

‘Mijn dochter en ik
fantaseren erover
om samen naar
Suriname gaan’

ken over stoere meiden, verhalen over interessante vrouwen in de geschiedenis, het boek van Michelle Obama in een versie speciaal voor pubers. Vanuit de States werkt ze mee aan de opvoeding van mijn dochter, die ze helaas nog nooit in *real life* heeft gezien. En ook Monique wordt steeds ouder, ze is al met pensioen en kwakkel met haar gezondheid.

Elk jaar vragen we ons met angst en spijt af of het vullen van de spaarpot te lang heeft geduurd. Als alleenstaande ouder zijn er andere verplichtingen, uitdagingen van het leven van alledag die ervoor zorgen dat het potje voor de droomreis nooit op de gewenste tijd gevuld is. Want het moet nu. Vandaag is ons gegeven, maar morgen?’ •

**Ahmed Abdillahi (42),
postbezorger**

‘Ik ben in 1992 als vluchteling naar Nederland gekomen met mijn oom en tante. De eerste jaren hier kwam vakantie niet voor indam mijn woordenboek. En eigenlijk is dat nooit echt veranderd. In 1996 zou ik bijvoorbeeld voor het eerst met school naar Engeland gaan, maar aan de Franse grens werd ik teruggestuurd, omdat de school mijn visum niet goed had geregeld. Die vernedering kwam er nog bovenop.

Pas in 2011 kwam ik voor het eerst buiten Nederland. Ik ging naar Engeland en omdat het familiebe-

‘In 2016 ben ik
voor het eerst in 27
jaar naar Somalië
geweest, om mijn
moeder te bezoeken’

zoek was, kan je ook dat niet echt vakantie noemen. Wanneer de vakantieperiode aanbreekt en ik iedereen met rolkoffers in de weer zie, dan word ik ieder jaar herinnerd aan de kloof die er is. Mensen die op vakantie kunnen, gun ik dat van harte. En anderen, die het niet zo goed hebben getroffen, gun ik het nog meer.

In 2016 ben ik voor het eerst in 27 jaar naar Somalië geweest, om mijn moeder te bezoeken. Geen Ibiza voor mij. Eerlijk gezegd, zou ik massatoerisme naar zulke oorden ook niet willen. Ik ben meer van de culturele reizen. Hoop dat er een potje komt voor de havenots, die een weekendje naar Rome kunnen.’ •

Boel naar Marokko?

**Ibrahim Özgül (39),
ondernemer en bestuurder**

‘Ja, ik heb er zin in! Dit jaar Dubai en Egypte. Zon, zee, cultuur en lekker eten, zoals ik altijd doe. Terugkijkend is het echt apart dat het de voorgaande jaren – met de corona-maatregelen – zo veel moeilijker was. Nu lekker geen beperkingen, geen risico’s dat je niet kan gaan of terug kan keren naar Nederland.

Aan de andere kant, ik hoor in mijn omgeving wel dat mensen die naar Turkije gaan overwegen dat

‘Het is droevig dat in een land als Nederland de minima niet op vakantie kunnen’

met de auto te doen, omdat de vliegtickets zo ontzettend duur zijn. Bovendien, ik weet niet of het meer is geworden, maar een paar maanden terug hoorde ik nog via een vriendin dat een hele wijk niet op vakantie kan. Ze hadden toch lol, omdat iedereen in de stad was. Dan bekijk je thuisblijven wel vanuit de zonnige kant. Het is droevig dat in een land als Nederland de minima niet op vakantie kunnen. Ook niet eens naar zo’n all inclusive vakantie in Spanje of Turkije. Tja, dan kunnen de vakantie verhalen natuurlijk extra wrang binnenkomen...’ ●

Mostafa Hilali (48), militair

‘Zeker, ik ga lekker old school naar Marokko. Nee, niet met een volgeladen, stereotype busje, binnen 24 uur racen naar de boot in Tanger. Nee, we gaan gewoon lekker relaxed met mijn ouders en zoontje en weinig bagage. Echt op vakantie. We rijden rustig en als we moe zijn pakken we een hotel in Frankrijk en Spanje. Heerlijk. Kijk, mijn ouders zijn al op leeftijd. In mijn jeugd hebben zij ons elk jaar naar Marokko gebracht. Nu wil ik dat kunstje omdraaien en breng ik hen als dank naar Marokko. Ik

‘In mijn jeugd hebben mijn ouders ons elk jaar naar Marokko gebracht’

heb dit altijd al willen doen. Maar door corona en andere verplichtingen kwam het er steeds niet van. Dit jaar pak ik mijn kans en doe het gewoon. Ook om tijd met elkaar door te brengen en om aan mijn zoontje te laten zien hoe het er vroeger enigszins aan toe ging. We gaan alles opnemen en reflecteren op de mooie momenten en herinneringen. Straks kunnen we dat helaas niet meer doen. En dan is het mooi om die beelden weer terug te zien. In Marokko is het eindpunt Meknes, in centraal Marokko. Die mooie herinneringen die we daar maken, nemen we weer terug naar Nederland. Fijne vakantie allemaal!’ ●

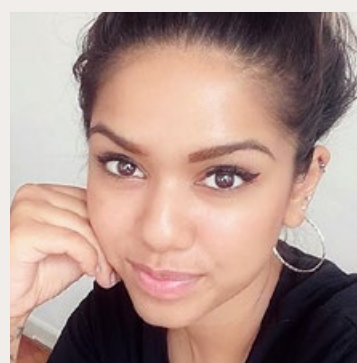

**Dimple Sokartara (29),
communicatieadviseur**

‘Deze zomer ben ik gewoon non-stop aan het werk in Nederland. Lekker geld verdienen. Gewoon mijn reguliere baan als communicatieadviseur bij de FNV en in de weekenden op het Kwakoe-zomerfestival met muziek, eten en geschiedenis in Amsterdam-Zuidoost. Dat is altijd leuk. Ik zal ook wel af en toe een festival hier en een feestje daar pakken. Dus met vertier komt het wel goed.

‘Mijn ideale vakantie? Normaliter ging ik altijd naar Indonesië’

Mijn ideale vakantie? Normaliter ging ik altijd naar Indonesië. Het moment om familie te bezoeken. Maar nu ik wat ouder ben, bewaar ik dat liever voor de koudere maanden. Toen ik het financieel niet breed had heb ik vaak gewerkt in de zomer. Bovendien was er altijd wel iets te doen dat niet per se geld kostte. Fietsen, met vrienden in een park, bij een meertje of aan het strand afspreken. Dat kan een beetje creatief allemaal ook gratis. Er was gelukkig nooit echt een moment in mijn leven waar ik geen leuke dingen kon doen.’ ●

**Anushka Soekhradj (29),
sociaal werker**

‘Ik maak dit jaar een cruise in het Middellandse Zeegebied met mijn kinderen en familieleden. We gaan voor de gezelligheid met een grote groep. Ieder jaar zien de bestemming en het gezelschap er anders uit. Je moet je heel tijdig voorbereiden op de vakantie, anders zou het lastig kunnen worden om nog iets betaalbaars te vinden.

‘Ik ben gek op de natuur op continenten als Afrika, Azië en Zuid-Amerika’

Om me heen zie ik soms mensen die wachten op een last minute vakantie: ze hebben hun vakantie-dagen al opgenomen maar nog niks geboekt. Spontaneiteit is duur, evenals mijn ideale vakantie. Ik ben gek op natuur en daarmee bedoel ik de natuur op continenten als Afrika, Azië en Zuid-Amerika. Ik ben niet materialistisch, ik wil in elk geval comfort maar niet per se luxe. Ik hoop dat iedereen de kans krijgt op een redelijk weekje weg en wat van de wereld kan zien, of de kans krijgt te ontspannen weg van huis.’ ●

‘Woonsegregatie en discriminatie van gemeente’

Amsterdammer Bas Kok schreef *Op een dag in Nieuw-West*, een kritisch boek over het woonbeleid van zijn stad. Daarin zoomt hij in op het stadsdeel Nieuw-West. In de hoofdstad is segregatie op basis van klasse en kleur jarenlang onderdeel van het gemeentelijk beleid geweest, concludeert Kok. Hij ziet qua kleur meer vermenging in het verschiep, maar vreest dat de kloof in klasse alleen maar zal groeien.

● TAYFUN BALCIK

Waarom heb je dit boek geschreven? Waarom ben je geïnteresseerd in Nieuw-West?

‘Ik ben er geboren en heb er de eerste tien jaar van mijn leven gewoond. Een nieuwbouwwijk was het, een tuinstad voor de grote massa Amsterdammers die op zoek waren naar woonruimte. Toen we er eind 1976 vertrokken werden de laatste blokken opgeleverd. Ik had nooit gedacht dat mijn halve buurt ruim dertig jaar later gesloopt zou zijn. Met die verwondering begint mijn boek: waarom is de flat waarin ik ben geboren binnen een halve eeuw gesloopt? Die vraag bleek helemaal niet zo makkelijk te beantwoorden. In ieder geval was de bouwkundige staat geen oorzaak, een deel van de buurt staat nog gewoon overeind.’

Je stelt dat de gemeente Amsterdam een discriminatoir woonbeleid heeft. Op basis van klasse, maar ook op basis van afkomst. Kan je dat toelichten op beide punten? Waaruit blijkt dat?

‘Amsterdam is eigenlijk altijd een gesegregeerde stad geweest. Al in de zeventiende eeuw gaf de grachtengordel verschillende klassen van bewoners een duidelijke plek. Aan de hoofdgrachten staan de huizen van de rijke kooplieden. De allerrijksten kregen hun paleisjes aan de Herengracht, in wat al

vrij snel betiteld werd als ‘de Gouden Bocht’. Voor het volk waren er aan de rand van de grachtengordel een aantal plekken, waarvan de Jordaan ten westen van de grachtengordel de bekendste is. De armen woonden in de vochtige kelders en souterrains in de achterbuurten, aan de binnenkant van de gesloten bouwblokken. Aan de noordoostkant van de beginnende grachtengordel was ‘de Jodenhoek’ of Jodenbuurt een echte volksbuurt. Joden, die veelal afkomstig waren uit Portugal en Spanje werden, daar gehuisvest. In die tijd was het logisch migranten bijeen te brengen die dezelfde taal spraken en met eigen winkels voor speciaal eten.

In de twintigste eeuw kwam de volkshuisvesting op. Je kunt rustig zeggen dat de systematisch uitgedachte sociale segmentering van eerste helft van de twintigste eeuw de blauwdruk is van het huidige gesegregeerde Amsterdam. Vanwege annexaties kwamen inwoners op afstand van elkaar te wonen. Toen ontstonden de rijke en arme delen van de stad. Woningen werden beter, maar buurten waren niet gemengd. De woningbouwverenigingen waren gerangschikt naar de op dat moment geldende verzuiling. Gelijmatige spreiding van verschillende inkomensgroepen was geen thema. Op dure grond werd in principe voor de rijken gebouwd, op goedkope voor de armen. Amsterdam wees niet alleen verschillende typen stellingen maar ook hoogwaardige voorzieningen selectief toe aan verschillende delen van de stad.

Universiteiten, hoger onderwijs, musea, culturele hoofdpodia en kantorencentra, die voorheen in de grachtengordel zaten, gingen naar de stadsdelen met rijke inwoners.’

Is dat nu nog steeds het geval? Waaruit blijkt dat?

‘Jazeker. Een beetje overdreven gesteld: Centrum, Zuid en Oost zijn nu voor de elite. Daar staan bijna alle hoogwaardige voorzieningen. Nieuw-West, Noord en Zuidoost zijn de arme buitenwijken, met de lage inkomens en migranten. In die stadsdelen worden overlast gevende zaken gedumpt, zoals windmolens, bierfietsen, asielzoekers, woonwagenvelden en psychiatrische

‘Mijn kinderen zullen later moeilijker een woning vinden dan ik. Daar maak ik me zorgen over’

opvanglocaties.

Dat is allemaal in de twintigste eeuw begonnen met een lage grondprijs van die stadsdelen. De gemeente bepaalde zo wie waar kwam te wonen, waar kon worden gewerkt en waar je kon uitgaan in de stad. In de loop van de vorige eeuw kwamen in Zuidoost de concentraties van Surinamers en later van mensen met Afrikaanse roots. Zo’n tien jaar later

kreeg Nieuw-West te maken met een instroom van immigranten uit Marokko en Turkije. In mijn boek werp ik de hypothese op dat in die jaren sprake was van etnische profilering bij woningtoewijzing. Hoe kon anders die vreemde separatie ontstaan van verschillende migrantengroepen in elk hun eigen stadsdeel? Dit vraagt een serieus onafhankelijk onderzoek.’

in Amsterdam doelbewust beleid

AMSTERDAM NIEUW-WEST, HET SIERPLEIN (BEELD: WIKIMEDIA COMMONS)

Jij woont je hele leven in Amsterdam. Wat vind je eigenlijk van je eigen wooncarrière? Een beetje gelukt?

‘Soms fantaseerde ik wel over studeren in Nijmegen of Tilburg, dat waren van die knusse overzichtelijke provinciesteden. Helaas is dat er nooit van gekomen. Ik heb best veel mazzel gehad met woningen. Omdat ik al zo ongeveer vanaf mijn geboorte stond ingeschreven voor een sociale huurwoning kreeg ik de mooiste appartementen in de schoot geworpen. In 2011 kochten we een koophuis voor een bedragje dat inmiddels drie keer over de kop is gegaan. Absurd.’

Hoe denk je over de woonkansen van je kinderen? Kunnen zij straks nog in Amsterdam wonen?

‘Daar maak ik me wel zorgen over ja. Ze zullen het moeilijker krijgen dan ik. Ik zie wel dat er momenteel wat meer jongerenwoningen worden gebouwd. Maar die volgende stap, als je wilt samenwonen en een gezin wil stichten, is in Amsterdam echt onbereikbaar aan het worden.’

In wat voor Amsterdam wonen zij straks. Nog gesegregeerder qua klasse en kleur, dan nu?

‘Qua kleur gaat alles steeds meer mengen, maar qua klasse worden de muren alleen maar hoger. Dat komt door het ontbreken van de middengroep die juist een modererende functie heeft tussen de bevolkingslagen. Er zijn alleen ofwel koopwoningen ofwel sociale huurwoningen. Die enorm belangrijke middengroep van

politieagenten, verpleegkundigen, leerkrachten enzovoort, verdient te veel voor een sociale huurwoning en te weinig om iets te kopen. In Amsterdam wordt de tweedeling steeds groter.’

Wat dient er volgens jou te gebeuren, om dat te voorkomen?

‘Ik denk dat de oplossing ligt in grote aantallen gereguleerde middenhuurwoningen, net boven de sociale huurgrens. Die zijn er nu veel te weinig. Daarnaast moeten de glazen kasteelmuren tussen de arme en rijke stadsdelen worden afgebroken. In sommige wijken staan vooral sociale huurwoningen en toch worden juist daar nieuwe sociale huurwoningen bijgebouwd. Koopwoningen en luxe appartementen komen in de rijke

stadsdelen. Dat moet omgekeerd. Bouw in de rijkste buurten juist overwegend sociale huur bij. En plaats universiteiten, culturele hoofdpodia en hoofdkantoren in de goed bereikbare stationsgebieden van de arme stadsdelen.’

Kan de gemeente dat wel alleen oplossen. Wat moet er landelijk gebeuren?

‘De gemeente schuift de verantwoordelijkheid graag af. Onlangs verzuchtte burgemeester Halsema in haar jaarlijkse toespraak bij ‘De staat van de stad’ dat armoede en ongelijkheid toenemen. Als noodkreet deed ze een oproep aan het bedrijfsleven om het stadsbestuur te helpen. Een zwakgebod. Armoede en segregatie overkomen de stad niet als een natuurverschijnsel, er is door het stadsbestuur 120 jaar aan gewerkt. Met het huidige beleid zal de kloof verder toenemen. Het zou haar sieren zelf de verantwoordelijkheid te nemen. Natuurlijk kan het Rijk ook een rol spelen.’

Hoe?

‘De omliggende gemeentes van Amsterdam hebben een doorgeschoten gentrificatie. De rijke dorpen liggen op wandelafstand van de arme stadsdelen. Ze vormen witte koophuisbastions en staan met hun rug naar het stadsdeel. Grote arme gezinnen hebben geen kans op een corporatiewoning in een van de dorpen, want de huurvoorraad is klein en dorpelingen krijgen voorrang. De rijksoverheid kan opleggen dat elke gemeente moet uitkomen op tussen de 35 en 40 procent sociale huurwoningen. Voor veel gemeentes betekent dit dat er de komende jaren een inhaalslag moet komen met sociale nieuwbouw.’ ●

Bas Kok, Op een dag in Nieuw-West, Oude en nieuwe dromen van een Amsterdamse tuinstad. Olivia-Media, 22,90 euro.

Hoe Arameeërs en Turken in Enschede

TURKSE NATIONALISTEN DEMONSTRERDEN OP 27 MEI TEGEN ERKENNING VAN DE ARAMESE GENOCIDE (BEELD: TAYFUN BALCIK)

In 1915 vond niet alleen de bekende Armeense genocide plaats, maar ook de Sayfo: de genocide op de Arameeërs. Meer dan anderhalf miljoen christenen vonden de dood. Jaarlijks op 15 juni is er een herdenking van deze genocide. Dit jaar zijn er rondom dat moment spanningen, omdat Arameeërs in Enschede een herdenkingsmonument willen, terwijl Turkse nationalistenvan daar fel op tegen zijn.

● TAYFUN BALCIK

Op 27 mei vond er zelfs een heuse 'ontkenningsmars' plaats in de Twentse universiteitsstad. Turkse Nederlanders ontkennen dat er een Aramese genocide heeft plaatsgevonden, zoals ze dat ook doen bij de Armeense genocide.

Toch leidt de discussie rondom het herdenkingsmonument ook tot toenadering en dialoog. De Stichting Democratische Organisaties Turkije (SDO) organiseerde op 28 mei, een dag na de 'ontkenningsmars', een dialoogbijeenkomst. *De Kanttekening* was daarbij.

Arameeërs, Chaldeeërs – een christelijke minderheid uit het historische Mesopotamië –, Koerden en Turken druppelen voorzichtig binnen in het SDO-pand.

Er is wat thee, koffie en Syrische zoetigheid. Het Turkse protest tegen het monument en de tweede ronde van de presidentsverkiezingen in Turkije zijn de belangrijkste gespreksonderwerpen.

In groepjes staan de aanwezigen bij SDO onwennig te praten. Het komt niet vaak voor dat Arameeërs, Koerden en Turken bij elkaar komen in een gebouw van een Turkse stichting, en dan ook nog in het kader van een gevoelig

onderwerp als de Aramese genocide. 'Hoe was het gisteren?', vragen de aanwezigen, nieuwsgierig naar hoe de mars van de Turkse nationalistenvan in Enschede een dag eerder verliep.

Faruk Köklü, een van de bestuursleden van SDO, roept de aanwezigen op om wat dichter bij elkaar te komen en aan tafel te gaan zitten. Hij introduceert Ugur Ümit Üngör, hoogleraar bij het Nederlands Instituut voor Oorlogs- Holocaust- en Genocidestudie.

Ede in gesprek gaan over genocide

Ottomaanse Rijk, de staatsgreep van de Jong-Turken in 1913 en het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog een jaar later. 'Zonder deze oorlog was er geen genocide geweest', stelt Üngör.

De historicus legt uit dat de Armeense genocide beter gedocumenteerd is dan de Sayfo. 'Ook omdat Talaat Pasja, het brein achter die eerste genocide, alles heeft bijgehouden. De Sayfo was meer een lokaal fenomeen, onder andere in de provincie Diyarbakir. De toenmalige gouverneur van Diyarbakir Mehmed Reshid breidde de genocide tegen de Armeniërs uit naar alle christenen onder zijn bestuur. Talaat stuurde één telegram naar de gouverneur dat dit niet mocht, maar greep verder niet in. 'Hij mocht gewoon zijn gang gaan,' aldus

mag komen, dan is het alsof je zegt dat je niet mag rouwen. Iedereen herdenkt en elk volk doet dat op een andere manier.'

'Geen genocide'

Na de lezing is er ruimte voor reacties en vragen uit de zaal. Een Aramese initiatiefnemer voor het monument legt de beweegredenen voor die stap uit: 'Veel van onze ouderen komen uit een cultuur van stilzwijgen. Nu ook de laatste mensen verdwijnen, die de Sayfo kunnen herinneren of kennen uit verhalen van hun ouders, is de wens om collectief te herdenken groter geworden. Juist ook om deze geschiedenis door te geven aan volgende generaties, en om aan te geven dat er een specifieke reden is dat we niet meer daar wonen.'

**'Hoezo voel je je als Turk beledigd?
Arameeërs hebben geleden, de Turken
zijn toch niet uitgeroeid?'**

dies (NIOD), die een presentatie zal houden over genocide en het nut van herdenken. Üngör, die zelf ook uit Enschede komt, staat nog even stil bij de stad waar hij veel Arameeërs kent. Hij heeft buiten Turkije om nog een 'gedeelde geschiedenis' met de aanwezigen. 'Dit is de oudste Turkse stichting in Enschede. Een ontmoetingsplek voor vele gastarbeiders, waarvan sommigen ook vandaag aanwezig zijn', zegt Üngör en wijst naar zijn oom.

In de lezing benadrukt Üngör dat genocide overal op de wereld plaatsvindt, en dat het niet uniek is dat nakomelingen van daderen slachtoffergroepen bij elkaar komen voor dialoog. Voor de genocides uit 1915 zijn er drie belangrijke oorzaken, vertelt hij: het verlies van de Balkan door het

Üngör. Op de vraag hoeveel dodelijke slachtoffers de Sayfo precies heeft geëist – de schattingen lopen uiteen tussen de 250.000 en 750.000 mensen – heeft hij nog geen antwoord. 'Hier moet nog werk verzet worden.'

Üngör vertelt ook over het belang van herdenken. 'De slachtoffers hebben geen graf waar nabestaanden naartoe konden gaan. Een monument biedt vaak uitkomst, als centraal punt voor collectieve rouw. Om het verleden te kunnen verwerken vinden zij het belangrijk om te rouwen. Dus als je zegt dat er geen monument

Een Turkse vrouw begrijpt niet waarom er een monument moet komen voor deze geschiedenis. 'Dit zal tot meer verdeeldheid tussen Arameeërs en Turken leiden. Mijn dochter heeft een Aramese vriendin. Ik weet honderd procent zeker dat hun vriendschap hierdoor in gevaar komt,' zegt zij.

Een Turkse man is ook tegen het monument. 'Ik voel mij als Turk aangesproken door zo'n monument. Hoewel er weliswaar niet niks is gebeurd in 1915, geloof ik niet dat het een genocide was. De Armeniërs werden bijvoor-

beeld in het Osmaanse Rijk de millet-i Sadika genoemd, de loyale natie. Er zijn ook Turken vermoord door Armeniërs. Dat heb ik niet gehoord in de lezing.'

'Er zijn inderdaad wraakacties geweest', reageert Üngör. 'Maar we moeten de zaken in de juiste proporties bezien. Er zijn rond de dertigduizend Turken en Koerden vermoord, vooral door Dashnaks, nationalistische Armeense militairen.'

Een Turks-Koerdische deelnemer zegt vervolgens dat ook haar grootouders hebben geleden onder wraakacties van Armeniërs, maar dat ze zich niet beledigd voelt door een monument. 'Dat moet ik wel even kwijt hoor', zegt ze in reactie op eerdere sprekers, die zich tegen een monument keerden. 'Mijn lichaam reageert op zulke uitspraken. Als mensen hun doden willen eren, dan moeten ze dat in alle vrijheid kunnen doen.'

Een Chaldeeus-Aramese deelnemer legt daarop de nadruk op de spirituele betekenis van een herdenkingsmonument. 'Wanneer wij onze doden eren, zijn we in gedachten vooral met hen bezig, niet met wijzen naar anderen. Het gaat om traumaverwerking. Koerden waren in ons geval de directe daders. Maar er zijn ook verhalen van Koerdische daders die tegelijkertijd kinderen hebben gered. Een mens is niet zwart-wit.'

In de zaal is ook een Molukse man van middelbare leeftijd aanwezig. 'Als buitenstaander in dit gezelschap kan ik ook meepraten over genocide', zegt hij. 'Zo heeft de Hollander Jan Pieterszoon Coen in de zeventiende eeuw 80 procent van de bewoners van de Banda-eilanden uitgeroeid. Ik heb vandaag een mooie mix van mensen gezien, die over hun gedeelde geschiedenis in gesprek zijn gegaan. Dit moet vaker gebeuren.'

'Laatste stuiptrekkingen'

Is er inderdaad meer toenadering tussen Arameeërs en Turken? 'Ik

was er op 28 mei niet bij in Enschede, maar het zou goed kunnen', vertelt BNNVARA-documentairemaker Sinan Can na afloop van de dialoogbijeenkomst aan *de Kanttekening*. Hij zal op 15 juni een toespraak houden op de Sayfo-herdenking in de Twentse universiteitsstad.

Can denkt dat de voorwaarden voor dialoog tussen Turken en Arameeërs gunstiger zijn dan tussen Turken en Armeniërs. 'Nationalistische Armeniërs eisen bijvoorbeeld ook herstelbetalingen en grond van Turkije. Zulke geluiden hoor je minder bij de Aramese gemeenschap. Zij willen vooral hun eigen doden op een respectvolle manier eren met een monument. Maar zelfs dan voelen Turken zich enorm beledigd. Ik probeer dat te rationaliseren. Hoezo voel je je als Turk beledigd? Zij hebben geleden, de Turken zijn toch niet uitgeroeid? Waarom zo veel emotie?'

De documentairemaker denkt dat het Turkse protest van 27 mei in Enschede weleens 'een van de laatste stuip trekkingen van de ontkenners' kan zijn. 'Er is een omslag gekomen. Mensen die zeggen dat er helemaal niks is gebeurd, heb je bijna niet meer. Er zijn steeds meer mensen die deze geschiedenis erkennen. Veel mensen beseffen ook hoezeer Arameeërs, Armeniërs, Grieken, Turken en Koerden op elkaar lijken. In onze emoties, loyaliteit naar familie en koppigheid. We hebben achthonderd jaar samengeleefd. Die geschiedenis kan je niet zomaar wissen. We zijn burens. Mensen beseffen hoe kleurloos Anatolië is geworden zonder hen. In economisch en cultureel opzicht zijn deze gebieden enorm verarmd na 1915.'

Ontkenners en erkenners bij elkaar

Johan Kurt, voorzitter van de Aramese Federatie, kijkt met een goed gevoel op de dialoogbijeenkomst van 28 mei terug. 'We waren bij de lezing van Ugur Ümit Üngör en spraken er met mensen van Turkse afkomst. Het was fijn om met respect naar elkaar te luisteren. Zo

hebben we over en weer verteld hoe we erin zitten en welke gevoelens er bij de herdenking leven. Het verhaal van een jonge, Turkse vrouw vond ik mooi. Zij vindt dat we moeten herdenken en ook dat er ruimte moet zijn voor een monument. Ik hoop dat het overkomt bij anderen.'

Sayfo-deskundige Sofia Mutlu-Numansen, van Chaldeeuwse en Aramese komaf, bezocht op 28 mei de dialoogbijeenkomst met haar

Voor Mutlu-Numansen had de bijeenkomst ook wetenschappelijke waarde. Ze is vorig jaar oktober gepromoveerd op de herinnering aan de Aramese, Assyrische en Chaldeeuwse genocide. 'Ik kwam mensen tegen die met mij op dit vlak willen samenwerken. En juist omdat ze Turkse of Koerdische roots hebben vind ik dat extra mooi. We zijn een goede aanvulling op elkaars blinde vlekken.'

Een groot deel van de Turkse gemeenschap is niet tegen het herdenken van de genocide'

ouders en nichtje. Zij ziet iets meer toenadering: 'Ik ben zelf nog niet op deze manier in dialoog gegaan met Turken en Koerden. Ik weet wel dat er in het verleden vanuit verschillende organisaties vaker toenadering was. Zo waren er eerder Turkse sprekers. Maar dit jaar was anders, omdat we echt in gesprek gingen met mensen die de genocide erkennen.'

Mutlu-Numansen is onder de indruk van de bijeenkomst. 'De dialoog heeft mij persoonlijk geraakt. Ik heb allereerst veel geleerd over de 'tegenpartij'. De lezing van Üngör was informatief en leidde tot meer inzicht in waarom er destijds een antichristelijk sentiment heerste. Daarnaast vond ik het erg bijzonder dat we in dezelfde ruimte zaten met Turken en Koerden, genocide-ontkenners én genocide-erkenners. En zelfs met de ontkenners hebben we hele fatsoenlijke gesprekken kunnen voeren, met wederzijds respect en begrip. Dat is best mooi.'

Minderwaardigheidscomplex

SDO-bestuurslid Ahmed Yilmaz, die er ook bij was op 28 mei, beziet de dialoog vanuit van een breder perspectief. 'Ik denk dat de meerderheid van de mensen geen interesse toont en vooral met zichzelf bezig is. Zulke vormen van ongekend onrecht zijn voor hen vooral een ver-van-mijn-bed-show. Er zijn geen directe overlevenden meer van deze genocides. Bij de Holocaust is dat nog wel het geval.'

Volgens Yilmaz voelen mensen uit deze regio zich om identitaire redenen snel aangesproken. 'Er is een minderwaardigheidscomplex dat deze mensen in zijn greep heeft. Terwijl de mensen onderling eigenlijk goed met elkaar kunnen opschieten, zoals destijds meer dan 110 jaar geleden. Wanneer er sprake is van politieke twisten gaan ze vooral mee met de status quo. En velen houden zich dan stil, of zijn er helemaal niet mee bezig. Ze zijn bijna apathisch.'

Voor Yilmaz was de bijeenkomst op 28 mei een kleine eerste stap. 'Een goed begin en een opstap naar meer bijeenkomsten. Dit gaan we doorzetten.'

Johan Kurt van de Aramese Federatie is blij dat er niet al te veel mensen op de Turkse ontkenningsmars zijn afgekomen. 'Dat is voor ons een signaal, dat het grootste gedeelte van de Turkse gemeenschap niet tegen het herdenken van de genocide is. En dat wij kunnen doorgaan met het monument. Je hebt altijd wel een kleine gemeenschap die protesteert, en dat mag ook. Wij willen de geschiedenis een plek geven, kunnen rouwen. Het is ook een moment van kennisoverdracht, opdat dit niet weer gebeurt. Daar gaat het om. En in de toekomst moeten er meer momenten komen van verzoening, waar we elkaar goed aanhoren en luisteren.'

Verzoening

Mutlu-Numansen weet niet of de Turkse ontkenningsmars een laatste stuip trekking is van de genocide-ontkenning. 'Daarvoor heb ik te weinig contact met deze groep. Maar in mijn eigen omgeving zie ik wel een beweging van nakomelingen van Sayfo-overlevenden, die zich steeds meer uiten en op de hoogte zijn van hun eigen geschiedenis. Hierdoor raken ze ook steeds meer in gesprek met andere mensen. Voor de Turkse en Koerdische gemeenschappen wordt ons verhaal daardoor ook steeds zichtbaarder.'

Ze gelooft in verzoening. 'Tien jaar geleden had ik niet durven dromen dat ik mijn proefschrift over de Sayfo mocht verdedigen tegenover een professor *genocide studies* die van Turkse afkomst is. Maar toch is dit wel gebeurd. En wat mij betreft is dit nog maar het begin. Ik geloof er heilig in dat we elkaar juist kunnen vinden als we in dialoog gaan met elkaar. Zo kan er empathie ontstaan. Het is tijd om elkaar op te zoeken, meer te praten en samen te werken. Meer, meer, meer van waar we nu al mee zijn begonnen.' ●

TAYFUN BALCIK

Programmacoördinator
bij The Hague Peace
Projects voor de Armeens-
Koerdische-Turkse
werkgroep. Lid van de
Nieuw Amsterdam Raad
(Pakhuis de Zwijger).

Rutger ontmaskert de nationalisten

Het duurde een paar weken voordat ik me over mijn bezwaren en ongemak heen zette en klikte op de zesdelige Powned-docu *Rutger en de nationalisten*. Het scherp kijkende hoofd van Rutger Castricum, de beroemde kwelgeest van de multiculturele samenleving, verscheen al een tijdje op de shortlist van mijn NPO Plus abonnement. Mijn oog viel steeds op Rutger, maar zijn GeenStijl-geschiedenis spookte door mijn hoofd. Treiterige items zoals 'Een n*g*r omdat het moet', 'Vluchtelingen voeren', 'Roetger gaan naar VMBO' 'Turks stappen' en nog veel meer. Hij is er groot mee geworden.

En toch was de aantrekkingskracht te groot. Het zat hem in de combinatie Rutger en de nationalist. 'It takes one to see one', reageerde een vriend onder een fragment dat ik plaatste op sociale media. 'Gelukkig is hijzelf al iets bijgedraaid. En maar goed ook dat de anderen dat minder doorhebben en hem vertrouwen,' voegde hij daaraan toe. En dat is precies wat ik dacht bij Rutger en de nationalist. Eindelijk maakt hij een gedegen en zelfkritisch journalistiek product.

Zo loopt hij in een van de afleveringen rond in Almere met een

man van kleur, die niet door zijn biologische vader uit Suriname is opgevoed. 'Kijk om je heen. Je ziet bijna geen blanke lopen. Je ziet overal hoofddoekjes en donkergetinte mensen', vertelt hij. 'Is dat erg?', vraagt Rutger. 'Nee, dat is niet erg, maar het is niet authentiek Nederlands.' En dan de hamvraag, het moment suprême waar Castricum langzaam naartoe heeft gewerkt, door eerst vertrouwen op te bouwen: 'Weet je wat mij zo opvalt? Je hebt zelf eigenlijk ook een kleur. Jij bent toch eigenlijk het rondwandele bewijs dat het allemaal niet uitmaakt of je nou een kleur hebt of niet?'

Daar komt niet alleen een nationalistisch antwoord van binding en gevoel met Nederland op (*The Netherlands first!*), maar in dit geval ook een racistisch antwoord: 'Nu is het wel zo dat de blanke met uitsterving wordt bedreigd. Als blank en donker met elkaar mixen, dan hou je een halfbloed over. Die wordt nooit blank. Omvolking wordt het ook wel genoemd', zegt de man van kleur met veel emotie in zijn stem. Rutger staat erbij en luistert met zichtbare verbazing.

Weg is de man die gelijk een oordeel velt en zuigjournalistiek bedrijft. Hij neemt de tijd voor de nationalist. Ergens dacht ik ook: Rutger zit naar vroegere versies van zichzelf te kijken. Zo had hij ook

kunnen zijn als hij zich niet omhoog had kunnen werken. Vaak sneue types, die uit gebroken families komen of economisch aan lager wal zijn geraakt.

Zeker niet altijd, want daar heb je de 'rel-refo' Matthijs van der Tang die achter zijn tafel met boeken oreert over het Wilhelmus en christelijk nationalisme. Zonder te blozen zegt hij: 'Ik vind het de taak van de politiek om de christelijke gemeenschap hier te beschermen, en dus moslims te weren, omdat die uiteindelijk, als ze in de meerderheid zijn, ook een bedreiging gaan zijn voor de christelijke gemeenschap.'

Het irriteerde me aanvankelijk dat Rutger niet meteen stelt dat moslims ook Nederlanders zijn. Of meteen vraagt of de vrijheid van godsdienst alleen voor christenen is bedoeld? Hij doet dat dus maar een paar keer. Bijvoorbeeld bij een zelfvoorzienende, jonge boer, die uit ecologische redenen nationalistisch is. Een korte samenvatting: Alles is beperkt in Nederland, we moeten zuinig omgaan met de natuur, en dan mag eigen volk eerst.

'De mensen die je net omschrijft, Turken en Marokkanen, vluchtelingen, die ons land binnenkomen, die zie jij niet als onze mensen', zegt Rutger. 'Het zijn geen Nederlanders', antwoordt de

jonge boer resoluut. Rutger gaat nu wel even door. 'Want, wat de Turken en Marokkanen betreft, dat weet jij ook, die zijn voor een groot deel ook hier geboren.' Letterlijk zijn ze wel Nederlander, geeft de boer toe. 'Waar zit dan bij jou het criterium precies?', vraagt Rutger. 'Dat blijft heel vaag. Wanneer is iemand een echte Nederlander? Dat kan je peilen aan een aantal normen en waarden, zoals vrijheid en gelijkheid, dat bij onze cultuur past,' antwoordt de boer inderdaad vaagjes.

Als vrijheid en gelijkheid het Nederlandschap bepalen, dan zijn Turken die in alle vrijheid op Erdogan hebben gestemd echte Nederlanders – en PVV'ers die hen daarom allemaal het land uit willen schoppen, zijn dan nep-Nederlanders. Een conclusie die je kunt trekken, maar precies dat doet Rutger minimaal in deze docu. En dat is mooie tv van Powned, omdat hij dat oordeel overlaat aan de kijkers thuis. Hij ontmaskert de leegte én het gevaar van nationalisme met een paar simpele vragen. Een doorontwikkeling die best genoemd mag worden. Maar of een Nederlandse moslimnationalist (zoals Salaheddine) ooit de kans krijgt om met miljoenen Nederlandse belastingcenten door te groeien tot een succesvolle tv-maker... Dat lukt toch alleen met wit privilege. •

‘Hindostanen worden over het hoo

Een nieuw boek over Hindostaanse Surinamers schetst een helder beeld van een genegeerde bevolkingsgroep. Hindostanen ondervonden de gevolgen van de slavernij, maar in de geschiedenisboeken komen ze amper voor.

● MARISKA JANSEN

Jaswina Elahi maakt het regelmatig mee. De mensen die ze ontmoet, kunnen haar Hindostaans-Surinaamse afkomst niet plaatsen. ‘Ze weten niet dat er in Suriname ook Hindostanen wonen. En als ik dan uitleg dat mijn voorouders en vele andere Brits-Indiërs in de negentiende eeuw naar Suriname zijn gekomen om er te werken, begrijpen ze het nog niet. Je ziet er helemaal niet Surinaams uit, zeggen ze dan.’ Met een Surinaams uiterlijk bedoelen ze Afro-Surinaams, wil cultuurwetenschapper Elahi zeggen. Krulletjeshaar, vult Ruben Gowricharn, hoogleraar Hindostaanse diasporastudies aan de Vrije Universiteit, met een lach aan. ‘En dat hebben wij niet.’

In hun onlangs verschenen boek *Ongezien Ongehoord. Hindostanen in de koloniale geschiedenis* (Walburg Pers, 2023) betogen Elahi en Gowricharn dat er bij alle aandacht voor de koloniale tijd weinig interesse is voor de Hindostaanse con-

tractarbeider. Op 5 juni was de viering en herdenking van de Hindostaanse migratie, dit jaar precies honderdvijftig jaar geleden. De belangstelling voor deze dag steekt schril af bij de aandacht die er is voor Ketikoti, de viering en herdenking van de slavernij op 1 juli. ‘We worden over het hoofd gezien en voelen ons niet erkend in wie we zijn’, zegt Elahi. ‘De interesse voor het koloniaal verleden beperkt zich tot het trans-Atlantisch slavernijverleden, terwijl het kolonialisme veel meer omvat.’

Laten we beginnen bij de geschiedenis. Hoe zijn de Hindostanen in Suriname terechtgekomen?

‘Hindostanen zijn in de negentiende eeuw geworven in het toenmalige Brits-Indië. De eerste arbeiders scheepten zich in 1873 in op het schip *Lala Rookh*’, zegt Gowricharn. ‘De slavernij werd afgeschaft in 1863 en de plantagehouders in Suriname waren op zoek naar nieuwe arbeidskrachten. De Hindostanen kregen het aanbod om op de plantages in Suriname te gaan werken. Na afloop van hun contract ging ruim een derde van hen terug naar India, de rest vestigde zich als boer op stukjes land vlakbij de plantages.’

Hoe waren de omstandigheden waarin de contractarbeiders leefden?

‘Ze hadden het niet veel beter dan de slaven’, vertelt Elahi. ‘Ze leefden onder vergelijkbare omstandigheden. Ze stonden vroeg op en werkten op het land als veldarbeider, of in de fabriek als arbeider, of in het huis van de planter. Hele families hadden een arbeidscontract, ook de vrouwen en kinderen. Als een contractarbeider de plantage wilde verlaten was een pas nodig. In theorie

had je rechten, maar in werkelijkheid stelde het weinig voor. Planters waren vaak partij in een geschil, rechter en uitvoerder van de straffen. Ook gebeurde het regelmatig dat Hindostaanse arbeiders geld en sieraden bij de plantagehouder in bewaring gaven en die vervolgens nooit meer terugkregen.’

Gowricharn: ‘De planters waren gewend met slaven te werken. De Hindostaanse contractarbeiders werden gewoontegetrouw behandeld als slaven. Mensen werden mishandeld, geselsd, opgesloten en in kromboeien gesloten.’ Er zijn een aantal opstanden geweest. Meestal was de aanleiding het misbruik van Hindostaanse vrouwen door de Nederlandse plantage-eigenaren, legt Gowricharn uit. ‘Dan werd een plantage-eigenaar gedood, of werd er brand gesticht. Vaak greep daarna het leger in, en zij schoten dan wat mensen dood. Daarna was, zoals ze dat noemden, de rust hersteld.’

Na afloop van de contractperiode vestigden veel Hindostanen zich als keuterboer op een klein lapje grond vlakbij de plantage. ‘Dat was het beleid van de Nederlandse regering’, zegt Gowricharn. ‘Ze wilden een reservoir aan arbeiders vlakbij de plantages, die met elkaar konden concurreren en dus voor een steeds lager loon wilden werken. Maar de plantages gingen failliet. De boeren zijn echter gebleven. Tegenwoordig wonen de Hindostanen verspreid door heel Suriname. Ze vormen de grootste etnische groep van het land.’

Jullie schrijven dat Hindostanen al decennialang het gevoel hebben dat ze als gemeenschap niet worden gezien. De aandacht beperkt zich tot de Afro-Surina-

mers. Hoe komt dat?

Elahi: ‘Er is preoccupatie met Afro-Surinaams. Dat is het standaardbeeld dat Nederlanders van de Surinamer hebben, en dat beeld is diep ingedaald in de wetenschap, politiek en in media.’

Gowricharn: ‘Er zijn sinds de Tweede Wereldoorlog talloze studies geweest naar Afro-Surinamers, naar creolen en marrons, de afstammelingen van weggelopen slaven die in stamverband in de binnenlanden leven. Slechts twee studies hadden betrekking op de Hindostaanse gemeenschap.’

Waarom is de preoccupatie er? Komt dat omdat ze afstammen van tot slaaf gemaakten?

Elahi: ‘Nee die eenzijdige gerichtheid op de Afro-Surinamer gaat ver terug en was er ook al in de koloniale tijd. Toen was er nog weinig wroeging over de slavernij. Er was hier geen grote abolitionistische beweging. Om eerlijk te zijn, we hebben er geen verklaring voor.’

Kan het er mee te maken hebben dat Nederland zo gericht is op Amerika? Voor veel Nederlanders was *De hut van oom Tom* de enige keer dat ze over slavernij hoorden. Leggen we misschien een soort Amerikaans sjabloon op de

JASWINA ELAHI

fd gezien'

OMSLAG VAN HET BOEK ONGEHOORD ONGEZIEN VAN JASWINA ELAHI EN RUBEN GOWRICHARN.

bevolking van Suriname?

Gowricharn: 'Nee, de Amerikaanse Burgeroorlog leidde tot de afschaffing van de slavernij daar. Dat is in de Amerikaanse geschiedenis een marker. Maar in Nederland was Suriname lange tijd een blinde vlek. Suriname was creools en de creolen waren Suriname. Daarbij is het gebeuren, nog steeds helaas.'

Waarom zegt u helaas?

Gowricharn: 'Er zijn ook andere groepen die erkend willen worden als onderdeel van de Surinaamse geschiedenis en samenleving, zoals Chinezen, Javanen, Inheemsen en de Hindostanen.'

Hoe gaan Afro-Surinamers en Hindostanen in Suriname met elkaar om?

'Er is minder menging dan in bijvoorbeeld Trinidad, waar ook Hindostanen en creolen een land bevolken. Maar in buurland Guyana bijvoorbeeld is de situatie zeer gepolariseerd en vijandig. In Suriname leven we vreedzaam samen vergeleken met deze buurlanden', zegt Gowricharn.

Elahi: 'Hindostanen en creolen hebben lange tijd relatief geïsoleerd van elkaar geleefd. Na de slavernij trokken de meeste voormalige slaven naar de stad. Hindostanen kwa-

men in de plaats van slaven op de plantages wonen. Daar zijn ze begonnen met het bouwen van eigen instituties: scholen, moskeeën en, tempels. Ze hebben hun eigen cultuur kunnen voortzetten. Pas vanaf de jaren veertig van de vorige eeuw gingen de Hindostanen in grote aantallen richting stad. Er was altijd wel enige culturele menging. Dat zie je aan de kleding, de muziek, het eten.'

Hoe kijken jullie aan tegen de herdenking en viering van Ketikoti, die aanstaande is?

Elahi: 'Ik vind Ketikoti echt een naam van hier. In Suriname is het een nationale feestdag en wordt het officieel de Dag van de Vrijheden genoemd. Dat maakt het ook inclusiever voor allerlei andere etnische groepen die leven en wonen in Suriname.'

Gowricharn: 'Ik gun de creolen hier die dag, dat is het niet, het is goed dat er zoveel aandacht voor de slavernij is. Het gaat ons om iets anders. We verdwijnen, net als Javanen en Chinezen, uit de Surinaamse geschiedschrijving. Wij bestaan niet omdat die hele koloniale geschiedenis wordt gereduceerd tot slavernij waar wij strikt genomen geen onderdeel van zijn. Maar eigenlijk zijn wij er wel slachtoffer

'Suriname was creools en de creolen waren Suriname'

van. Dat is de grote miskenning waarmee wij worstelen.'

Elahi: 'In de geschiedenisboekjes krijgt slavernij enige aandacht. Over de post-slavernij, de Hindostaanse contractarbeid, staat er bij wijze van spreken één zin. Soms wordt gezegd dat de Hindostaanse groep zelf minder goed de aandacht op zich weet te vestigen. Maar dat lijkt me anno 2023 geen overtuigende verklaring. We zijn namelijk overal zichtbaar, onze kinderen gaan naar school, we zijn aanwezig in het straatbeeld. We hebben posities.'

Jullie citeren een jonge vrouw. Zij zegt niet Indiaas genoeg voor India te zijn, niet Surinaams genoeg voor Suriname en niet Nederlands genoeg voor Nederland. Zelfs niet Surinaams genoeg voor Nederland. Hebben veel jonge mensen dit gevoel van ontheemding?

Elahi: 'Ik denk het wel.'

Gowricharn: 'We proberen hier een thuis te maken, maar we zijn nooit helemaal thuis. Om dat voor elkaar te krijgen moeten we geaccepteerd, gezien en gehoord worden. Pas op het moment dat je aanwezigheid vanzelfsprekend is, ben je thuis.'

Elahi: 'Mijn dochter behoort tot de derde generatie Hindostanen in Nederland, maar ze moet voortdurend op school uitleggen wie ze is en waar ze vandaan komt. Hoe kan zij zich hier dan echt thuis voelen? We zouden willen dat de instituties – zoals de media, de wetenschap en de politiek – die de normaliteit van hun burgers bepalen, Hindostanen als gemeenschap gaan erkennen. Nederland is pluriform en Suriname is pluriform, we hebben ver-

schillende bevolkingsgroepen in ons midden.'

Wat is de toekomst van Hindostanen in Nederland?

Elahi: 'Ik denk dat een deel zal assimileren en vooral Hollands wordt. Net als de Indische Nederlanders. Op een gegeven moment zie je dan niet meer dat ze Hindostaans zijn. Een ander deel zal zich ook op India focussen, en misschien op de Indiase gemeenschap in Nederland. De band met Suriname wordt dunner, dat zie ik nu al bij de jongere generaties gebeuren. En bij een deel zullen alle drie de achtergronden een belangrijk onderdeel zijn van hun leven.'

Gowricharn: 'Veel transnationale gemeenschappen behouden hun taal en cultuur. Turkse Nederlanders vormen een mooi voorbeeld daarvan. Dat is bij Hindostaanse Nederlanders minder aan het worden. Maar die ontwikkeling zie je ook bij andere Indiase gemeenschappen in het buitenland. En toch blijven ze als een wereldwijde diasporagemeenschap voortbestaan.' ●

RUBEN GOWRICHARN (BEELD: YOUTUBE)

‘Asielhotel’ in Albergen gaat pas na zomer open

Het asielzoekerscentrum in Albergen gaat pas na de zomer open. Vorig jaar was er veel onrust over dit ‘asielhotel’. De inwoners van het dorp in de provincie Overijssel kwamen in opstand.

Een leegstaand hotel in Albergen was gekozen als locatie voor de opvang. Het azc had al voor de zomer moeten openen. Door gedoe over vergunningen is er echter vertraging.

Vorige zomer kwam het ‘asielhotel’ vaak in het nieuws. Bewoners van Albergen protesteerden fel. De regering besloot dat er in dit dorp toch een azc moest komen. De gemeente reageerde verrast.

Eigenlijk moesten al in oktober vorig jaar de eerste vluchtelingen in

het azc gaan wonen. Toen bleek echter dat de vergunning niet in orde was. Het COA vroeg die vergunning op 15 februari aan. Die aanvraag was echter niet compleet, zo bleek in mei.

Aan RTV Oost vertelt het COA dat de vergunning snel opnieuw wordt aangevraagd. ‘We hebben goede hoop dat we dan na de zomer de vergunning binnen hebben. Vervolgens moeten we in het hotel nog verbouwen. Dat duurt waarschijnlijk enkele weken. Daarna kunnen de bewoners komen.’ ●

LANDHOTEL 't ELSHUYS IN ALBERGEN MOET EEN AZC WORDEN (BEELD: GOOGLE STREET VIEW)

Kantoor Amsterdam wordt opvang voor asielzoekers

Amsterdam gaat in een leeg kantoorgebouw vluchtelingen opvangen. Er kunnen 650 personen in deze opvang. De locatie opent in het najaar van 2024.

Het Centraal Orgaan opvang asielzoekers, het COA, huurt het gebouw. De gemeente wil ‘minder afhankelijk’ zijn van tijdelijke locaties. Het gebouw moet tien jaar lang dienen als opvang voor vluchtelingen. Mogelijk wordt dat daarna nog vijf jaar verlengd. Zo meldt de Amsterdamse stadszender AT5.

‘Het afgelopen jaar hebben we gezien dat de asielopvang niet

BRON: PIXABAY

goed werkt’, zegt Rutger Groot Wassink. Hij is in Amsterdam wethouder voor Opvang en Vluchtelingen. ‘We moeten zorgen voor stabiele opvang. Met locaties waar we mensen voor een langere periode kunnen opvangen.’

Groot Wassink vertelde eerder dat

de opvang in Amsterdam de komende jaren uitgebreid wordt. ‘Er is nu heel veel opvang in het Noorden van het land. Bijvoorbeeld in Ter Apel. Dat is in Zuid-Holland en Noord-Holland stukken minder. Je moet het eerlijker gaan verdelen’, aldus Groot Wassink. ●

Syrische vluchteling zus die stierf tijdens

Maysoon Karbijha ging met haar vader en broer op zoek naar een beter leven in Europa. Ze kwam uit Syrië. Onderweg raakte ze echter vermist. Haar vader en broer kwamen wel aan in Nederland. Haar zus Batoul maakte een documentaire over Maysoon.

Batoul woont al langer in Amsterdam. De docu was deze week voor het eerst op televisie te zien. Dat meldt de Amsterdamse stadszender AT5. ‘Mensen zeiden tegen mij dat de tijd

Op deze pagina's brengt de Kanttekening nieuws in eenvoudig Nederlands, gevolgd door een interview met een nieuwe Nederlander. Zo willen we toegankelijk zijn voor mensen met een migratieachtergrond die de taal nog niet goed beheersen. •

Twijfels over verhaal Griekse kustwacht over dodelijke zeeramp

Honderden vluchtelingen verdronken op 15 juni, toen hun boot voor de Griekse kust zonk. Mensen die de ramp overleefden, geven de Griekse kustwacht de schuld. Minstens honderd kinderen waren aan boord van het schip. Veel mensen zijn nog vermist.

Het schip vol migranten was vertrokken uit de stad Tobroek in Libië. Het was op weg naar Europa. Waarschijnlijk voer het schip naar Italië. Voor de kust van Griekenland ging het mis. De boot zonk. De Griekse autoriteiten zeggen tenminste 75 lichamen te hebben geborgen. Dat meldt de Arabische nieuwssite Middle East Eye.

Vluchtelingen die de ramp overleefden, vertellen dat de Griekse kustwacht drie uur lang niets deed. 'Ze bleven maar kijken', zegt vluchteling Ayad uit Syrië. 'Ze hadden veel meer mensen kunnen redden.'

Anderen vertellen dat de Griekse kustwacht de ramp zelf heeft veroorzaakt. De Grieken wilden de boot wegslepen met een touw. De

Griekse kustwacht ontkent alle beschuldigingen. De Verenigde Naties eisen een onderzoek naar de ramp.

Britse media beweren dat de boot niet op weg was naar Italië. Het schip lag al uren op één plek te dobberen. De Griekse kustwacht beweert dat de vluchtelingen niet geholpen wilden worden.

Hulporganisaties twijfelden al meteen aan het verhaal van de Griekse kustwacht. 'Ze wisten dat het schip overvol was, en niet zeevaardig', vertelt hulporganisatie Alarm Phone. 'Toch is er geen reddingsoperatie opgezet.' •

Ze maakt docu over reis naar Europa

VLUCHTELINGEN OP WEG NAAR EUROPA (BEELD: PIXABAY)

ons zou helen', vertelt Batoul. 'Maar dat was een grote leugen. Hoe kan je nou helen na het verlies van je zus?'

Batoul vertelt terwijl er beelden te zien zijn van een woeste Egeïsche Zee. Ze vervolgt: 'De boot kapseide, honderden mensen werden vermist. En Maysoon was één van hen'.

'Ik wil herinneringen aan mijn zus bewaren', vertelt Batoul. 'Zij mag niet vergeten worden. Daarom wilde ik een documentaire maken. Ik probeer om mijn familie over mijn zus te laten praten.' De documentaire *My Maysoon* is te zien bij de EO op NPO2. •

Syrische vluchteling wordt burgemeester van Duitse stad die hem opving

De Syriër Ryan Alshebl kwam in 2015 in Duitsland terecht. Hij woont in Ostelheim, een stad in de provincie Baden-Württemberg. Dit jaar is hij burgemeester van die Duitse stad geworden.

Zo meldt de Turkse nieuwssite T24. De 29-jarige Alshebl staat in de aandacht, nu hij tot burgemeester is gekozen. Hij zegt zelf dat hij zijn succes dankt aan zijn beheersing van de Duitse taal. Alshebl volgde in Duitsland een opleiding in de financiële sector. Daarna is hij voor een bank gaan werken.

In 2022 is hij Duits staatsburger geworden. Hij had interesse in politiek en werd lid van de Groenen. Hij besloot meteen 'maar' te gaan voor de hoge post van burgemeester. Hij had aandacht voor de problemen in Ostelheim. Met 55,4% van de stemmen, kreeg hij het vertrouwen van de bevolking. Alshebl maakte de gevaarlijke reis van Turkije naar Duitsland. Eerst ging hij met de boot. Daarna reisde hij te voet door meer dan vijf Oost-

Europese landen. Hoewel hij de opvang in Duitsland pover vond, is hij toch dankbaar. 'Als je je vestigt in een nieuw land, staat je een ding

te doen. Gelijk op je eigen benen staan en werken voor je toekomst.' Dat geeft Alshebl mee aan nieuwkomers. •

OSTELHEIM. BEELD: WIKIMEDIA COMMONS.

‘Gewetenloos en van God los’. Statush

Vakkas Karakoyun was in Turkije leraar. Hij is lid van de Gülenbeweging en ontvluchtte na de mislukte coup van juli 2016 zijn land. Als statushouder wacht hij in een asielzoekerscentrum in Assen nu al bijna twee jaar op een woning én op goede zorg.

HET AZC IN ASSEN (BEELD: GOOGLE STREET VIEW)

● TAYFUN BALCIK

Karakoyun lijdt aan een hele lijst kwalen. Zo heeft hij hartproblemen, suikerziekte, slaapapneu, hoge bloeddruk, astma en is ook nog eens een dialysepatiënt. Tot zijn grote frustratie verloor hij vorig jaar, naar eigen zeggen vanwege ‘nalatigheid van het COA’, drie tenen.

Hij vertelde vorig jaar in een interview met de Engelse krant

The Independent over de slechte situatie in Nederlandse azc's: 'Het zijn gewetenloze mensen die van God los zijn en alleen maar procedures volgen. Recht op zorg bestaat niet in azc's, waar despotisme heerst.'

Ook is hij boos op contactpersoon 'Arjan' van de gemeente Assen. Die zou tegen hem hebben gezegd dat 'vluchtelingen Nederland willen uitbuiten'. Ook zou Arjan, terwijl hij naar zijn dertigjarige broer wees, tegen Karakoyun hebben gezegd: 'Die wacht inmiddels ook vijf jaar op een woning. Jullie willen na een jaar al een huis.'

De uitzichtloze situatie in het azc in Assen heeft de gezondheid van Karakoyun nog meer doen verslechteren. In een brief van het Dialyse Centrum Assen staat dat hij lijdt aan 'terminale nierinsufficiëntie'. Onlangs zijn ze begonnen met intensievere dialyse. Het centrum zegt dat 'goede zorg voor de patiënt' noodzakelijk is.

Hoe probeert Vakkas Karakoyun in Nederland te overleven? *De Kanttekening* spreekt met de geplaagde statushouder.

Hoe is uw situatie op dit moment?

'Ik tel de dagen dat ik hier zit weg

te kwijnen. Sinds 20 september 2021 om precies te zijn. Bijna twee jaar wacht ik nu. Al onze vrienden, zowel uit Ter Apel als Assen, wonen nu in een passende woning. Maar wij wachten nog steeds op een huis.'

U bent met uw vrouw en vijf zonen (allemaal onder de dertig) in Nederland aangekomen. Hoe gaat het met uw gezondheid?

'Hoewel ik de dienst Gezondheidszorg voor Asielzoekers, de GZA, vele malen heb verteld over mijn astma en kortademigheid, kreeg ik geen behandeling. Wel kon ik door initiatieven van mijn dialy-

ouder vertelt over Nederlandse azc's

searts na zes en een half maand een slaapapneu-apparaat krijgen. Na dertien maanden, wederom na aandringen van mijn dialysearts, mocht ik naar een longarts en kreeg ik astmamedicatie. Helaas wordt die medicatie al vijf maanden niet meer gegeven door de GZA.'

Waarom niet?

'We worden aan ons lot overgelaten. Het asielzoekerscentrum is niet hygiënisch. Er is veel stof. Ik heb moeite met ademen. Ook dat heb ik gemeld, maar het filter van mijn slaapapneu-apparaat werd pas na negen maanden vervangen.'

Zo bent u dus uw vingers kwijtgeraakt?

'Ongeveer twee of drie weken voordat mijn vingers werden geamputeerd, had ik een gesprek met de artsen van het COA en de GZA. In dit gesprek zei de arts dat het voor mij geen probleem hoefde te zijn om twee trappen op te lopen. Een COA-medewerker zei dat ik mijn ziekten als excuus gebruikte. Ik ben erg overstuurd hierdoor. Het is onacceptabel dat ze me zo hebben behandeld, ook omdat ze dondersgoed wisten dat ik veel chronische ziekten heb.'

Wat is er toen gebeurd?

'Na tien maanden in Ter Apel stuurde de GZA de ziekmeldingen helaas niet meer naar het COA door, en liet mij dus onnodig lijden. De ambulance moest in totaal zes keer komen, ik ben drie keer opgenomen geweest op de intensive care. Na een CT-scan kreeg ik te horen dat er vocht rond mijn hart zat. Ik heb ook hartvergroting, hartfalen, vaatafsluiting en een stent. Alsjeblieft zeg, hoe kan ik nou twee trappen oplopen?'

Hoe is het met uw familie?

'Zij zijn met steun en toeverlaat, en helpen mij dit lijden te dragen. Mijn vrouw en mijn kinderen. Dankzij hen vind ik de kracht om te leven.'

Zit er schot in de zaak voor een woning?

'Toen ik laatst opnieuw een verzoek indiende om met voorrang een huis te krijgen vanwege mijn gezondheid, kreeg ik de wind van voren van de COA-medewerker: 'Wie ben jij? Welk recht heb je om zo'n verzoek in te dienen?' Die dag was echt ondraaglijk. Hij dreigde zelfs dat ik dankzij hem nog een

hij op luide toon dat ik maar twee koffers per gezinslid mocht meenemen. Dit was zo vernederend, in het bijzijn van mijn vrienden en familie. Toen de chauffeur van de minibus bovendien nog zei dat ik binnen tien minuten klaar moest zijn voor vertrek, begreep ik er niets meer van. Toen ik boos werd, hebben mijn vrienden mij van daar weggehaald.'

Het Nederlandse asielsysteem is mensonterend. Het is een schande'

jaar lang leraar. Ik zei altijd tegen mijn studenten: 'Lieg en steel niet, wees eerlijk, wees niet bang en verlegen om vragen te stellen.' Ook zei ik dat ze niet bang hoeven te zijn om wie ze zijn en van mensen te houden ongeacht hun religie, ras, kleur of denkwijze. Zo wil ik ook mijn situatie verbeteren. Helaas heb ik nog steeds geen resultaat kunnen boeken hier. Toch wil ik ook kwijt dat ik ook goede, vriendelijke Nederlandse mensen heb ontmoet, buiten het kamp. Ik wil niet nog meer stress ervaren.'

Is terugkeer naar Turkije nog een optie?

'Nee, ik wil mijn laatste adem uitblazen in dit land en ik wil dat dit land mijn eeuwige rustplaats wordt. Het leven van honderdduizenden gezinnen is kapot gemaakt door de vervolging door president Erdogan. Tienduizenden mensen zijn zonder aanklacht gevangen gezet, honderden kinderen zijn in de gevangenis geboren en moesten in de gevangenis leven. Zelfs van kankerpatiënten werd de behandeling verhinderd. Daarom wil ik absoluut niet terug naar Turkije.'

Best traumatisch, allemaal.

'Kijk, de enige weg naar succes is hard werken. Ik was vijfentwintig

jaar langer kon wachten. Ik heb toen een klacht ingediend bij het COA. Maar in plaats van mijn zorgen serieus te nemen, uitten ze in een gesprek nog meer dreigementen. Ze zeiden dat andere statushouders al meer dan vijf jaar wachten.'

Overigens is het echt zo dat Nederlanders jarenlang op een woning moeten wachten.

'Dat is spijtig, maar het is een schending van mensenrechten om mensen met een beperking zo lang te laten wachten.'

Had u dit ooit verwacht van het Nederlandse asielsysteem?

'Nee, het is mensonterend. Het is een schande. Op de dag van ons vertrek uit Ter Apel hadden mijn vrienden in het kamp voor ons een ontbijt klaargemaakt om in de tuin afscheid te nemen. Maar toen mijn contactpersoon dat zag, zei

Reacties van instanties

Naar aanleiding van de beschuldigingen die Vakkas Karakoyun uit, hebben we het COA de GZA en de gemeente Assen om een reactie gevraagd. Het COA gaf aan 'om privacyredenen' niet te kunnen reageren. De GZA geeft aan niet te kunnen reageren naar 'derden', maar wil graag met Karakoyun in gesprek.

De gemeente Assen reageerde inhoudelijk uitgebreider: 'Het is ons niet gelukt om op basis van de door u gegeven informatie te achterhalen op welke situatie door de heer

Karakoyun wordt gedoeld. Al geruime tijd worden in de gemeente Assen op verschillende plekken en in verschillende vormen vluchtelingen opgenomen. De gemeente vindt het belangrijk dat iedereen zich thuis voelt en een veilige plek heeft. Het college neemt ruim zijn verantwoordelijkheid, ook in de huisvesting van statushouders. Het beeld dat u schetst, past niet bij de wijze waarop de gemeente Assen met vluchtelingen en statushouders omgaat.'

‘Griekenland is de vluchtelingenverrezen’

Voor de tweede keer dit jaar gingen de Grieken op 25 juni stemmen. Hierbij haalde premier Kyriakos Mitsotakis de zo fel begeerde meerderheid in het parlement. Wat betekent dit voor de vele vluchtelingen die er gestrand zijn? En hoe moeten we de nieuwe migratiedeal van de Europese Unie beoordelen? ‘Het is de meest verschrikkelijke uitkomst’, oordeelt journalist Ingeborg Beugel.

● EWOUT KLEI

Mitsotakis' Nea Dimokratia won de parlementsverkiezingen van 21 mei, maar haalde net geen absolute meerderheid. In het Griekse systeem moet je dan binnen negen dagen een coalitieregering vormen. Lukt dat niet, dan moet er een volgende ronde komen, waarin bonuszetels zijn te verdelen. Daar stuurt de zittende premier nu op aan. Ingeborg Beugel en de Belgische correspondent Bruno Tersago geven hun analyse van de huidige politieke situatie. En misschien nog wel belangrijker: wat betekent de migratiedeal van de EU, mede beklonken door en onder aanvoering van premier Mark Rutte?

Pushbacks

‘Het wordt steeds erger in Griekenland. Vanaf 2019, toen Mitsotakis de verkiezingen won met een absolute meerderheid, wordt gesproken over de ‘Orbanisatie’ van Griekenland, omdat het steeds meer lijkt op het Hongarije van de autoritaire premier Viktor Orban. Sinds de eerste ronde van deze verkiezingen op 21 mei heeft men het ook over de ‘Erdoganisatie’ van Griekenland. Dat wil zeggen: nog

minder democratisch. Mitsotakis wil weer een absolute meerderheid. Vandaar deze tweede ronde en misschien komt er ook nog een derde. Hij streeft naar honderdtachtig van de driehonderd zetels. Daarmee kan hij de grondwet veranderen. Dat betekent nog meer macht voor zijn extreem neoliberale en zeer rechtse regering.’

Aan het woord is Ingeborg Beugel, Griekenlandcorrespondent voor *De Groene Amsterdammer* en de NPO. Ze waarschuwt al jaren tegen het hardvochtige Griekse vluchtelingenbeleid, terwijl er (bijna) niemand naar haar luistert. Ze is als de Trojaanse prinses Cassandra, die de gave had de toekomst te voorspellen, maar door de god Apollo was vervloekt zodat niemand haar profetieën serieus nam. Maar Beugel is een Cassandra tegen wil en dank, omdat ze van Griekenland, van de Grieken, van mensen, en dus ook van vluchtelingen houdt.

Wat er volgens Beugel mis is met Mitsotakis en zijn ND? ‘Hij zwemt in corruptieschandalen en worstelt met het giga af luister schandaal *Greek Watergate*. Zijn regering is medeverantwoordelijk voor een gruwelijke treinramp in februari met 57 doden, vooral studenten. Hij regeert met een kliek oligarchen en heeft gezorgd voor een enorme keldering van Griekenland op de wereldlijst van persvrijheid – het land staat nu op nummer 107 van Reporters Wit-

DE GRIEKSE PREMIER KYRIAKOS MITSOTAKIS WON IN MEI DE VERKIEZINGEN (BEELD: WIKIMEDIA COMMONS)

hout Borders (RSF), onder Botswana en Moldavië. Mitsotakis doet niets voor armen en zwakken en veroorzaakte een implosie van gezondheidszorg en onderwijs, en nog veel meer. Bovendien liegt hij al drie jaar lang tegen de EU en de hele wereld over de criminele Griekse pushbacks [het illegaal terugsturen van vluchtelingen de zee op] en de horror in vluchtelingenkampen. Vooral dat laatste kan de meeste Grieken niets schelen.’

De peilingen gaven Mitsotakis een nipte voorsprong van 7 procentpunt op de grootste oppositiepartij, de progressief linkse Syriza van Alexis Tsipras. Toch won Mitsotakis tegen alle verwachtingen in de eerste ronde met een verschil van maar liefst 20 procentpunt. Syriza en alles links daarvan waren verslagen. ‘Als Mitsotakis met een grote meerderheid de tweede ronde wint, betekent dat nog meer verwoestende privatiseringen, meer bezuinigingen op publieke diensten, meer

belastingen voor de middenklasse en nog veel meer armoede’, aldus Beugel. ‘Maar veel Grieken blijven tegen hun eigen belang op Mitsotakis stemmen vanwege zijn schaamteloze propaganda tegen vluchtelingen, die hij als islamitische vijanden afschildert, gestuurd door president Recep Tayyip Erdogan in Turkije, die Griekenland en heel Europa kapot willen maken. Die geslaagde anti-vluchtelingenpropaganda, samen met het feit dat bijna alle media in handen zijn van Mitsotakis cum suis, verklaren waarom zoveel Grieken tegen hun eigen belang in stemmen.’

‘Met ‘cadeautjes’ probeert Mitsotakis deze verkiezingen vooral het grote aantal jonge kiezers aan zich te binden’, vervolgt de journaliste. ‘Ook maakte de premier voor het eerst TikTok-filmpjes en gaf hij interviews aan piepjonge populaire vloggers. Terwijl schoolgebouwen bijvoorbeeld nauwelijks worden onderhouden. Onlangs

uilnisbelt van Europa'

tv-zender VRT, is het met Beugel eens. 'De Griekse politiek is erg gepolariseerd', legt hij uit. 'Dit is al decennia het geval. Tijdens de Griekse Burgeroorlog (1944-1949, red.) stonden de communisten en monarchisten tegenover elkaar, nu ND en Syriza. In plaats van dat partijen tijdens de verkiezingscampagne hun eigen verhaal vertellen, maken ze de andere partij zwart. Deze negatieve campagnevoering versterkt de polarisatie.'

Syriza werd groot dankzij de staatsschuldcrisis van 2010, die veel Grieken financieel op de rand van de afgrond bracht. Eerder

Balkan, naar West-Europa. Maar toen de grenzen werden gesloten, bleven de vluchtelingen in Griekenland achter, en werd vluchtelingenkamp Moria op het eiland Lesbos een vreselijke plek. De regering van Mitsotakis heeft de situatie van vluchtelingen nauwelijks verbeterd, maar wel zijn ze steeds meer uit het straatbeeld verdwenen. 'Er zijn nu nieuwe kampen, buiten de bewoonde wereld, met hoge muren. ND zegt dat ze de vluchtelingencrisis met grensmanagement heeft opgelost, maar ze leggen niet uit wat ze precies aan het doen zijn. Dat komt

van 2020 overweldigend bewijs van Griekse pushbacks – op zee, op de eilanden en bij de Evros-rivier. Pushback-commando's, zwartgeklede gemaskerde gewapende mannen in geblindeerde SUV's, onderscheppen vluchtelingen op land, mishandelen en bestelen hen, overhandigen hen aan de Griekse kustwacht, die hen op motorloze stuurloze *life rafts* richting Turkije trekt en hen zonder eten of drinken daar op zee loslaat. Vorig jaar stierven hierdoor drie kleuters van honger en dorst. Iedereen weet dat dit wekelijks, soms dagelijks gebeurt. Ook de Europese Commissie weet het, maar kijkt weg. Het is een grove schending van mensenrechten en gaat tegen wat we in Europa over de mensenrechten hebben afgesproken, het is wreed en barbaars. Maar het kan niemand iets schelen. Niet in Griekenland, ook niet in Nederland.'

Volgens Tersago heeft Erdogan vluchtelingen als 'wapen' gebruikt om de Europese Unie onder druk te zetten en zo de Grieken een trauma bezorgd. 'Néa Dimokratía heeft daarom carte blanche om de vluchtelingencrisis aan te pakken. De Europese Unie wil niet dat vluchtelingen doorreizen en knijpt daarom een oogje toe. ND ontkent de pushbacks, maar wil niet zeggen wat er wel met vluchtelingen gebeurt. De *New York Times* publiceerde onlangs een verhaal met voor het eerst filmbéelden van een pushback uitgevoerd door de Griekse kustwacht. Onder druk van de EU heeft Griekenland beloofd hier onderzoek naar te doen. Maar de onderzoekscommissie wordt door de Griekse regering in het leven geroepen, en is dus niet onafhankelijk. Het zal dus niets opleveren.'

Beugel: 'In het ND-discours worden vluchtelingen geframed als 'jihadsoldaten van Erdogan', omdat ze moslim zijn. Ze worden ontmenselijkt. Veel Grieken schamen zich niet voor het hardvochtig beleid van hun regering. Ze

'Veel jongeren zien geen toekomst meer in Griekenland. De grootste braindrain éver'

stortte bij drie lagere scholen het plafond naar beneden. Ik bezocht afgelopen winter de Universiteit van Athene. Het was er ijskoud en vies. Studenten waren ingepakt als Michelinmannetjes, omdat er geen verwarming was. Lekkende kranen, overstromende wc's, overall afval. En dat is dan de Universiteit van Athene. Ik waande mij in Roemenië of Moldavië. Veel jongeren zien geen toekomst meer in Griekenland. Ze emigreren na hun afstuderen naar het buitenland, waar leraren, economen, artsen en andere professionals wél een fatsoenlijk salaris kunnen krijgen. De grootste braindrain éver. Mitsotakis deed de afgelopen jaren niets om dit te stoppen. Toch stemde 31 procent van de jongeren tijdens de eerste ronde op hem.'

Vluchtelingencrisis

De Belgische Griekenlanddeskundige Bruno Tersago, Griekenland-correspondent voor de Vlaamse

werd links vertegenwoordigd door het sociaaldemocratische Pasok, maar die partij is net als de PvdA in Nederland een schaduw van zichzelf geworden. Onder de Syriza-regering begon de vluchtelingencrisis, waar de toen radicaal-linkse partij geen goed antwoord op had. Dit maakte de weg vrij voor Néa Dimokratía, die van een conservatief-liberale partij in een ultrarechtse partij veranderde en sinds 2019 Griekenland regeert. In de oppositie schoof Syriza vervolgens op naar het centrum. 'De partij heeft geen duidelijk verhaal meer', aldus Tersago.

In 2015 konden de vluchtelingen die Griekenland binnenkwamen nog doorreizen, via de

omdat het hier gaat om illegale pushbacks. Hulporganisaties zijn niet langer welkom op de Griekse eilanden om vluchtelingen op te pikken uit zee of om te observeren. Ze kunnen dus ook niet langer rapporteren over mensenrechtenschendingen.'

Ingeborg Beugel zegt dat er bewijzen genoeg hiervoor zijn. 'Journalisten werken zich hier het schompes, terwijl Mitsotakis alles doet om dat werk onmogelijk te maken. Vooral journalisten die onderzoek doen naar de pushbacks worden geïntimideerd en krijgen rechtszaken aan hun broek, net als hulpverleners. Er lopen tegen mij inmiddels twee rechtszaken. Er is al sinds de lente

willen die pushbacks. Ik sprak laatst met een straatarme werkloze dertiger, zoon van een kruidenier die z'n winkeltje door de crisis had verloren. Hij riep: 'Hoe meer pushbacks, hoe beter! Ik wil dat Mitsotakis hen...,' zei hij, terwijl hij met zijn schoenpunt in het zand draaide alsof hij een kakkerlak vermorzelde. Hij stemt op Mitsotakis vanwege zijn anti-vluchtelingenbeleid. Hij had geen enkel probleem met het voor hem funeste neoliberale economische ND-beleid. 'Ik ben arm, maar vóór puur kapitalisme. Alleen met Mitsotakis kan ik dromen ooit rijk te worden.'

Toch is volgens Beugel niet de ultrarechtse regering van Mitsotakis hoofdvantwoordelijk voor het onmenselijke Griekse vluchtelingenbeleid, noch de rechtse Griekse kiezer. Zij wijst de EU aan als schuldige. 'Griekenland wordt al zes jaar verraden door de EU. Asielzoekers worden niet, zoals zou moeten, eerlijk over alle EU-lidstaten verdeeld. 'Relocatie' heet dat. Ze worden in Griekenland gedumpt. Griekenland, dat al enorm heeft geleden onder het Europese bezuinigingsbeleid, is de vluchtelingenvuilmisbelt van de EU geworden. Brussel gooit miljarden naar Griekenland om de vluchtelingen daar te houden. Griekse kiezers denken dat dit geld bedoeld is om de vluchtelingen te helpen, maar dat is niet zo. Het is om Noord-Europa te helpen. Zoals de miljardensteun tijdens de crisis er niet was om de Griekse bevolking te helpen, maar om de Noord-Europese banken redden.'

Detentiecentra

Beugel is dan ook erg kritisch over de nieuwe migratiedeal van de EU, waarin is afgesproken dat asielzoekers uit veilige landen straks beoordeeld zullen worden aan de Europese buitengrens. Degenen die weinig kans maken te mogen blijven, kunnen dan meteen worden vastgezet, om uiteindelijk te worden teruggestuurd. Beugel:

'Het is de meest verschrikkelijk uitkomst. Maar als je de afgelopen jaren had opgelet, wist je dat dit de uitkomst zou zijn. De plannen werden eind 2020 geïntroduceerd door EU-minister van Binnenlandse Zaken Ylva Johansson, twee weken na de grote septemberbrand in het vluchtelingenkamp Moria.'

'De EU had relocatie van vluchtelingen verplicht moet maken', vindt Beugel. 'Dat was in de herfst 2015 ook het beginidee, toen er vanwege de burgeroorlog in Syrië een miljoen vluchtelingen de EU binnenkwamen. Maar dat prachtige is helemaal verdampt. Honga-

zeven komen. Ik ben met Groen-Links-Europarlementariër Tineke Strik in zo'n nieuw detentiecentrum in Griekeland op Samos geweest, voordat het werd geopend. Er waren nog geen mensen in opgesloten, maar je kon zien dat het er verschrikkelijk was. We hebben allebei gehuild, de hele delegatie moest huilen. We horen nu ook verhalen van mensen in deze kampen, die vertellen dat ze worden mishandeld en vernederd. Deze verhalen gelden niet als bewijzen, omdat er geen beelden zijn. Maar activisten, advocaten en journalisten mogen deze kampen niet in.'

Journalisten worden geweerd, drones zijn verboden, camera's afgepakt'

rije en Polen willen helemaal geen vluchtelingen opnemen. En Mark Rutte heeft hun bezwaren gebruikt om maar niet 'het beste jongetje van de klas' te hoeven spelen. De EU kopieert nu het Australische model, waar vluchtelingen worden vastgezet in *offshore detention centres*, ver buiten de bewoonde wereld. Australiërs die op deze centra werken veranderen – als gevolg van het onmenselijke systeem – in bullies. Het is een Auschwitz zonder ovens, zeggen critici. Jarenlang hebben kranten als de *New York Times*, *The Guardian* en *Le Monde* gewaarschuwd tegen het Australische systeem, dat de EU absoluut niet moest overnemen. Maar dat gebeurt nu wel. Griekenland heeft nu twee van deze detentiecentra gebouwd. Er moeten er

'Grieken hebben vluchtelingen nodig'

Als Nea Dimokratia haar meerderheid in het parlement behoudt, betekent dat nog meer horror voor de vluchtelingen, besluit Beugel. 'Tineke Ceelen van Stichting Vluchteling zorgt via een zusterorganisatie voor vluchtelingen in Griekenland die niets meer te eten krijgen. Dat aantal groeit exponentieel. Ze verhongeren. Vluchtelingen die uitgeprocedeerd zijn, hebben sinds kort geen recht op eten meer. Leraren die vluchtelingenkinderen lesgeven in de kampen en hen tijdens schooldagen iedere dag een kleine snack geven, zien dat leerlingen vooral op maandag flauwvallen, omdat ze dan een heel weekend niets gegeten hebben. De EU wil

dat vluchtelingen buiten Schengen blijven, dat ze verdrinken of gepushbackt worden tijdens de overtocht. En mochten ze dat allemaal overleefd hebben, dan moeten ze langzaam creperen in Griekse gruwelkampen. Brussel zegt natuurlijk van niet, maar ontkent daarmee de feiten. Er is al drie jaar een overvloed aan journalistieke bewijzen over de pushbacks en de kampen. Ergo: het is bewust EU-beleid. Momenteel wordt er gekeken naar één pushback die de *New York Times* toevallig op beeld had. En dat wordt dan behandeld als een 'incident', terwijl pushbacks wekelijks, soms iedere dag plaatshebben. Journalisten worden op de eilanden, de Evros-rivier en aan de kust geweerd, drones zijn verboden, onze camera's worden afgepakt. De regering doet er alles aan om te voorkomen dat er iets op beeld komt.'

Toch zijn vluchtelingen nodig om de Griekse economie te laten draaien, stelt Bruno Tersago: 'Veel vluchtelingen die in Griekenland blijven hangen zijn illegaal aan het werk gegaan, waaronder in de landbouw en tuinbouw. Zonder deze Afghanen, Bangladeshi en Pakistanen krijgen de Grieken geen groente en fruit op tafel. Daarnaast zijn vluchtelingen onmisbaar voor de toerismesector. Dit jaar wordt waarschijnlijk een heel goed toerismejaar, na drie jaar corona. Maar de werkomstandigheden in de toerismesector zijn zwaar. Je moet zeven per week werken, twaalf tot veertien uur per dag. Er zijn tienduizenden vacatures. Vluchtelingen zijn nodig om kamers schoon te maken, koffers te sjouwen, enzovoort. Na de bankencrisis zijn meer dan 800.000 Grieken geëmigreerd, vooral jonge en hoogopgeleide mensen. De ouderen blijven achter. Dorpen lopen leeg. Straks worden de pensioenen onbetaalbaar. Maar als je vluchtelingen banen geeft, dan blijft het pensioenfonds betaalbaar.' ●

Voormalig GroenLinks-politicus Arjan El Fassed maakt podcast over Palestina

Arjan El Fassed onderzoekt in de podcast *Niet iedereen kan stenen gooien* de geschiedenis van zijn familie in Palestina. De aanslag op oom Bassam was het moment dat hij zich bewust werd van zijn roots.

● EWOUT KLEI

Arjan El Fassed (49) is de zoon van een Palestijnse vader en een Nederlandse moeder. Hij voelt zich Nederlander én Palestijn. Palestina is zijn tweede vaderland. Toen Arjan zich in 1996 in de Palestijnse stad Nablus vestigde, na een studie politicologie aan de Universiteit Leiden, kwam hij een keer gehavend terug bij zijn familiehuis daar. 'Arjan, jij kunt geen stenen gooien', zei zijn in 2019 overleden oom Bassam Shaka'a tegen hem. Bassam was getrouwd met de zus van Arjans vader. Hij was burgemeester van Nabloes, totdat hij bij een bomaanslag in 1980 – gepleegd door Joodse kolonisten – zijn beide benen verloor. Volgens zijn oom lag het talent van Arjan ergens anders. Hij moest schrijven en pleiten.

Dat deed Arjan El Fassed. Hij werkte voor Palestijnse mensenrechtenorganisaties en kwam daarna bij de ontwikkelingsorganisatie Oxfam terecht, waar hij zich als beleidsadviseur inzette voor mensenrechten en humanitaire hulp. Van 2010 tot 2012 was hij Tweede Kamerlid voor GroenLinks.

De strijd voor de mensenrechten van de Palestijnen werd een strijd voor mensenrechten in het algemeen. Maar El Fassed verloor de Palestijnse zaak nooit uit het oog. In 2008 schreef hij het boek *Niet iedereen kan stenen gooien*. Hierin vertelt hij de familiegeschiedenis van zijn Palestijnse familie tegen de achtergrond van de wereldhistorie. 'Het voelt als *Forrest Gump* of hoe de Amerikaanse histo-

ricus Howard Zinn Amerika beschrijft vanuit het perspectief van de ontvangers van de geschiedenis.' En nu is er de podcast *Niet iedereen kan stenen gooien*, die is gebaseerd op zijn gelijknamige boek van vijftien jaar geleden.

Wat maakt El Fasseds podcast zo bijzonder? 'Er zijn veel podcasts waarin twee mensen discussiëren over de politieke actualiteit', antwoordt hij. 'Of je hebt een geschiedenis-podcast die claimt het 'ware' geschiedenisverhaal te vertellen. Mijn podcast is een persoonlijk verhaal, over de geschiedenis zoals mijn familie die zelf heeft meegeemaakt. En dit verhaal vertel ik tegen

FAMILIEKIEKJES UIT HET FOTOALBUM VAN ARJAN EL FASSED.

keeg ze een ander perspectief te horen.'

Zijn vader was in 1963 naar Nederland vertrokken om er te studeren. Hij werkte in Palestina voor een margarinefabriek, die was opgekocht door een Nederlands bedrijf. ROMI, de Rotterdamse Margarine Industrie, wilde Palestij-

belangrijkste Palestijnse leiders van dat moment. Israël wilde niet met de PLO [Palestijnse Bevrijdingsorganisatie] praten, die op dat moment vanuit de Libanese hoofdstad Beiroet opereerde. De staat hoopte dat democratisch gekozen Palestijnse burgemeesters een gematigd geluid zouden laten horen. Maar de Palestijnen kozen juist heel zelfbewuste onafhankelijke vertegenwoordigers. Oom Bassam en andere democratisch gekozen Palestijnse burgemeesters voerden het verzet aan tegen de Israëlische bezetting van de Westelijke Jordaanoever en de bouw van illegale Israëlische nederzettingen.'

El Fassed maakt de podcast helemaal zelf. 'Het zijn geen gesprekken of interviews. Het blijft mijn familieverhaal afgewisseld met fragmenten uit historische audio-archieven, zoals van discussies over Palestina in de Verenigde Naties. De podcast is geen audioboek. Ik volg niet letterlijk mijn boek. Ik wilde dit familieverhaal graag op een andere manier vertellen, voor een ander publiek. Het probleem is dat de Palestijnen nog altijd het gevoel hebben toestemming te moeten krijgen om hun verhaal te mogen vertellen. Veel archief bestaat niet. Of het is vernietigd, of het is in handen van mensen die hun geschiedenis niet willen laten zien. Daarom is het vertellen van persoonlijke verhalen zo belangrijk.' ●

Het was voor zijn vader niet meer mogelijk om terug te keren naar Palestina

de achtergrond van de grote gebeurtenissen in de wereldgeschiedenis, en de historie van het Israëlisch-Palestijnse conflict. Ik heb familie in Nederland en in Palestina, maar ook in Libanon en Syrië waar veel Palestijnen in 1948 naartoe zijn gevlucht tijdens de Nakba [toen Israël meer dan zevenhonderdduizend Palestijnen van huis en haard verdreef].

El Fasseds ouders zijn allebei nog in leven en in de tachtig. Ze ontmoetten elkaar in Nederland. 'Mijn moeder was net als veel Nederlanders opgegroeid met onbetwiste steun voor Israël. Pas toen ze mijn vader ontmoette,

nen opleiden in Nederland, zodat ze daarna weer terug konden naar Palestina om de fabriek te moderniseren. Maar in 1967 brak de Zesdaagse Oorlog uit, veroverde Israël de Westelijke Jordaanoever, en was het voor de vader van El Fassed niet meer mogelijk om terug te keren naar zijn vaderland. 'Hij verloor zijn verblijfsrechten. Hij mocht alleen nog als toerist naar zijn land. Hij mocht zich er niet vestigen. Ik mag dat ook niet.'

De aanslag op oom Bassam was voor El Fassed hét moment dat hij zich van zijn Palestijnse roots bewust werd, vertelt hij. 'Mijn oom gold in die tijd als een van de

Zet alle grenzen open

Veilige vluchtroutes en gelijke behandeling zijn de oplossing van het 'vluchtelingenprobleem', schrijft Roos Ykema, oprichter van mensenrechtenorganisatie MiGreat.

● ROOS YKEMA

‘Willen jullie meer of minder de Marokkanen? Minder? Dat gaan we regelen!’ Negen jaar geleden reageerde Nederland geschokt op deze uitspraak. En toch is het precies hoe ons huidige asiel- en migratiebeleid werkt.

Ben je afkomstig uit het globale zuiden, arm en/of vluchteling, laagopgeleid, moslim, man en gekleurd? Dan heb je ongeveer 0 procent kans op een visum. Ben je Pools en breek je een been, waardoor je je werk niet meer kan doen? Retour afzender. Ben je afkomstig uit een land waarvan wij vinden dat het er gevaarlijk is, ben je heel jong of heel oud, vrouw of kind, ernstig ziek? Verkracht of queer misschien, en kun je daar overtuigend over vertellen? Dan vinden wij jou misschien wel zielig genoeg voor de vluchtelingenstatus. Waarvoor je trouwens alleen in aanmerking komt als je eerst de Middellandse Zee en de bloeddorstige grensbewakers hebt getrotseerd.

De meeste Nederlanders krijgen daarentegen hun nationaliteit bij de geboorte cadeau. Daar hebben we helemaal niets voor hoeven doen en toch is het onze grootste bron van privilege: er is sinds 1945 geen hongersnood of oorlog meer geweest in Nederland, er is vergeleken met de rest van de wereld goede medische zorg, goed onderwijs, veilig drinkwater, werkmogelijkheden en sociale voorzieningen.

Vergelijk dat eens met de armste en onveiligste landen ter wereld.

In Nigeria is de gemiddelde levensverwachting 54 jaar. In Sierra Leone sterven 80 van de 1000 kinderen onder de vijf jaar. Dat zijn een hoop meer dode baby's dan er in Ter Apel te betreuren waren.

Regionale verschillen in welvaart en kansen zouden nog niet zo erg zijn als mensen zouden kunnen migreren naar plekken waar meer te verdienen valt dan een hongerloon. En precies daar wringt de schoen. Hoe rijker je bent en hoe minder hard je dus migratie nodig hebt, hoe makkelijker het is om je vrij over de wereld te bewegen. Voor wie arm is, zijn grenzen gevangenis muren die tot elke prijs bewaakt moeten worden.

Hannah Arendt waarschuwde er al in 1951 voor: mensen zonder geldige verblijfsstatus hebben weinig aan mensenrechten, zij zijn vogelvrij. Aan de Europese grenzen worden mensen beroofd, geslagen en gemarteld door grensbewakers, mede gefinancierd door ons belastinggeld. Hoeveel misdaden tegen de menselijkheid ze ook begaan, de verantwoordelijke ambtenaren en politici worden nooit gearresteerd. Mensen in nood op zee laten we met duizenden per jaar verdrinken – de vissers en hulpverleners die hen te hulp schieten riskeren dan weer wel gevangenisstraf. Wat onze regering betreft gaat dat allemaal nog niet ver genoeg, getuige de

ROOS YKEMA (BEELD: FARHAD KHODADAZADE)

gelobby om mensen, zelfs kinderen, aan de Europese grenzen in gevangenis te plaatsen.

De discussie over meer of minder migratie veronderstelt dat ons recht op een etnisch homogene samenleving ten koste kan gaan van andermans vrijheid om te overleven, te leven en zich te ontwikkelen. In de woorden van de beroemde Afro-Amerikaanse schrijver James Baldwin: 'We kun-

Marokkanen) willen ze hier natuurlijk niet hebben. Zelfs het Europese Hof voor de Rechten van de Mens doet eraan mee. Veiligelanders die hier toch weten te verblijven worden systematisch uitgesloten van werk, onderdak, onderwijs en zelfs medische zorg. Undocumented lives don't matter. De vraag is niet of we meer of minder Marokkanen willen. De vraag is: wat willen migranten eigenlijk zelf? En wie denken we wel niet dat we zijn, om hen tegen te houden?

Vrijheid van bewegen is een oplossing voor bijna alles: vergrijzing en personeelstekorten, de gevolgen van klimaatverandering, wereldwijde ongelijkheid en bittere armoede. Extreme armoede kan simpelweg verdwijnen als mensen uit de armste landen ter wereld voor een Europees loon kunnen werken en geld naar huis sturen. Het is ook de enige echte oplossing voor het 'vluchtelingenprobleem', veroorzaakt omdat overheden, de Verenigde Naties en hulporganisaties al decennia lang investeren in opsluiting in afgelegen kampen, in plaats van in veilige vluchtroutes en gelijke behandeling.

Het gaat niet alleen om een afweging van de kosten en baten. Het gaat om rechtvaardigheid. Om de erkenning dat grenzen moderne gevangenis muren zijn en discriminatie op basis van nationaliteit een vorm van onderdrukking. We zijn pas echt vrij als we allemaal vrij zijn om te migreren. ●

‘Extreme armoede kan simpelweg verdwijnen’

nen het oneens zijn en toch van elkaar houden, tenzij jouw onenigheid geworteld is in mijn onderdrukking en de ontkenning van mijn menselijkheid en bestaansrecht.’

‘Minder Marokkanen’ klinkt nog steeds extreem, maar het achterliggende gedachtegoed is de afgelopen jaren succesvol ingeburgerd. Ook linkse partijen, media en belangenorganisaties maken stelselmatig onderscheid tussen ‘echte’ vluchtelingen en migranten, waarbij de ene categorie wel wat rechten heeft en de andere helemaal niet. Zij pleiten enthousiast voor grensbewaking, detentie en deportatie, want die veiligelanders (lees:

‘Op Vaderdag denk ik aan zijn glimlach’

De vader van Ahmedjan Kasim zit gevangen in een Chinees kamp voor Oeigoeren. Zes jaar geleden sprak hij hem voor het laatst.

● AHMEDJAN KASIM

In 2017 kreeg ik een berichtje via WeChat – een soort Whatsapp, waarvan in China veel gebruik wordt gemaakt – van de vrouw van mijn vader. Hij zou zijn opgepakt en ze mocht van de Chinese politie geen verdere vragen stellen. Ze had mij in tranen beloofd dat ze er alles aan zou doen om te achterhalen waar hij naartoe was gebracht. Het is inmiddels zes jaar geleden dat ik mijn vader voor het laatst sprak. Hoewel ik dit verlies stiekem had geaccepteerd en ik meestal in staat ben om dit pijnlijke feit te rationaliseren, herinnert Vaderdag me toch nog steeds aan zijn glimlach.

Elf jaar eerder, in 2006, had hij me meegenomen naar het centrale plein in Urumqi om naar het WK te kijken. Hij bestelde kebabs en drankjes. Ik had een cola, hij een biertje. Uit nieuwsgierigheid vroeg

ik hem over het WK: ‘Wat is dit in hemelsnaam pap?’ ‘Waarom doet Real Madrid niet mee aan het WK?’ En toen Engeland verloor van Portugal vroeg ik: ‘Pap, zie ik Beckham nog ooit terug als voetballer.’ Hij glimlachte en legde alles uit zodat ik het begreep.

land verkeerde en daar asiel had gekregen. Mijn vader zou mij op het vliegveld van Beijing opwachteren, ik had hem toen al drie jaar niet gezien. Hij glimlachte toen hij mij zag en vertelde me dat ik gegroeid was. Nadat we vijf keer waren weggestuurd van de Nederlandse ambassade omdat ik geen paspoort had, moest ik terugkeren naar Urumqi. Mijn vader bleef in Beijing achter.

Uiteindelijk kwam mijn vader in 2011 terug van zijn werk en zorgde

‘Hij vroeg mij om hem niet te vergeten
zodra ik in Nederland zou zijn’

Mijn paspoort was in handen van de Chinese overheid toen ik in 2010 naar Beijing vloog om een visum aan te vragen bij de Nederlandse ambassade. De Chinese overheid wilde mijn paspoort niet teruggeven, want Oeigoeren mochten niet vluchten, zeker niet als een van de ouders al in het buiten-

voor mij tot ik naar Nederland vertrok. Na het vertrek van mijn moeder waren mijn twee oma's mijn verzorgers geweest, nu nam hij het over. We haalden hem op bij het treinstation van Urumqi. Nadat hij kort afscheid nam van een medereiziger kwam hij naar ons toe. Hij glimlachte toen hij mij zag.

Mijn vader was zeer emotioneel toen hij hoorde dat ik mijn moeder achterna zou vliegen naar Nederland. Het verdriet kwam niet omdat ik hem achter zou laten, maar door de onzekerheid over wanneer we elkaar weer zouden zien. Toch glimlachte hij en vroeg mij om hem niet te vergeten zodra ik in Nederland zou zijn. Hij wist zelf dat mijn toekomst daar beter zou zijn dan in Urumqi.

In november 2011 stapte ik in het vliegtuig vanaf Urumqi naar Beijing, om een gezinsherenigingsvisum op te halen bij de Nederlandse ambassade, ditmaal met mijn paspoort. Vanuit Beijing zou ik via Moskou naar Nederland vliegen. Mijn vader was ook op het vliegveld: hij gaf me een knuffel en glimlachte. Bij de ingang van de douane moesten we afscheid nemen. Onderweg richting het checkpoint durfde ik niet achterom te kijken, want als dit de laatste keer zou zijn dat ik hem zou zien, wilde ik zijn glimlach op mijn netvlies hebben.

Nadat ik in Nederland was aangekomen, belden we regelmatig. Hij vroeg hoe het met me ging en of ik kon wennen aan Nederland. Hij stuurde zelfs af en toe kleding en schoenen op. Ik vertelde hem over mijn nieuwe land en hoe vriendelijk mensen hier waren. Ik kon zijn glimlach niet meer zien, maar ik kon deze tenminste wel horen.

Nadat ik in 2017 hoorde dat hij was opgepakt en naar het concentratiekamp was gestuurd, was ik volledig gebroken. Ik kon hem niet meer vertellen over Nederland, ik kon niet meer vragen hoe het met hem ging en het allerbelangrijkste: ik kon mijn vader niet meer horen lachen.

Het is nu zes jaar geleden dat ik hem voor het laatst sprak. Ik heb geaccepteerd dat mijn vader geen deel meer uitmaakt van mijn leven, maar ik word ieder jaar op Vaderdag aan hem herinnerd. Ik heb er veel voor over om nog één keer zijn glimlach te zien, en ik geloof dat dit ook in de toekomst zal gebeuren. Voor nu wil ik dat hij weet dat ik aan hem denk: Pap, ik mis je! ●

OEIGOERS PROTEST IN BERLIJN, DUITSLAND. (BEELD: WIKIMEDIA COMMONS / CLAUDIA HIMMELREICH)

Contractarbeid is onvergelijkbaar met trans-Atlantische slavernij

OPTOCHT TIJDENS KETI KOTI. BEELD: PIXABAY

Het voorstel van de Amsterdamse Denk-fractie om op Ketu Koti het leed van contractarbeiders ook een plek te geven, roept emoties op bij nazaten van tot slaaf gemaakten. Voor een gezamenlijke herdenking is het nog te vroeg, schrijft Jürgen Oliveira.

● JURGEN OLIVEIRA

Uitgerekend op 1 juni – enkele uren voor de ceremoniële start van de Ketu Koti-maand bij de ambtswooning van burgemeester Femke Halsetma – zou de commissie diversiteit van de Amsterdamse gemeenteraad een initiatiefvoorstel van Denk bespreken. Dit voorstel behandelde de verstrengeling van Ketu Koti met contractarbeid.

Denk besloot een dag van tevoren het agendapunt in te trekken, maar er hadden zich al drie sprekers uit de Afro-gemeenschap aangemeld, die over dit onderwerp kwamen vertellen. Hun bijdragen gingen dus wel gewoon door.

Ruim zestig nazaten van tot slaaf gemaakten zaten op de publieke tribune. De sprekers konden rekenen op veel bijval. De voorzitter slaagde er niet in hen te weerhouden van geluiden van instemming of afkeuring, zoals het

reglement van orde van de raadscommissie voorschrijft. Dit zegt genoeg over de emoties die dit initiatiefvoorstel teweeg heeft gebracht.

De drie sprekers gaven aan waarom ze het niet eens zijn met dit initiatiefvoorstel. Er was destijds sprake van een nieuwe vorm van slavernij, genaamd *chattel slavery*. De tot slaafgemaakten en hun nageslacht waren juridisch eigendom van de slavenhouder. Chattel betekent roerend goed. Afrikanen zijn dus als roerende goederen benedendeks, vastgeketend aan barbaarse marteltuigen, getransporteerd naar de 'nieuwe wereld'. Eenmaal aangekomen, werden ze gebrandmerkt. Families werden uit elkaar gehaald. Mensen die ontsnapten, werden geëxileerd of zelfs onthoofd als ze daarna weer gevangengenomen werden. Een andere beruchte straf was de Spaanse bok. Hierbij werden de handen van het slachtoffer vastgebonden, werden de knieën tussen de vastgebonden handen gewrongen, werd daartussen een stok geplaatst die in de grond werd gestopt, en sloeg de opzichter het slachtoffer vervol-

gens bont en blauw.

Daarnaast waren verkrachtingen aan de orde van de dag. Het werk op de plantages was onbetaald. De Afrikanen mochten hun eigen geloof, cultuur en tradities niet uitoefenen.

De slavernij is onvergelijkbaar met de contractarbeid. Contractarbeiders mochten hun identiteit behouden. Ze werden niet gekocht of verkocht, hun gezinnen werden niet uit elkaar gerukt. Ze werden niet als goederen verscheept, vastgeketend benedendeks. Ze konden na afloop van hun contract terugkeren naar hun moederland. Ook kregen ze een – hoewel schamel – loon voor hun arbeid. Na hun contract ontvingen degenen die wilden blijven in Suriname een stuk grond en een startkapitaal. Afrikanen kregen dat niet.

Ook duurde de periode van contractarbeid maar enkele tiental-

de financiële middelen die de gemeente heeft gereserveerd voor het gedenkjaar. Als er dit jaar ook aandacht moet komen voor contractarbeiders dan moet het budget gedeeld worden. Zie hier weer een vorm van verdeel en heers.

De timing van het Denk-initiatiefvoorstel was erg ongelukkig, vlak voor de herdenking van 150/160 jaar Ketu Koti. Het voorstel doet geen recht aan de jarenlange strijd van de nazaten van tot slaafgemaakten voor erkenning. Het heeft tientallen jaren geduurd voordat de dodenherdenking een inclusievere vorm van herdenken werd. Waarom wordt van de nazaten meteen verwacht om het koloniale verleden gezamenlijk te herdenken? En dan heb ik het nog niet eens over de nog steeds aanwezige etnische spanningen tussen de Afro- en de Hindostaanse gemeenschap.

‘Contractarbeiders werden niet gekocht of verkocht, hun gezinnen werden niet uit elkaar gerukt’

len jaren, tegenover vierhonderd jaar trans-Atlantische slavernij.

Het uiteindelijk niet ingediende initiatiefvoorstel kreeg een positief advies van het college. Ik stelde aan wethouder Touria Meliani de vraag hoe zij reflecteert op dit positief advies, na de consternatie die ontstaan is. Zij zei dat ze in haar bestuurlijke reactie het woord doorwerking (lees: doorwerking van het slavernijverleden) beter had moeten definiëren. Het woord 'doorwerking' is namelijk een containerbegrip geworden. Want wat wordt ermee bedoeld? Het initiatiefvoorstel van Denk gooit gemakshalve het gehele Nederlandse koloniale verleden op een hoop. En dan weten we nog niet wat 'de samenvoeging' zou betekenen voor

We zijn gewoonweg nog niet op het punt gekomen om gezamenlijk te herdenken. Daarvoor is het leed van de slavernij nog niet voldoende erkend, en is de 'doorwerking' voor vele Afro-Surinamers nog steeds voelbaar. Het Denk-initiatiefvoorstel zet ons helaas weer kilometers verder uit elkaar, als Surinaamse gemeenschap in Nederland.

Daarom mijn advies aan Denk Amsterdam. Ga terug naar de tekentafel. Erken de gevoelens van de nazaten van tot slaafgemaakten. Heb respect voor de gevoeligheden. En dat respect toon je door ná het gedenkjaar een apart traject te starten voor heling en herdenking van het leed van de contractarbeiders. Ik geloof niet dat iemand daartegen is. ●

Beste moslim, zet tijdens Offerfeest je 'dierenwelzijns- en klimaatbril' op

Van dinsdag 27 juni tot zaterdag 1 juli is het Offerfeest. Miljoenen moslims wereldwijd, ook in Nederland, zullen dit feest de komende dagen met familie vieren. Hoewel er een groeiende groep is die zoekt naar een andere invulling, vormt voor veel moslims het offeren van een dier een vast ritueel van deze dagen. Kivilcim Pinar, fractievoorzitter van de Partij voor de Dieren in Alkmaar, roept moslims op geen dieren meer te doden voor het Offerfeest.

● KIVILCIM PINAR

Deze dieren, vaak schapen of koeien, worden geslacht volgens de islamitische wetten, beter bekend als *halal* (letterlijk: toegestaan). De regels in Nederland met betrekking tot het slachten van een dier zijn duidelijk: het moet bewusteloos gemaakt worden vóór het doden, ook bedwelmen genoemd. Uitzondering hierop kan worden gemaakt voor *halal* en *koosjer* slachten. In de praktijk vindt de *halal* slacht soms met en soms zonder bedwelming plaats.

Over de interpretatie van de islamitische regels rondom de rituele slacht zijn de meningen verdeeld. In diverse landen noemen islamgeleerden het bedwelmen van een dier voor het slachten *halal*. Anderen vinden dat juist weer niet. Maar deze discussie verhuult in de praktijk andere belangrijke vragen.

Hoe worden deze offerdieren gehouden? Hoe zit het met dierenwelzijn? Zijn de dieren afkomstig uit de gangbare intensieve veehouderij, met alle problemen van dien?

Het is moeilijk om exact te achterhalen waar de te offeren dieren vandaan komen. Maar als we naar reguliere vleesstromen kijken kunnen we min of meer vaststellen dat vrijwel alle dieren die *halal* worden geslacht uit de intensieve veehouderij komen. Hoewel er tegenwoordig biologisch *halal*vlees bestaat, waarvoor dieren wél eerst bedwelmd worden en in betere omstandigheden zijn gehouden, is dat een heel klein percentage van het geheel. Volgens officiële cijfers worden in de intensieve veehouderij elk jaar ongeveer 500 miljoen dieren onder afschuwelijke omstandigheden gehouden. Ze worden fabrieksmatig vermeerderd, vetgemest, afgeslacht – dagelijks 1.7 miljoen – en verwerkt. Dit wordt 'vee-industrie' of soms bio-industrie genoemd. Ik noem het barbarij.

Dierenwelzijn is een thema dat expliciet wordt genoemd in de islam en in de heilige Koran. Als het gaat om rentmeesterschap kunnen we de Koran als een 'progressief heilig boek' definiëren. Een zin als 'De aarde heeft Hij voor zijn schepselen in gereedheid gebracht' (Soera 55:10) – en dus niet alleen voor de mens – wijst op de holistische benadering die geldt in de islam. Dieren hebben volgens de islam hun eigen belangen en

'Moet ik per se een dier offeren? Dat blijft wel een ritueel, maar is volgens sommige moslims niet verplicht'

KIVILCIM PINAR (BEELD: KIVILCIM PINAR)

een waarde die los staat van hun waarde voor de mens. En via Al-Tabarani is er de volgende bekende overlevering (*hadith*) van een uitspraak van profeet Mohammed (vrede zij met hem): 'Hij die medelijden heeft met zelfs maar een mus en zijn leven spaart, voor hem zal Allah genadig zijn op de Dag des Oordeels'.

Dezelfde Koran en islam zijn niet minder holistisch als het over milieu gaat. Wat we als 'rentmeesterschap' kennen, is een belangrijk

onderdeel daarvan. De aarde, samen met de natuur, is een schepping van Allah en de mens heeft haar in bruikleen. Dit kostbare geschenk in goede staat overdragen aan volgende generaties is van groot belang. En juist hier staat de bio-industrie haaks op. In Nederland alleen produceert de veehouderij 76 miljard kilo mest per jaar. Mede daardoor verkeren we in een biodiversiteitscrisis, met als gevolg het verdwijnen van allerlei soorten insecten, planten en vissen. Daarnaast is de wereldwijde veehouderij verantwoordelijk voor 15 procent van alle uitstoot van broeikasgasen, wat de klimaatcrisis verergert.

De frictie tussen de ruwe realiteit van dierenwelzijn met wereldwijde klimaat- en biodiversiteitscrisis enerzijds en het compassievol fundament van islam anderzijds zou moslims tot denken aan kunnen zetten. Moet ik per se een dier offeren? Of kan ik een dier-, milieu- en klimaatvriendelijke alternatief kiezen? Het antwoord op de eerste vraag is: nee. Het blijft wel een ritueel, maar is volgens sommige moslims niet verplicht. Er is een scala aan alternatieven, van het lokaal 'offeren' van geld aan minderbedeelden tot het laten planten van olijfbomen in Palestina. Het antwoord op de tweede vraag is, gezien de eerdergenoemde uitdagingen van deze tijd: ja, graag.

Nederlandse moslims leven sinds 9/11 onder een vergrootglas en ervaren bijna dagelijks aanvalen vanuit xenofobische politieke partijen. Het is begrijpelijk dat sommigen in de verdediging schieten bij het bespreekbaar maken van een onderwerp dat hun identiteit raakt. Toch mogen moslims kritisch kijken naar deze rituelen en gewoontes door een 'dierenwelzijns- en klimaatbril' op te zetten. Het leven van de profeet Mohammed (vrede zij met hem), die het zonder bio-industrie uitstekend heeft gered, biedt daarvoor genoeg houvast.

Eid Moebarak!! ●

Stel arbeidsmarkt open voor alle vluchtelingen

KALLE DUVEKOT (BEELD: YOUTUBE)

In de aanloop naar het VVD-congres in juni lieten verschillende partijleden weer hun conservatieve kant zien. Zo ook de Jongerenorganisatie Vrijheid en Democratie (JOVD), onze collega-jongeren, die minister-president Mark Rutte opriepen de asielinstroom te beperken of het kabinet te laten vallen.

● KALLE DUVEKOT, VOORZITTER
JONGE DEMOCRATEN

Nu is het volgens ons, de Jonge Democraten (verbonden aan D66), goed om je moederpartij scherp te houden en te eisen dat idealen boven kabinetsdeelname gaan (wij deden dat rondom stikstof), maar zorg dan wel dat je de feiten achter je hebt, en je progressieve idealen niet uit het oog verliest.

De harde cijfers laten namelijk zien dat er geen sprake is van een te hoge instroom van asielzoekers in Nederland. Volgens de Sociaal Economische Raad ving Nederland in 2022 zo'n 5 procent van het totale aantal asielzoekers (881.000) in de Europese Unie op. Daarmee staan we niet eens in de top vijf. Die wordt gevormd door Italië (9 procent), Oostenrijk (12 procent), Spanje (13 procent), Frankrijk (16 procent) en Duitsland aan kop met 25 procent.

Deze landen vangen dus meer op dan Nederland, maar kennen niet onze problematiek van asielzoekers die gedwongen buiten slapen. Zeker de vergelijking met Oostenrijk is schrijnend: met een twee keer zo kleine economie en de helft van het aantal inwoners van Nederland, vangen zij het dubbele aantal asielzoekers op.

De instroom in Nederland is dus niet problematisch hoog. Maar wat laat dan onze asielketen vastlopen? Simpel: te weinig opvang en te weinig doorstroom. De opvang van asielzoekers valt namelijk onder het ministerie van Justitie en Veiligheid, onder leiding van VVD'er

Dilan Yesilgöz. Dat ministerie schat volgens de Algemene Rekenkamer al jaren de instroom van asielzoekers opzettelijk te laag in. Zo hoeft het ministerie minder van zijn budget te reserveren voor structurele opvang. Als er dan toch te weinig budget blijkt te zijn, is er relatief dure noodopvang nodig.

Het kabinet bekostigt dit vanuit het budget van het ministerie voor Ontwikkelingssamenwerking, onder leiding van VVD'er Liesje Schreinemacher. Niet alleen is deze noodopvang tien keer zo duur als structurele opvang, ook creëert het kabinet zo een vals beeld van een torenhoge instroom. Daarnaast kan het budget van ontwikkelingssamenwerking, dat in Nederland wordt gebruikt voor peperdure noodopvang, niet ingezet worden voor het opzetten van of assisteren bij opvang in de regio, zoals de JOVD graag ziet. Welke oplossing voor asiel je dus ook voorstaat, deze constructie moet anders.

landse economie. Juist met een tekort aan arbeidskracht, kan Nederland wel wat extra handen gebruiken. Daarbovenop bewijst de regeling voor Oekraïense vluchtelingen dat het werkt om asielzoekers een baan te laten zoeken: in november had 83 procent van deze groep werk en integreerden zij sneller in de samenleving dan vluchtelingen uit andere landen. Het is voor de Nederlandse economie en samenleving, die volgens de JOVD onder druk staan door de asielinstroom, dus juist voordelig om de arbeidsmarkt open te stellen.

Na dit feitenrelaas moeten we het ook nog even hebben over de idealen, specifiek de wieg. De JOVD vindt dat het niet uit mag maken waar je geboren bent, maar wil tegelijkertijd de landsgrenzen sluiten – en vindt die twee verenigbaar. Volgens die jongerenorganisatie moeten mensen gelijke kansen hebben, maar ook eigen verantwoordelijkheid dragen. Maar wat is iemands verantwoordelijkheid als er oorlog in zijn of haar land uitbreekt? Of als er door klimaatverandering hongersnood in de regio dreigt? Ook die factoren beperken iemands kansen. Om dan te zeggen 'eigen schuld, dikke bult', is alles behalve gelijkheid. Kennelijk maakt het voor onze conservatief-liberale collega's niet uit waar je geboren bent, tenzij dat in het buitenland is.

Tot slot zijn we het op één punt eens met de JOVD: ja, de politiek moet echte keuzes durven maken. Maar de juiste keuze is niet de grenzen dichtgooien. Het is beter om voldoende geld te reserveren voor opvang, zodat de regering het geld voor ontwikkelingssamenwerking kan besteden aan die zaken, waar het voor bestemd is. Het is beter om mensen een kans op een baan te geven, zodat ze niet in de overvolle wachtkamer van het leven blijven zitten. En het is beter te kiezen voor echte kansengelijkheid, ook voor mensen wiens wieg in het buitenland staat. ●

Kennelijk maakt het voor onze
conservatief-liberale collega's niet uit
waar je geboren bent, tenzij dat in het
buitenland is

De oplossing ligt naast voldoende opvang, ook bij genoeg doorstroom. Naast een onderbemande Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND), wat zorgt voor langere behandeling van asielaanvragen, mogen asielzoekers ook geen baan zoeken in Nederland. Hierdoor komen zij niet in interactie met de samenleving en kunnen ze niet doorstromen naar een normale woning. Ze blijven dus langer dan noodzakelijk vastzitten op het geïsoleerde eiland van de opvanglocatie. Niet alleen houdt dit onnodig opvangcapaciteit bezet en is het slecht voor de integratie, ook is het een gemis voor de Neder-

Senegal dreigt af te glijden naar een dictatuur

In Senegal sloeg in juni de vlam in de pan. Veel Senegalezen gingen de straat op om te protesteren tegen de veroordeling van oppositieleider Ousmane Sonko, die tot twee jaar gevangenisstraf is veroordeeld op basis van vage, politiek gemotiveerde aanklachten. Het gevaar bestaat dat Senegal, een land met een sterke democratie, afglijdt naar een corrupte dictatuur dat de mensenrechten met voeten treedt.

● MASSE NDIAYE, POLITICOLOOG

Senegal kampt met een ernstige politieke crisis, die nu een nieuw hoogtepunt heeft bereikt. Deze crisis is ontstaan door de spanningen tussen de regering van president Macky Sall en Ousmane Sonko, de belangrijkste oppositieleider. Twee jaar geleden werd Sonko aangeklaagd voor het verkrachten en met de dood bedreigen van Adjii Sarr, een twintigjarige werknemer in een massagesalon. Hoewel hij is vrijgesproken van de oorspronkelijke aanklachten, is hij nu wel veroordeeld voor het 'corrumperen van de jeugd'.

De rechterlijke uitspraak heeft geleid tot een reeks gewelddadige protesten in Senegal, met enorme materiële schade en tenminste zesentwintig slachtoffers als gevolg. In reactie hierop heeft de regering van Sall meer dan zeshonderd mensen opgespoord en gevangengezet. De meesten van hen komen uit Sonko's politieke partij PASTEF. Sall zette in

de straten van hoofdstad Dakar ook het leger in en sloot zelfs het internet in het hele land af om de communicatie tussen de demonstranten en de Senegalese bevolking te blokkeren. Iedereen die openlijk oproept tot protest of verzet wordt onmiddellijk gearresteerd op beschuldiging van oproer en gevangengezet.

Politiek gemotiveerde rechtszaken

De autoritaire reactie van Sall vormt een ernstige bedreiging voor Senegals democratische traditie. Dit gebeurt tegen de achtergrond van een West-Afrikaanse regio die te kampen heeft met militaire coups en endemische armoede, met daarnaast nog extremistische jihadist-groepen die hun invloed uitbreiden.

Veel waarnemers beschouwen de huidige Senegalese crisis als het gevolg van pogingen van de president Sall om de macht te behouden en daarvoor zelfs de grondwet opzij te zetten. De kandidatuur van Sonko voor de presidentsverkiezingen van 2024 vormen een ernstig risico voor die plannen van Sall. Daarom is de

verleiding voor hem groot, om de juridische problemen van Sonko aan te wenden om de oppositieleider op een zijspoor te zetten.

Het zou niet de eerste keer zijn dat Sall zijn macht gebruikt om politieke tegenstanders uit te schakelen. Kort na zijn klinkende overwinning in 2012 op Abdoulaye Wade, die uit was op een controversiële derde termijn, richtte Sall zijn aandacht op zijn potentiële tegenstanders voor de volgende presidentsverkiezingen. Een populaire opponent was Karim Wade, de zoon van de voormalige president. Hij kreeg een gevangenisstraf van zes jaar en een boete van 160 miljoen euro.

In 2017 onderging Khalifa Sall, de toenmalige burgemeester van Dakar, hetzelfde lot. De president wilde niet dat deze burgemeester zich kandidaat zou stellen voor de volgende presidentsverkiezingen en zette net als bij Wade de rechter tegen hem in. De burgemeester kreeg niet alleen een gevangenisstraf van vijf jaar, maar ook een hoge geldboete. Veel waarnemers trokken aan de bel over de politieke aard van het vonnis.

'Corrumperen van de jeugd'

In maart 2021 waren de beschuldigingen van verkrachting aan het adres van Sonko het perfecte recept om hem wettelijk te diskwalificeren of op zijn minst zijn morele geschiktheid voor het presidentschap in twijfel te trekken. Alleen ging er dit keer iets mis in het patroon. In tegenstelling tot Karim Wade en Khalifa Sall, ontkende Sonko de beschuldigingen. Hij sprak van een politieke samenzwe-

ring en riep zijn aanhangers openlijk op tot burgerlijke ongehoorzaamheid. Het hoogtepunt was zijn weigering om zijn proces bij te wonen, omdat hij zijn veroordeling als een uitgemaakte zaak beschouwde ondanks het gebrek aan serieus bewijs tegen hem.

Op 1 juni 2023 sprak de rechtbank Sonko vrij van de aanklachten van verkrachting en doodsbereiding, maar veroordeelde hem verrassend genoeg wel voor 'het corrumperen van de jeugd'. Hij kreeg twee jaar gevangenisstraf, waardoor hij volgens de Senegalese wet automatisch is uitgesloten van deelname aan de presidentsverkiezingen van 2024.

Salls derde poging om een politieke tegenstander uit de weg te ruimen, heeft geleid tot taferelen die nooit eerder zijn gezien in de Senegalese politiek. Ongeïdentificeerde gewapende militieleden schieten sindsdien ongestraft burgers neer of bedreigen hen. Bij processen respecteren rechters de rechten van aangeklaagden niet meer. En er zijn willekeurige arrestaties van mensen die kritiek hebben op het regime. Dit zijn allemaal tekenen van een opkomend autoritair regime dat ernaar streeft om niet slechts één politieke rivaal het zwijgen op te leggen, maar de hele oppositie.

Door velen begeerd op het wereldtoneel vanwege het onlangs gevonden olie en gas, gaat Senegal een nieuw tijdperk in. Daarin domineren de onzekerheden en gevaren die eerder ook te zien waren bij andere arme landen met veel natuurlijke hulpbronnen, die er niet in zijn geslaagd succesvol te zijn. Het is een wereld waarin democratie, vrede en stabiliteit vaak de eerste slachtoffers zijn. Het manipuleren van het rechtssysteem is een garantie voor het ongedaan maken van alle democratische successen sinds de onafhankelijkheid. Dat zouden Senegalese politieke leiders zich moeten realiseren. ●

BEELD: PIXABAY

Joden en de Koran

(BEELD: WIKIMEDIA COMMONS)

In de Koran staan veel verhalen over de Joden en hun profeten. Vaak gaat het over omzwervingen van het volk.

● REYIS KURT

Mozes was een Joodse profeet. Om zijn leven te redden van de tirannie van de farao – die nieuwgeboren Joodse jongetjes liet doden – deed zijn moeder hem in een kistje en duwde het de Nijl op.

Mozes kwam in het kistje aan wal bij het paleis van de farao. De vrouw van de farao zag hem en nam hem aan als pleegkind. Zo kreeg Mozes een opvoeding in het paleis. Toen hij volwassen werd, redde hij zijn volk van de Jodenvervolging, en dwaalde hij met zijn volk 40 jaar door de Sinai-woestijn. Daar kwam de in het paleis opge-

groeide Mozes herhaaldelijk in conflict met zijn slaafgemaakte volk.

3100 jaar later.

Het trauma van de Eerste Wereldoorlog probeerden Duitse adel en officieren te verwerken door de schuld aan de Joden te geven. Dit leidde tot de catastrofale Tweede Wereldoorlog. Met de Holocaust was na de Tweede Wereldoorlog antisemitisme een doodzonde geworden.

Nu is er in Europa weer een herleving van het antisemitisme. De globalisten willen met hun wereldregering iedereen in het gareel houden. Kom in actie voor het te laat is. In de jaren dertig waren de kosmopolieten de zondebok. Met beide termen worden Joden bedoeld.

Ook in een gemiddelde conservatieve moslimopvoeding is de Jood de zondebok. Het verhaal is simpel. Joden beheersen het geld. Ze zitten aan de top van regeringen en media en houden zo ons moslims slap en zwak. Met deze verklaring kunnen veel moslims berusten in de eigen ellende.

De jaren na de aanslagen van 11 september waren voor moslims in het Westen en ook in Nederland afzien. Dagelijks werd een negatieve eigenschap van een moslim in de media breed uitgemeten. Dat heeft dag in dag uit, jaar in jaar uit

tot ongeveer 2015 geduurd. Moslims werden steeds opgeroepen afstand te nemen van een terreurdaad van extremisten of van andere narigheid.

Ondanks deze negatieve sfeer hebben moslims vrijuit kunnen bidden in de moskeeën, kunnen eten in hun halal restaurants en vrijuit een hoofddoek kunnen dragen. Bij Joden is dat anders. Bij elke synagoge is er politiebewaking. Joodse scholen zitten achter prikkeldraad. Op straat kom je iemand met een keppeltje nauwelijks tegen. ●

(BEELD: AALMEIDAH/PIXABAY)

ergosana

Medisch Adviesbureau

www.ergosana.nl - i.sevinc@ergosana.nl

Rijbewijskeuring
B,C,D, (E) groot
rijbewijs

Medische Keuring
Levensverzekering

Verzuim &
Re-integratie

Vaccinatiezorg
particulier /
Bedrijven

Video-activist Max Mitchell maakt te streamen

Maxwell Mitchell is een Amerikaanse *livestream*-activist. Hij vraagt aandacht voor onrecht, door live beelden op zijn sociale media te plaatsen. Hij kreeg daarmee bekendheid tijdens de Black Lives Matter-protesten in de Verenigde Staten. Justitie gebruikt zijn beelden bij rechtszaken en hij is een veelgevraagd hulpverlener voor de zwarte gemeenschap.

MAX MITCHELL (BEELD: TAYFUN BALCIK)

● TAYFUN BALCIK

Mitchell begon met zijn werk naar aanleiding van de politimoord op Breonna Taylor op 13 maart 2020 in Louisville in Kentucky, naar aanleiding van de politimoord op Breonna Taylor. Politieagenten schoten de 26-jarige zwarte vrouw dood in haar appartement in Lou-

isville, Kentucky, tijdens een inval in het kader van een onderzoek naar drugshandel.

Mitchell gebruikte zijn mobiele telefoons meer dan duizend dagen om verslag te doen van wat er aan de hand was tijdens deze Black Lives Matter protesten. De beweging werd pas echt groot na de moord op George Floyd, een kleine drie maanden na de dood van Taylor. Maxwells werk werd vermeld in de *New York Times*. Ook Oprah Winfrey gebruikte zijn beelden, voor haar eigen strijd voor gerechtigheid

voor Breonna Taylor.

'Het mooiste is dat mijn werk een bijdrage kan leveren aan gerechtigheid voor mensen die dat anders niet krijgen', vertelt Mitchell. De acrobatische 'social justice warrior' is twee weken in Nederland, als gastdocent voor de Amsterdamse Hogeschool voor Kunsten. Donderdag vindt een openbare bijeenkomst plaats in de Academie voor Theater en Dans in Amsterdam, waar Mitchell te gast is. *De Kanttekening* spreekt hem over zijn werk als video-activist.

Hoe ben je met je livestreams begonnen?

'Op 28 mei 2020 haalde ik voor het eerst een rode iPhone 10 tevoorschijn. Ik ging live op The Square in Louisville. Het was niet mijn plan om alles te gaan livestreamen, maar het gebeurde gewoon. Ik ging tot die tijd meestal live bij *open mic*-avonden en *poetry slams* die ik produceerde, dus ik was gewend om bijeenkomsten op beeld vast te leggen. Op de tweede dag van de protesten na de moord op George Floyd besloot ik om live te blijven gaan. Ik wist niet voor hoe lang dat

verschil door racisme live

zou zijn, maar ik ben nu nog altijd bezig met mijn *livestreams*. Overal waar ik kom.'

Wat heeft je gemotiveerd om video-activist te worden?

'Ik ben altijd wel iemand met een gemeenschapsgevoel geweest. Alles waar ik bij betrokken was of wat ik produceerde, wilde ik delen met de gemeenschap waarvan ik deel uitmaak. Dit bestond meestal uit open mic-avonden, acroyoga-jams, tekensessies en muzieklessen. Dus nu wilde ik deze protesten met het grote publiek delen, ook met de gedachte dat ik verslag moest doen van de politiereactie op de protesten.'

Was het je intentie om een reactie van de politie uit te lokken?

'Nee, het openlijke geweld tegen activisten, die niks anders deden dan hun rechten uitoefenen op grond van vrijheid van meningsuiting, was al genoeg. Het leek me goed om daar video-opnames van te hebben.'

Als je terugkijkt op die jaren van video-activisme, wat heeft dit jou en de wereld opgeleverd?

'Een nieuw gevoel van vriendschap en familie. Mijn kijk op het leven en mijn blik op de wereld is aanzienlijk veranderd. Ik geloof dat veel mensen nu kunnen zien wat de gevolgen zijn van gewelddadig gedrag van de Louisville Metro Police Department (LMPD) voor de burgers van Louisville, terwijl demonstranten gewoon hun vrijheid van meningsuiting uitoefenden. De mensen konden door onze *livestreams* te weten komen wat er was gebeurd met Breonna Taylor en George Floyd. De wereld kon zien dat mensen opkwamen voor Breonna Taylor in de stad waar ze woonde. Ik geloof dat de wereld hierdoor een sterker verlangen kreeg om zichzelf en wetten en overheidsbeleid te onderzoeken op racisme.'

Heb je voor je activisme ook een prijs moeten betalen?

'Om te beginnen heeft mijn geestelijke gezondheid eronder geleden. Betrokken zijn bij de strijd voor verandering, waarvan je het resultaat niet meteen ziet, gaat je niet in de koude kleren zitten. Het onrecht veroorzaakt een disbalans in je leven, waarmee je in het reine moet komen om een nieuw evenwicht te vinden. De enorme worsteling met die onrechtvaardige situatie heeft mensenlevens geëist – door zelfmoorden, maar ook door moorden uit frustratie en wanhoop. Mijn activisme heeft veel van mijn tijd in beslag genomen, tijd die ik nooit meer terugkrijg. Ik zeg dit als een geheugensteuntje voor iedereen.

punt beter te illustreren, wil ik een citaat uit het liedje *'The Bigger Picture'* van Lil Baby noemen, dat vaak werd gedraaid tijdens de protesten: *'It's bigger than black and white, there's a problem with the whole way of life'*.

Hebben zwarte activisten voldoende oog voor 'zwart' onrecht? Of is er nog onvoldoende zelfkritiek?

'Ik kan alleen voor mijzelf spreken in dit opzicht. Een gebrek aan zelfkritiek heb ik niet. Ik merk dat we in de zwarte gemeenschap ook vaak kijken naar onze eigen verantwoordelijkheid. Er komen bijvoorbeeld veel onterechte politieoproepen vanuit die gemeenschap, waarbij het niet

gevangenissen, raadsvergaderingen, wetgevende vergaderingen enzovoorts. Veel activisten hebben hun perspectief op de *'The Fight'* veranderd: van de straat naar de zaaltjes.'

Je bent nu iets meer dan een week in Europa. Hoe gaat het?

'Het gaat geweldig. Ook vanuit Europa ben ik nog steeds betrokken bij livestreaming van dingen die in Louisville gebeuren. Een partner, die in Louisville is, livestreamt onder de nieuwe projectnaam *Stay Live Streams*, en ik zorg voor de sociale media eromheen. Het is heel belangrijk om een team te hebben.'

Welke overeenkomsten en verschillen zie, hoor en voel je tussen de VS en Nederland, als het gaat over racisme?

'De overeenkomsten zijn naar mijn mening erg klein. Ik hoor weinig politiesirenes, af en toe zie ik wat zwaailichten hier en daar. Ik zie ook geen vijandigheid tussen de mensen die elkaar tegenkomen op straat, in de bus en in de tram. Iedereen lijkt bereid te zijn om te helpen. Dat vind ik geweldig. De diversiteit in Nederland is heel anders dan die in Louisville. Binnen een buurt hoor ik misschien wel acht tot tien verschillende talen. In Louisville is er ook diversiteit, maar de mensen zitten meestal in hun eigen groep.'

Waarop gaat je activisme zich de komende tijd richten?

'Ik kijk ernaar uit om terug te keren naar Louisville. Daar wil ik me nog meer concentreren op het dagvaarden van machthebbers, zoals de politie. Ik kijk ernaar uit om op een steeds professionelere manier door te gaan met mijn *livestreams*. Ik ben vooral van plan om de overheidsstructuren van Louisville kritisch te blijven volgen. Ze zijn nog niet van me af daar.' ●

'De diversiteit in Nederland is heel anders dan die in Louisville. Binnen een buurt hoor ik misschien wel acht tot tien verschillende talen'

Voordat je met activisme begint, moet je er zeker van zijn dat dit iets is wat je echt wilt.'

Critici zeggen dat zwart activisme zich alleen richt tegen onrecht vanuit het 'witte systeem'. Wat denk jij?

'Dat is niet waar. Wat begon op 28 mei 2020 was voor velen een specifieke strijd tegen politiegeweld en voor gerechtigheid voor Breonna Taylor. Er is activisme tegen wapengeweld, uitzettingen, dakloosheid en nog veel meer. Om dit

nodig is dat de politie komt omdat een neef, moeder, broer of ander familielid de situatie veel beter kan de-escaleren. Er zijn momenten waarop herstel of inbreng van de gemeenschap veel effectiever is dan de politie die ingrijpt en gewelddadig reageert op een oproep.'

Hoe is het nu met de beweging tegen politiegeweld?

'De protesten vinden nu veel minder plaats op straat en veel meer in bestuurskamers, rechtszalen,

**THOMAS
VON DER DUNK**

Publicist.
Cultuurhistoricus.

Versterkt Erdogan nu ook zijn greep op de Turkse diaspora?

Erdoğan pakt journalisten op: ze hebben de bouwsector niet goed gecontroleerd. Aldus de kop op de satirische site *de Speld* op 15 februari na de zware aardbeving in Zuid-Oost-Turkije die maand.

De uitslag van de tweede ronde van de Turkse presidentsverkiezingen plaatst deze in een wel zeer cynisch licht. Erdoğan is niet afgerekend op zijn medeverantwoordelijkheid voor de rampzalige gevolgen van die aardbeving, en zijn verkiezingszege zal hem vast sterken in de opvatting dat hij met het oppakken van nog meer journalisten op de goede weg is.

Op het verloop van de verkiezingen op de verkiezingsdag zelf valt niet zoveel aan te merken. De vervalsing van de uitslag vond voordien plaats: door een steeds uitgebreider systeem van cliëntelisme, door de inzet van staatsmiddelen, door een vrijwel absoluut mediamonopolie en door vervolging van als staatsgevaarlijk gedemoniseerde oppositie.

In dat opzicht lijkt de gang van zaken in Turkije onder de zelfbenoemde voorvechter van islamitische waarden Tayyip Erdoğan sterk op die in Hongarije onder zijn geestverwant, de zelfbenoemde voor-

vechter van christelijke waarden Viktor Orban.

In het licht van twintig jaar AKP-overheidsindoctrinatie heeft de moeizaam verenigde oppositie het er eigenlijk nog heel behoorlijk van afgebracht – beter bijvoorbeeld dan die in Hongarije. Dat een groot deel van de Turkse bevolking niet beter weet, is misschien niet zo vreemd.

Dat geldt niet voor de diaspora in Europa, die opnieuw voor ruim tweederde haar stem op hem heeft uitgebracht. Zij zou wél beter moeten weten. Maar kennelijk is een groot deel daarvan even bevattelijk voor de nationalistische retoriek, waarmee Erdoğan zich ook tegen Europa keert. Tegen die landen dus waarin deze kiezers zelf leven.

Afgaande op interviews blijken velen hunner de Europese scheiding van staat en kerk – die het hen nota bene mogelijk maakt om hier hun eigen godsdienst te belijden – te verafschuwen. Persvrijheid interesseert hen niet, wat nodig is, is 'een sterke man'. Met argumenten waarmee ooit ook Mussolini de hemel in werd geprezen: die leverde Italië veel glimmende gebouwen, brede wegen en dus nationale trots op.

Een en ander gaat in toeneemende mate gepaard met intimidatie van politieke tegenstanders – ook in Nederland. Door de zege van hun 'sterke man' gesterkt, pogen sommi-

**'Persvrijheid
interesseert hen
niet, wat nodig is, is
een sterke man'**

gen die rol nu zelf ook op dorpsniveau te spelen. 'Het wordt nu tijd dat jullie je mond houden', zo kreeg NRC-columniste Aylin Bilic naar haar hoofd geslingerd, toen de uitslag van de eerste ronde bekend was. Haar Volkskrantcollega Erdal Balci had als 'landverrader' met soortgelijke vijandigheid te kampen.

Het herinnert sterk aan de golf van xenofobe agressie waarmee niet-blanke Nederlanders na Wilders' zege in 2010 op straat geconfronteerd werden: het wordt nu tijd dat jullie je mond houden.

De Kanttekening kwam recent eveneens met verontrustende berichten over de onverdraagzaamheid van AKP-aanhangers, en de vrees bij andersdenkenden voor de lange arm van Erdoğan via Diyanet. Een kwart van de Turkse Nederlanders voelt zich onveilig.

En liefst veertig procent wil dat de Nederlandse overheid hen beter tegen negatieve invloed uit Turkije beschermt, gepaard aan sociale

druk en intimidatie alhier, kliklijnen via moskeeën inclusief. De overheid moet van hen ook ingrijpen bij organisaties waar ondemocratische waarden worden gedoceerd, 'zoals salafistische moskeescholen, waar geleerd wordt dat mensen met een ander geloof de doodstraf verdienen'.

Dat laatste plaatst dan toch ook de conclusies van het 'islamofobie-rapport 2022', waarover *de Kanttekening* eveneens recent berichtte, in een iets ander licht. De bezwaren bijvoorbeeld tegen gebedsruimtes op openbare scholen, omdat zelfs seculiere Turken dan onder druk zouden kunnen worden gezet om 'als goede moslim' daaraan mee te doen. Hetzelfde dus wat stevast in Frankrijk ten aanzien van hoofddoekjes speelt: sommige moslima's wensen het recht om die overal te kunnen dragen, anderen wensen juist een verbod, omdat zij er anders door hun omgeving óók toe gedwongen zouden worden.

En misschien heeft, gezien die angst voor salafisme in Turks-Nederlandse kring zelf, onderwijsminister Dennis Wiersma met zijn wantrouwen jegens sommige weekendscholen dan toch ook niet helemaal ongelijk. Of is een groot deel van de Turkse Nederlanders vanwege die kennelijk met Wiersma gedeelde angst zelf ook islamofob? •

Een zwarte superheld voor mijn zoon

AFBEELDING: SAI RODRIGUES.

Renate Stüger bedacht Suriman, een zwarte superheld in een stripboek, die zeer geliefd is in Surinaamse kring. Binnenkort verschijnt deel twee, dat gaat over de slavernij.

● AHLAM BENALI

Als schrijfster en bedenker van het stripboek *Suriman*, wilde Renate Stüger (43) dat haar zoontje een superheld had die op hem leek. Haar idee ontstond in 2003, nadat haar toen vierjarige zoontje opmerkte dat veel bekende superhelden wit zijn.

'Natuurlijk zijn er donkere superhelden, jij bent toch Suriman?!', antwoordde de Haagse Stüger. Nooit eerder zag Stüger zo'n verscheurende blik in de ogen van haar zoontje. Ze begreep dat haar kind geen superheld had waarin hij zichzelf kon herkennen. Gelijk die avond sprong Stüger achter haar computer om Suriman tot leven te brengen. Welke boodschap wil haar stripboek uitdragen? En waarom is superheld Suriman zo belangrijk voor Surinamers?

Stüger is geboren en getogen in Nederland maar ze werd altijd als 'anders' gezien. Daarom herkende ze het gevoel van haar zoon destijds. 'Ik ben op internet gaan zoeken naar donkere superhelden. Ik ontdekte dat een gekleurde superheld vaak rapper, danser of clown

is. En hij heeft nooit een hoofdrol.'

Ze neemt een slokje van haar koffie en vertelt verder. 'Net als bij *Sjors en Sjimmie*. Sjimmie had overdreven dikke lippen, maar Sjors zag er altijd goed uit. Logisch dat mijn zoon zichzelf niet in zulke zwarte striphelden herkende. Ik voelde dat ik daar verandering in moest brengen. En zo kwam tekenaar Willy Croezen op mijn pad en tekende hij voor mij de eerste Surinaamse superheld: Suriman. Later ben ik verder gegaan met tekenaar Sai Rodrigues.'

Stüger sprak haar zoon veel moed in. Ze vertelde hem, op een speelse manier, dat hij de sterke Suriman is. 'Gelukkig is de samenleving van vandaag wel zover om gekleurde helden een podium te geven. Dankzij het internet, waar je jezelf kunt promoten.'

Dat er nauwelijks ruimte is voor zwarte superhelden die geen raciaal stereotype spelen, komt omdat de stripwereld een *white men's world* is. 'Alleen witte superhelden krijgen een podium. Er zijn tegenwoordig wel donkere superhelden, maar ze moeten keihard vechten om ook gezien te worden.'

Denk bijvoorbeeld aan de superheldenfilm *Black Panther* uit 2018. Die film was zo uniek. Ik was supertrots op zo'n film, met zwarte

helden in de hoofdrol. Maar daarna bedacht ik me opeens: Hoezo is dit uniek? Het is toch niet te geloven dat zoiets in deze tijd nog uniek moet zijn?'

'Zoals superheld Captain America voor de Verenigde Staten van Amerika staat, zo staat Suriman voor Suriname', vertelt Stüger trots. 'Suriman staat voor wie wij als Surinamers zijn. In Suriname staan moskee, synagoge en kerk naast elkaar. Wij vieren daar samen alle religieuze feestdagen. Daarom staat Suriman voor eenheid, het samenzijn, de kracht en vooral het respect voor elkaar.'

Het tweede deel van de stripreeks *Suriman* komt deze zomer uit en zal gaan over de slavernijgeschiedenis. 'Er is onlangs een onderzoek geweest naar het slavernijverleden van mijn stad Den Haag, en naar het Haagse aandeel daarin. Ik ben behoorlijk geschrokken van de resultaten van dit onderzoek. Ik ben blij dat burgemeester Jan van Zanen zijn excuses heeft gemaakt voor het Haagse slavernijverleden, dat hij dit erkend heeft. Ik voel mij als Haagse maker van Surinam verplicht om ook over dit onderwerp te schrijven en het onder de aandacht te brengen.'

Ze neemt een diepe zucht en vertelt ontroerd verder. 'Dit jaar

herdenken we de honderdzigste verjaardag van Ketikoti, de afschaffing van de slavernij. Ketikoti betekent voor mij een overwinning, waar mijn voorouders voor hebben gevochten. Ik wil met mijn tweede stripalbum iedereen bereiken in Nederland, het publiek bewust maken van de verschrikkelijke slavernijhistorie. Want Nederland en Suriname hebben samen een geschiedenis. We mogen het slavernijverleden niet vergeten, zoals we ook de Surinaamse helden die in de Tweede Wereldoorlog zijn omgekomen voor Nederland niet mogen vergeten.

'Alle nazaten van de trans-Atlantische slavernij zouden eerherstel via een schadevergoeding moeten krijgen van Nederland, vindt Stüger. 'Wanneer onze pijn en ons leed wordt erkend, betekent het dat je ook gezien wordt.'

Voor Stüger is het belangrijk dat het slavernijverleden van Suriname niet wordt vergeleken met andere slavernijgeschiedenissen. Want elke geschiedenis is anders, elk leed is anders. Ze wenst met superheld Suriman erkenning en herkenning te krijgen. 'We moeten nog veel stappen maken om er ook te mogen zijn', besluit Stüger strijdbaar. 'Daarom ben ik dankbaar dat ik met superheld Suriman het onderwerp mede mag uitrollen. Dit zodat het verhaal veel generaties zal bereiken. Want Suriman is onze superheld.' ●

RENAME STÜGER

Keti Koti? Deze vijf boeken moet je

Op 1 juli herdachten we de afschaffing van de slavernij in Suriname en op de Nederlandse Antillen, die sinds 1 juli 1873 een feit is. Wat zijn de belangrijkste boeken over de zwarte periode van westerse slavenhandel en slavernij, die je gelezen moet hebben? Dit is de keuze van *de Kanttekening*.

● EWOUT KLEI

KARWAN FATAH BLACK (BEELD: BETE PHOTOGRAPHY)

Slavernij en beschaving. Kleine geschiedenis van een paradox door Karwan Fatah-Black (Ambo Anthos, 2021)

De belangrijkste historicus op het gebied van de slavernijgeschiedenis van Nederland is op dit moment zonder meer de Leidse universitair docent Karwan Fatah-Black. In november 2021 verscheen zijn boek *Slavernij en beschaving*, een felle aanklacht tegen wit Nederland dat volgens hem nog steeds door en door racistisch is.

Fatah-Black hekelt het 'klassieke verhaal' over slavernij, dat is opgetekend door de door hem bekritiseerde historici Henk den Heijer en Piet Emmer, die de geschiedenis van de trans-Atlantische slavernij contextualiseren en – in het geval van Emmer – bagatelliseren. Volgens Fatah-Black heeft het Westen een verkeerd zelfbeeld. Niks beschaving en Verlichting; het Westen is schuldig. Het christendom deed onvoldoende tegen de slavernij en veel kerkvaders verdedigden deze onmenselijke praktijken. En

was het niet de Griekse filosoof Aristoteles die slavernij beschouwde als een belangrijk fundament van een beschaafde maatschappij? Ook is de afschaffing van slavernij niet te danken aan de abolitionisten, aldus de wetenschapper, maar aan de tot slaaf gemaakten zelf die in opstand kwamen tegen hun meesters.

Fatah-Black's *j'accuse* is een must read voor iedereen die zich in het Nederlandse slavernijdebat verdiepen wil. Een debat dat mede door deze wetenschapper met activistische inslag is aangezwengeld.

DICK HARRISON (BEELD: WIKIMEDIA COMMONS)

De geschiedenis van de slavernij. Van Mesopotamië tot moderne mensenhandel door Dick Harrison (Omniboek, 2019)

Een gans andere toon heeft het maar liefst 720 pagina's tellende boek *De geschiedenis van de slavernij* van de Zweedse historicus Dick Harrison. Hij begint zijn verhaal met de slavernij in de bronstijd en de klassieke oudheid, en belandt via de middeleeuwen en de vroegmoderne tijd in het heden.

Harrison bespreekt de grote lijnen, maar illustreert zijn verhaal ook met fragmenten uit dagboeken en brieven, zodat zijn verhaal de

menselijke kant van deze onmenselijke geschiedenis ook laat zien. Voor deze Nederlandstalige editie voegde Harrison hoofdstukken toe over de voormalige Belgische kolonie Congo en de voormalige Nederlandse koloniën Indonesië en Suriname.

De Zweedse historicus laat zien dat de positie van slaafgemaakten per tijd en regio verschilt, maar ook afhankelijk was van de taken die ze moesten verrichten. Plantageslaven hadden een hele andere positie dan huisslaven. Soms konden ze zelfs grote macht verwerven, zoals de slaafsoldaten van het Ottomaanse Rijk.

Uiteraard krijgt de trans-Atlantische slavenhandel veel aandacht, maar Harrison vindt dat we ons hier niet exclusief op moeten richten. Want dan blijft 'negentig procent van de slavernijgeschiedenis buiten beeld'.

MARTIJN STOUTJESDIJK (BEELD: MARTIJN STOUTJESDIJK)

Kerk, kolonialisme en slavernij. Verhalen van een vervlochten geschiedenis door Bente de Leede en Martijn Stoutjesdijk (KokBoekencentrum, 2023)

Nederlandse kerkhistorici besteedden lange tijd amper aandacht aan

HET SLAVERNIJMONUMENT (BEELD: WIKIMEDIA COMMONS)

de slavernij. De focus lag op dogmatische kwesties en kerkelijke schisma's. Maar het maatschappelijke debat over racisme en slavernij heeft nu ook de kerken bereikt.

Wetenschapsorganisatie NWO verstrekke in 2022 een subsidie van 750.000 euro voor onderzoek naar hoe in Nederland het christendom werd gebruikt om de slavernij te legitimeren dan wel te bekritisseren. Dit jaar komen de eerste resultaten hiervan naar buiten. De nadruk ligt op de rol van de protestantse Nederduits Gereformeerde Kerk, die tijdens de slavernijperiode publieke kerk was en hechte banden had met de overheid.

De door historicus Stoutjesdijk en historica De Leede samengestelde bundel *Kerk, kolonialisme en slavernij* is een van de vruchten van dit onderzoek. Ze onderzoeken hoe het christendom, in het bijzonder het Nederlandse christendom, zich door de eeuwen heen tot de slaver-

gelezen hebben

nij heeft verhouden. Deskundigen behandelen in deelstudies hoe de kerken op slavernij en kolonialisme reageerden, en hoezeer deze verschillende geschiedenissen met elkaar vervlochten waren

ANTON DE KOM IN 1924 (BEELD: WIKIMEDIA COMMONS)

***Wij slaven van Suriname* door Anton de Kom (Atlas Contact, 2020)**

Uitgeverij Atlas Contact gaf drie jaar geleden het in 1934 gepubliceerde *Wij slaven van Suriname* van de communistische activist Anton de Kom opnieuw uit. De in 1898 in Paramaribo geboren de Kom behaalde zijn boekhoudersdiploma en werkte daarna een tijdje voor de Balata Compagnie. De Kom trok zich het lot van creoolse arbeiders aan die voor dit bedrijf rubber moesten oogsten. Hij besloot daarom ontslag te nemen en emigreerde in 1920 naar Nederland. Daar kwam hij in contact met Indonesische revolutionairen, die bij hem het revolutionaire vuur aanwakkerden. De Kom ging schrijven voor De Communistische Gids, een orgaan van de Communistische Partij Holland. Hij keerde zich tegen het kolonialisme en kwam op voor de rechten van zwarte arbeiders.

In 1932 keerde De Kom voor korte tijd terug naar Suriname. Hij werd in februari 1933 gearresteerd, toen hij een lijst met klachten wilde aanbieden aan het koloniale bestuur. Zijn aanhangers eisten daarop zijn vrijlating, maar de politie besloot met scherp te schieten, met twee doden en tweeëntwintig gewonden tot gevolg. Ruim drie maanden zat De Kom in de gevangenis, voordat hij naar Nederland werd gedeporteerd.

In 1934 schreef De Kom *Wij slaven van Suriname*, een felle aanklacht tegen de uitbuiting van Suriname door Nederland, tijdens de slavernij en het tijdperk der 'vrijheid'. Hoewel het boek gaat over de onderdrukking van zwarte mensen door witte mensen is zijn pamflet niet zwart-wit. Zo schrijft De Kom ook over een hartelijke ontmoeting met een witte stoker, die door de kolen en het vuur die het stoomschip voortstuwen

zwart is geworden. 'Als hij halfweg de bak is wuift hij naar mij en de kinderen. In het zwart van zijn gezicht lachen het wit van zijn ogen en de blanke rij tanden. Ook dat is overal hetzelfde en overal schoon, de makkerschap der proletariërs en hun liefde tot vrijheid.'

***Rotterdam in slavernij* door Alex van Stipriaan (Boom, 2020)**

Dit 496 pagina's tellende boek *Rotterdam in slavernij* van Van Stipriaan is het resultaat van twee jaar onderzoek. In de kleine geschiedenissen van honderden individuen maakt hij duidelijk hoe het complexe slavernijstelsel werkte en veranderde en wie er bij dit systeem betrokken waren. Naast kooplieden, regenten en plantage-eigenaren waren ook vele gewone Rotterdammers bij het slavernijstelsel betrokken, zoals bijvoorbeeld de havensjouw-ers. 'Rotterdam zat tot over zijn oren in de slavernij', is de conclusie dan ook.

Slavernij was niet normaal. Ook in de zeventiende en achttiende eeuw niet. Zo was in Nederland zelf slavernij verboden en waren zwarte mensen hier vrij, hoewel ze wel veel bekijks trokken. Ook was er, vanaf eind achttiende eeuw, verzet. Een belangrijke rol speelden vrouwen, die volgens Van Stipriaan zo niet alleen aan de emancipatie van tot slaafgemaakten werkten, maar ook aan die van henzelf.

Het heden bevat nog steeds sporen van de slavernijgeschiedenis. Niet alleen in gebouwen, maar ook in de mensen. Eén op de acht Rotterdammers heeft voorouders die tijdens de trans-Atlantische slavenhandel tot slaaf zijn gemaakt. Dat is meer dan in welke stad in Nederland dan ook. Rotterdam telt ongeveer evenveel Surinaamse inwoners als Amsterdam, maar er wonen drie keer zoveel Antillianen. Bovendien wonen er in Rotterdam veel Kaapverdianen, met wortels in de Portugese slavernij. ●

Karim Amghar ging op bedevaart:

(BEELD: KARIM AMGHAR)

Elk jaar trekken pelgrims massaal naar Saoedi-Arabië voor de *hadj*, de islamitische bedevaart. Schrijver en documentairemaker Karim Amghar neemt in zijn nieuwe NTR-serie 'Naar Mekka', de kijker mee op de *hadj*. Wat maakt deze reis voor moslims zo bijzonder?

● EWOUT KLEI

De *hadj* is een van de vijf zuilen in de islam, naast de geloofsbelijdenis (*shahada*), het bidden (*salaat*), het geven van geld aan de armen (*zakaat*) en het vasten tijdens de ramadan (*saum*). Moslims moeten minstens een keer in hun

leven meedoen aan deze bedevaart naar Mekka, de belangrijkste stad in de islam.

'Nederlanders weten maar weinig van de *hadj* en het Offerfeest', stelt Karim Amghar. 'Wel kennen ze vaak nog de zwarte kubus in Mekka, de Ka'aba. Met ons programma willen we kijkers vertellen hoe het is om die reis te

maken, de spirituele kant.'

Is de *hadj* voor moslims in Europa nog wel te betalen? De reis is veel duurder geworden.

'Toen mijn ouders twaalf, dertien jaar geleden de *hadj* maakten, waren ze 4.000 euro per persoon kwijt. Het is nu bijna twee keer zo duur geworden.'

‘In Mekka wordt je hart verzacht’

Ben je zelf al op *hadj* geweest?

‘Nee. In 2019 heb ik wel de *umrah* gemaakt, de kleine bedevaart naar Mekka. Dat heb ik aan niemand verteld, behalve aan mijn vrouw en mijn allerbeste vrienden. Veel vrienden wisten niet dat ik op bedevaart was.’

Waarom vertelde je het hen niet?

‘Dat had twee redenen. Ik was bang dat ik zou opscheppen, als ik het aan mijn islamitische kennissen zou vertellen. Je doet dit voor je Schepper, niet omdat je een ‘goede moslim’ wilt spelen. Aan mijn witte kennissen vertelde ik het ook niet, omdat ik bang was dat ze mij als een streng-conservatieve moslim zouden wegzetten, waar allemaal stereotype beelden over bestaan.’

Saoedi-Arabië, het land van de heilige plaatsen in Mekka en Medina, staat niet bepaald bekend als een voorvechter van de mensenrechten. Is dat niet lastig, dat je met je reis het Saoedische regime sponsort?

‘Mekka en Medina liggen in Saoedi-Arabië, maar ik zie beide plekken onafhankelijk van het bewind van het land zelf. Ik zou bijvoorbeeld niet op vakantie naar Saoedi-Arabië gaan. Dat roept bij mij heel andere emoties op dan het maken van de *hadj*.’

Wat maakt de *hadj* zo bijzonder?

‘De profeet – vrede zij met hem – heeft in Mekka en Medina zijn leven geleid. Je maakt tijdens de *hadj* een spirituele reis. Heel veel moslims, niet alleen ik, ervaren dat.’

De mensen die ik heb gesproken voor mijn documentaire vertelden mij dat ze in tranen waren toen ze de Hadjar-ul-Aswad zagen, de zwarte steen die volgens de islam uit het paradijs afkomstig is, en door de engel Djibriel aan de profeet Ibrahim werd gegeven. Deze steen was volgens de overlevering eerst wit, maar werd zwart vanwege de zonden van de men-

sen. Pelgrims die de Ka’aba bezoeken voelen dankbaarheid, verkoeling in hun hart. Ze voelen zich ontlast van zorgen, als ze hun gebed verrichten in de Grote Moskee, tussen al die andere mensen. Je bent allemaal gelijk voor Allah. Toen ik er was, tijdens de *umrah*, voelde ik dit ook. Het is echt ontzettend prachtig om elkaar allemaal te zien, allemaal in aanbidding. Niemand ziet elkaars zonden, of het verleden van de ander. Je oordeelt niet over elkaar.’

De *umrah* is niet verplicht.

Waarom maakte je deze reis?

‘Ik had die spirituele behoefte. De *umrah* kost 2000 euro, voor negen dagen in Saoedi-Arabië. Je moet tijdens deze pelgrimstocht enkele plekken bezoeken, maar hebt dat

en rijk. Ik ben een hardloper en ben ook in Saoedi-Arabië gaan sporten. Ik heb toen ook delen van het land gezien, die veel pelgrims niet zien. Die zien alleen de prachtig afgewerkte Grote Moskee in Mekka, waar de Ka’aba staat, en luxe winkelcentra waar je gouden horloges kan kopen. Ik zag ook de armere delen van Saoedi-Arabië. Dat deed wat met mij.’

Kun je het geld dat je uitgeeft aan de bedevaart niet beter geven aan de armen? Waarom is die dure reis nodig?

‘Ik sprak met een Turkse man die lange tijd had gespaard voor de *hadj*. Maar hij besloot zijn geld te geven aan slachtoffers van de aardbeving in Turkije, eerder dit

zij met hem – is in Mekka bespuugd, vervolgd. Maar hij heeft zijn vervolgers vergeven. Het is echt een hele bijzondere plek. Je hart wordt verzacht. Je verandert. Je staat in verbinding met alles. Je weet dat het oké is om emotioneel te zijn. Ik zag sterke mannen op hun knieën gaan. Ze deden dit niet omdat anderen het doen, maar omdat ze liefde voor God voelen.

Het viel mij ook op dat mensen heel goed voor elkaar worden, als ze de bedevaart maken. Ze zijn goed voor dieren. Voor honden en voor vogels. Dieren kregen allemaal te eten van willekeurige mensen. Er waren ook allemaal plekken waar je zaadjes kon kopen voor vogels, die zich ophielden rond de moskee.’

En ben je door de reis een betere moslim geworden?

‘Toen ik in Mekka was, wist ik dat ik trots mag zijn dat ik moslim ben. Daarvoor was ik dat niet. Ik was bang voor de negatieve reacties van niet-moslims. Maar na mijn reis naar Mekka wist ik: deze religie is mijn geloof. Dit heeft mij ook erg geholpen in mijn relatie met anderen, met mijn medemoslims, maar ook met andere mensen. Ik wil voor rust en vrede zorgen. Als mensen mij zien, mijn *drive*, dan hoop ik dat ze zien dat die voortkomt uit mijn religie. Ik bid ook vijf keer per dag. Niet alleen omdat dit moet, maar ook omdat mij dit helpt om mijzelf weer op te laden.’

Natuurlijk begrijp ik dat veel mensen in het Westen niet geloven, sceptisch zijn over God. Een atheïst vroeg een moslim eens: ‘Waarom staat God al die ellende toe, oorlog en geweld?’ Hij antwoordde: ‘Dit is een hele goede vraag. Maar toen ik op weg was naar God om Hem deze vraag te stellen bedacht ik mij opeens dat Hij mij die vraag terug zou stellen: ‘Waarom neem jij niet die verantwoordelijkheid? Waarom doe jij niets tegen armoede en onderdrukking?’” •

‘Pelgrims die de Ka’aba bezoeken voelen dankbaarheid, verkoeling in hun hart’

binnen een halve dag gedaan. Als je de *hadj* doet, ben je langer bezig. Je moet zeven keer om de Ka’aba lopen. Drinken uit de Zamzambron, steentjes gooien naar drie zuilen die de duivel moeten voorstellen in Mina, ten oosten van Mekka. Als je via een reisbureau de *hadj* boekt ben je minimaal twee weken onderweg. Als je op eigen houtje reist kun je het sneller doen.’

Wat viel je op toen je tijdens de *umrah* in Mekka en Medina was?

‘De grote verschillen tussen arm

jaar. Je hebt natuurlijk de *zakaat*, geld geven. Als je een beetje moslim bent, dan geef je veel geld aan de armen, vooral tijdens de ramadan. Maar het moet volgens mij niet of-of zijn, maar en-en. Je maakt en de *hadj* en je geeft aan de armen. Het maken van de *hadj* is een investering in jezelf. Je wordt er een beter persoon van.’

Heeft de *umrah* je een beter persoon gemaakt?

‘Als je in Mekka bent, dan voel je dat je op een hele heilige plek bent. Onze profeet Mohammed – vrede

dK.Academie

voor €29,95 p.m.

Maandelijks
opzegbaar

dK.Academie is de community van lezers van het crossmedia-platform *de Kanttekening*.

Als actieve members staan we maandelijks stil bij een actueel of relevant thema, zoals terrorisme, geld, modern China of de Nederlandse rechtsstaat. Het gekozen thema ondersteunen we met het volgende:

- Maandelijks een boek uit de reeks *Elementaire Deeltjes* van Amsterdam University Press, waarover het *Nederlands Dagblad* recenseert: 'beter dan Google en Wikipedia samen', ter waarde van € 15,00 per titel.
- Toegang tot de luistercolleges van Home Academy ter waarde van € 12,50 per maand.
- Een abonnement op het maandblad van *de Kanttekening* inclusief digitale toegang ter waarde van € 12,95.
- Toegang tot maandelijkse meet-ups met boeiende sprekers en schrijvers, inclusief één introducté per keer.
- Interessante kortingen op culturele evenementen, films, theaters, musea, concerten, optredens en exposities.

Bovendien besteden we in *de Kanttekening* uitgebreid aandacht aan het thema van die maand. Je leest dan stukken van bekende en minder bekende schrijvers, allen experts in het desbetreffende vakgebied.

Word nu onderdeel van dK.Academie voor slechts € 29,95 per maand.

In samenwerking met:

